

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen halfjaarverslag

januari - juni 2022

achmea

Inhoudsopgave

	Voorwoord	04
1.	Activiteiten en ontwikkelingen	05
2.	Achmea's MVB-beleid	09
3.	Meten	14
4.	Normen stellen	19
5.	Beïnvloeden	23
6.	Impact maken	79
7.	Rapporteren	88
8.	Bijlagen	89

Voorwoord

Als ik terugkijk op het eerste halfjaar van 2022, dan was dat een periode waarin veel gebeurde in de wereld om ons heen. Te beginnen bij de oorlog in Oekraïne, met desastreuze gevolgen voor de burgers en het land en ook voor de stabiliteit in Oost-Europa en de mondiale machtsverhoudingen. Als belegger hadden we op zeer beperkte schaal beleggingen in Rusland en Belarus. Deze landen hebben we toegevoegd aan de landenuitsluitingenlijst. Dit betekent dat wij geen nieuwe investeringen meer doen en de bestaande beleggingen staatsobligaties en staatsbedrijven (belang >50%) verkopen.

In de eerste maanden van het jaar voelden we ook letterlijk en van heel dichtbij wat het betekent vaker te maken te krijgen met extreem weer. In februari raasden drie stormen over het land, waaronder één van de krachtigste stormen in bijna 20 jaar tijd (Eunice). En de zomer werden in heel Europa hittestatistieken verbroken. In combinatie met het uitblijven van regen, leidde dat in heel Europa tot grote problemen zoals droogte en bosbranden. In twee nieuwe rapporten van het VN-Klimaatpanel IPCC werd de urgentie van het klimaatprobleem ook nog eens duidelijk uiteengezet. We zijn ons meer dan ooit bewust van onze verantwoordelijkheid om klimaatverandering en de gevolgen ervan te bestrijden. Door bij te dragen aan de versnelling naar een duurzame economie, werken we tevens aan een bestendige toekomst van de huidige en volgende generaties.

Minder CO₂-uitstoot

De klimaatcrisis dwingt tot actie. Achmea brengt de CO₂-voetafdruk jaarlijks terug, en in 2040 moet het netto 0 zijn voor onze beleggingen in bedrijven. Onze vooruitstrevende ambitie hebben we in het afgelopen halfjaar geconcretiseerd door voor onze aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles tussentijdse CO₂-reductiedoelen vast te stellen. In 2025 streven we naar 32% reductie en in 2030 naar 68% reductie ten opzichte van de marktbenchmark per ultimo 2020. We verwachten van de grootste bijdragers aan de CO₂-uitstoot (zoals olie en gas, staal, cement en nutsbedrijven) een transitieplan dat onderdeel is van de strategie en gekoppeld is aan het beloningsbeleid. We wenden onze invloed als belegger aan om bedrijven te stimuleren om duurzamer te worden en bij te dragen aan de energietransitie. We geloven erin dat dialoog met deze bedrijven de beste manier is om beweging te creëren. We kijken ook kritisch naar de klimaattransitieplannen die beursgenoteerde ondernemingen ter advisering voorleggen aan de aandeelhouders. Achmea stemt tegen deze plannen wanneer deze niet in lijn zijn met het Klimaatakkoord van Parijs. En we steunen klimaatresoluties die oproepen om klimaatplannen te maken in lijn met dit akkoord, zoals eerder dit jaar de klimaatresoluties van Follow This op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van een aantal grote olie maatschappijen. Binnen onze beleggingsportefeuille hebben we besloten meer investeringen te doen in duurzame energie infrastructuur.

Achmea scoort goed in onderzoeken Eerlijke Verzekeringswijzer

De Eerlijke Verzekeringswijzer onderzoekt sinds 2013 periodiek het beleggingsbeleid van verzekeraars. In de laatste update verbeterden we onze gemiddelde score van 7 (2020) naar 7,4. Vooral op de thema's gezondheid, natuur, arbeidsnormen, corruptie en belastingen scoorde Achmea hoog. In mei werden ook de resultaten bekendgemaakt van een praktijkonderzoek hoe verzekeraars zich via haar beleggingen inzetten voor biodiversiteit. Met een 8 als rapportcijfer eindigde Achmea op een gedeelde tweede plaats. Een mooie score en een erkenning van ons beleid en onze inspanningen op dit gebied. Onze inspanningen zetten we onverminderd voort. Bijvoorbeeld met de nieuwe aanpak biodiversiteit die onze vermogensbeheerder Achmea Investment Management in mei presenteerde. Hierin geven we onder meer aan dat we in 2023 de biodiversiteitsimpact van onze beleggingen willen gaan meten, om zo concrete doelen te stellen die de negatieve impact op biodiversiteit beperken en de positieve impact vergroten. Verduurzaming staat centraal in ons maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. Klimaat, Natuur en Milieu zijn de kernthema's. Daarnaast zetten we ons als actief aandeelhouder in voor Mensenrechten, Arbeidsnormen en Gezondheid. In deze halfjaarlijkse rapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen lees je welke stappen we op dit vlak hebben gezet in het eerste halfjaar van 2022.

Bianca Tetteroo, Voorzitter Raad van Bestuur van Achmea

1. Activiteiten en ontwikkelingen

Nieuwe IPCC-rapporten

In de eerste helft van dit jaar publiceerde het VN-Klimaatpanel IPCC het tweede en derde deel in een reeks van 3 rapporten die het IPCC eens in de zeven à acht jaar uitbrengt. Het eerste deel gaat over de wetenschappelijke basis van de opwarming van de aarde en verscheen in augustus vorig jaar. De conclusie was dat de huidige opwarming steeds sneller gaat en dat dit aantoonbaar het gevolg is van menselijke activiteiten. Het tweede deel, dat gaat over de gevolgen van klimaatverandering, werd in februari gepresenteerd. Het gaat over de gevolgen en risico's van de opwarming van de aarde. Voor de natuur, maar vooral ook voor de mens. Het beschrijft de relatie tussen klimaatverandering en de voedselvoorziening, de beschikbaarheid van water, de economie, gezondheid, migratiestromen en armoede. Het derde rapport gaat over de energietransitie en andere oplossingen om klimaatverandering tegen te gaan. Deze oplossingen zijn te vinden in gedragsverandering, politieke actie, innovatie en internationale samenwerking, bijvoorbeeld op het gebied van financiering en investeringen.

Het IPCC concludeert dat de huidige toezeggingen van landen over beperking van hun uitstoot onvoldoende zijn om de temperatuurstijging onder de 1,5 graden te houden. Zonder aanscherping van de huidige plannen stevent de wereld volgens het IPCC af op circa 3,2 graden opwarming in 2100. Voor 1,5 graden geven de meeste berekeningen aan dat de mondiale uitstoot vóór 2025 zijn hoogste punt bereikt moet hebben, rond 2030 al bijna gehalveerd moet zijn en rond 2050 op nul moet uitkomen, om daarna negatief te worden, dat wil zeggen dat er grote hoeveelheden CO₂ uit de atmosfeer moeten worden gehaald. Het verminderen van de uitstoot vraagt een verregaande transitie van belangrijke economische sectoren waaronder energie, transport en landbouw.

Een andere belangrijke conclusie van het rapport is dat duurzame ontwikkeling niet zonder klimaatmitigatie mogelijk is, en klimaatmitigatie niet zonder duurzame ontwikkeling. Voor een groot deel gaan klimaatmaatregelen hand in hand met het realiseren van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's), maar soms staan doelen ook op gespannen voet met elkaar. Beperkte economische, sociale en institutionele middelen in lage- en middeninkomenslanden leiden vaak tot een hoge mate van

kwetsbaarheid en een gering aanpassingsvermogen. Zo heeft de scherpe daling van kosten van technologieën voor zonne-energie en elektrische auto's positieve gevolgen voor het terugdringen van de uitstoot, maar negatieve gevolgen voor het milieu en mensen – denk aan de winning van grondstoffen voor batterijen in lage- en middeninkomenslanden. Rechtvaardigheid is daarom een belangrijke randvoorwaarde voor gebruikmaking van deze technologieën, binnen landen, maar ook over landsgrenzen heen.

Nieuwe CO₂-reductiedoelen

Vorig jaar hebben wij een ambitiestatement geformuleerd voor het thema Klimaat waarbij we als overkoepelende doelstelling hebben geformuleerd dat we voor de beleggingen in bedrijven in 2040 klimaatneutraal willen zijn, ofwel netto-nul. Daarmee bedoelen we dat de bedrijven waarin we beleggen samen niet meer CO₂ uitstoten dan dat ze compenseren. Dat laatste kan bijvoorbeeld door bomen aan te planten of door technieken te gebruiken die gericht zijn op het afvangen en opslaan van CO₂.

In het afgelopen halfjaar hebben we nieuwe tussentijdse CO₂-reductiedoelen vastgesteld voor de aandelen en bedrijfsobligaties:

- In 2025: 32% reductie ten opzichte van de marktbenchmark per ultimo 2020
- In 2030: 68% reductie ten opzichte van de marktbenchmark per ultimo 2020

Wij geloven dat we met actief aandeelhouderschap de meeste impact kunnen maken. Wij zijn daarom voornemens ons engagement programma op het thema klimaat te intensiveren. In de toekomst willen we alleen nog beleggen in bedrijven die een geloofwaardige klimaattransitie strategie hebben. Wij verwachten van bedrijven waarin we beleggen dat de strategie minimaal in lijn is met de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs en dat zij een plan hebben opgesteld om zo snel mogelijk een netto-uitstoot van nul te bereiken.

We kiezen er dus niet voor om direct te desinvesteren in CO₂-intensieve bedrijven of sectoren. Door te desinvesteren kunnen we weliswaar onze CO₂-voetafdruk sneller verkleinen maar daarmee daalt de CO₂-uitstoot in de reële

economie niet. In CO₂-intensieve sectoren zoals energie en nutsbedrijven zijn vaak de grootste mogelijkheden voor reductie en/of voor het maken van impact door engagement. Indien engagement niet werkt gebruiken wij onze aandeelhoudersrechten om de druk op bedrijven op te voeren. Uitsluiting van bedrijven die onvoldoende inspelen op de energietransitie is daarbij een laatste middel.

Eerder dit jaar hebben we ook ons stembeleid aangepast waarbij we van de grootste bijdragers aan de CO₂-uitstoot (zoals olie en gas, staal, cement en nutsbedrijven) een transitieplan verwachten dat onderdeel is van de strategie en gekoppeld is aan het beloningsbeleid. Indien dit niet het geval is zullen wij tegen het beloningsbeleid stemmen. Beursgenoteerde ondernemingen leggen daarnaast steeds vaker hun klimaattransitieplannen ter advisering voor aan de aandeelhouders. Achmea stemt tegen deze plannen wanneer deze niet in lijn zijn met het Klimaatakkoord van Parijs. En we steunen klimaatresoluties die oproepen om klimaatplannen te maken in lijn met het Akkoord van Parijs. In de afgelopen periode steunden we bijvoorbeeld de klimaatresoluties van Follow This op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van een aantal grote olie maatschappijen.

Beleidsonderzoek Eerlijke Verzekeringswijzer

De Eerlijke Verzekeringswijzer onderzoekt sinds 2013 periodiek het beleggingsbeleid van verzekeraars op een aantal duurzaamheidscriteria uitgesplitst naar thema's en sectoren. In de laatste update scoorde Achmea over alle 14 beleggingsthema's gemiddeld een 7,4 (vorige score: 7). Binnen de categorie verzekeraars leidde dat tot een derde plaats. Vooral op de thema's gezondheid, natuur, arbeidsnormen, corruptie en belastingen scoorde Achmea hoog. Deze benchmark is een belangrijke indicator van onze prestaties op het gebied van duurzaam beleggen. Wij gebruiken de uitkomsten als input voor de evaluatie van ons MVB-beleid. Naast het brede beleidsonderzoek voerde de Eerlijke Verzekeringswijzer ook een praktijkonderzoek uit naar het thema Biodiversiteit. Met een 8 als rapportcijfer eindigde Achmea op een gedeelde tweede plaats.

Uitsluiting Rusland en Belarus

De Europese Unie heeft een pakket sanctiemaatregelen genomen tegen Rusland en Belarus als reactie op de militaire agressie van Rusland tegen Oekraïne. Op grond van deze sanctiemaatregelen zijn onder meer bepaalde Russische banken van SWIFT afgesloten wat transacties met deze banken onmogelijk maakt. Daarnaast zijn bestaande sanctiemaatregelen aangescherpt wat onder meer tot gevolg heeft dat bepaalde beleggingen in Russische ondernemingen verboden worden.

Achmea heeft beleid, procedures en controlemaatregelen ingericht om sanctiemaatregelen strikt na te leven. Daarbij

heeft Achmea eind februari besloten om Rusland en Belarus op de landen-uitsluitingslijst te plaatsen. Het plaatsen van Rusland en op de uitsluitingenlijst volgde uit bestaand landenbeleid. Het plaatsen van Belarus op deze lijst volgde (nog) niet direct uit het bestaand beleid maar op basis van verwachte toekomstige ontwikkelingen in de sanctiemaatregelen werd Belarus ook meegenomen in de uitsluiting. Dit betekent dat beleggingen in Russische en Belarussische staatsobligaties en ondernemingen met een Russisch staatsbelang van tenminste 50% zijn uitgesloten.

Het besluit om Rusland en Belarus op de landen-uitsluitingslijst te plaatsen is gebaseerd op normatieve kaders waarbij de EU-sanctiemaatregelen als vertrekpunt dienen. Wanneer de EU in een verordening vaststelt dat in een land sprake is van buitensporig geweld tegen de burgerbevolking, schending van internationaal recht of bedreiging van de internationale vrede en stabiliteit zoals de EU in het geval van Rusland en inmiddels ook Belarus heeft vastgesteld, dan wordt het betreffende land door Achmea uit hoofde van haar MVB-beleid op de uitsluitingslijst gezet.

Evaluatie landen uitsluitingsbeleid

In de eerste helft van 2022 hebben wij ons landenbeleid geëvalueerd waarbij we met name hebben gekeken naar mensenrechten, zoals politieke rechten en burgerlijke vrijheden. Wij sluiten landen uit die op systematische wijze de fundamentele mensenrechten op grove wijze schenden. Hetzelfde geldt voor landen die het non-proliferatie verdrag schenden. Een belangrijk handvat daarbij is de Sanctiewet 1977. Daarnaast is ons beleid erop gericht dat landen voldoen aan een aantal minimale standaarden. We maken daarbij gebruik van de Freedom in the World index, de ITUC Global Rights index en de Corruption Perception Index. Deze indexen geven aan hoe landen presteren op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie. Wij hebben besloten de normen die we hanteren op deze 3 indexen aan te scherpen. Door deze aanscherping gaan we in de toekomst meer landen (en staatsgerelateerde bedrijven) uitsluiten. De volgende stap is de vertaling van deze aangescherpte normen naar onze uitsluitingenlijst. Het invoeren van het aangescherpte beleid in de beleggingsportefeuilles verwachten we af te ronden in het vierde kwartaal van 2022.

Engagementinitiatieven met bedrijven

Engagement is een belangrijk instrument in ons MVB-beleid. We gaan de dialoog aan met ondernemingen over wat wij van hen verwachten op het gebied van maatschappelijk relevante onderwerpen. Dat doen we via ons eigen engagement programma. Daarnaast sluiten we ons ook aan bij collectieve engagement initiatieven als deze passen binnen de kernthema's van ons MVB-beleid. In de 1e helft van 2022 hebben wij een aantal investor statements medeondertekend.

Achmea heeft een investor statement ondertekend die Covid 19-vaccinproducenten oproept om snel meer te doen om de wereldwijde beschikbaarheid en toediening van vaccinaties te vergroten. Aan de farmaceuten is gevraagd de wereldwijde beschikbaarheid van vaccins onderdeel te maken van het beloningsbeleid van bestuurders. Dit investor statement is een initiatief van Achmea Investment Management en een vervolg op het eerdere statement uit april 2020 waarin farmaceuten werden opgeroepen de handen ineen te slaan en het maximale te doen om de verspreiding van het virus en de gevolgen daarvan tot het uiterste te minimaliseren. Hoewel de vaccins inmiddels ontwikkeld zijn, blijkt dat de vaccinatiegraad in minder ontwikkelde landen nog te laag is en daarom zijn extra stappen van farmaceuten en overheden nodig.

Achmea heeft zich aangesloten bij het “Long-term Investors in People’s Health Programma (LIPH)” van ShareAction. Achmea werkt al meerdere jaren constructief samen met ShareAction op het thema klimaat en op het thema gezonde voeding. ShareAction heeft een nieuw samenwerkingsverband op het gebied van verantwoord beleggen en gezondheid gelanceerd. Het initiatief richt zich op institutionele beleggers die stappen willen zetten op het thema “Gezondheid”. Hierbij wordt aandacht besteed aan toegang tot zorg (inclusief medicijnen), een gezond milieu (denk aan de gezondheidsimpact van luchtverontreiniging), gezonde voeding en gezonde werkomstandigheden.

Achmea heeft zich bij en drietal initiatieven van FAIRR aangesloten op het gebied van duurzame aquacultuur, antibiotica resistentie en verbetering van arbeidsomstandigheden in de vleesverwerkende industrie. Het Farm Animal Investment Risk & Return network (FAIRR) is een investor network dat zich richt op de milieu- en sociale risico’s (ESG) van de intensieve veehouderij. Achmea is lid van FAIRR en ondersteunt regelmatig initiatieven van het netwerk.

Achmea heeft de ‘Global Investor statement on workplace mental health’ ondertekend. Door middel van dit collectieve engagement traject worden bedrijven aangesproken om mentale gezondheid van werknemers te beschermen en te promoten. Dit onderwerp is, zeker op het gebied van verantwoord beleggen, onderbelicht, maar zowel maatschappelijk als financieel materieel. Denk bijvoorbeeld aan de impact van burn-out en ziekteverzuim. Waar een lage mentale gezondheid van medewerkers juist tot verhoging van kosten zal leiden, heeft onderzoek uitgewezen dat iedere euro die er geïnvesteerd wordt in mentale gezondheid, dit met meer dan het vijfvoudige terug verdiend zal worden.

Achmea heeft zich aangesloten bij het ‘Food Emissions 50’ initiatief van CERES. Om de risico’s rond klimaatverandering voor de voedingsmiddelen industrie aan te pakken heeft CERES een engagement programma opgezet. Dit collectieve engagement programma richt zich op 50 grote internationale voedingsmiddelenproducenten en –retailers. Het programma heeft als doelstellingen om de CO2-emissies in

de waardeketen inzichtelijk te maken en de bedrijven te bewegen om wetenschappelijk onderbouwde emissiereductiedoelstellingen vast te stellen, daarvoor actieplannen te ontwikkelen en daarover te rapporteren.

Achmea heeft het “Statement of investor expectations for job standards and community impacts” ondertekend. Op het moment moet de wereld op weg naar een Net Zero economie. Een eerlijke transitie zou idealiter leiden tot een inclusieve samenleving waarbij de gemeenschappen het meest getroffen door de klimaatcrisis centraal staan. Om ervoor te zorgen dat deze transitie op een rechtvaardige en eerlijke manier tot stand komt, stelt dit statement principes op die prioriteit geven aan respect voor mensenrechten, het herstellen van schade en een positieve impact op de samenleving.

Engagementinitiatieven met overheden

Naast engagement met bedrijven kan ook het voeren van engagement met overheden bijdragen aan het behalen van onze MVB-ambities. Door het voeren van een dialoog met overheden kunnen de landen/bedrijven waarin we beleggen worden aangezet tot verandering. Achmea wil meer ervaring opdoen met engagement richting overheden en mede daarom hebben we ons aangesloten bij een tweetal collectieve initiatieven.

Het eerste initiatief betrof het collectieve engagement initiatief van de PRI dat als doel heeft om de Australische overheid meer stappen te laten nemen op het gebied van klimaatmitigatie en in lijn te komen met de doelen van het Klimaatakkoord van Parijs. Australië heeft recent te maken gehad met meerdere klimaatrampen zoals bosbranden en overstromingen. Dit heeft ernstige gevolgen en is deels het gevolg van het ontbreken van adequaat nationaal beleid op klimaatmitigatie. Momenteel zijn de plannen en het beleid van de Australische overheid ook niet adequaat om klimaatverandering tegen te gaan. Hoewel de regering zich tot doel heeft gesteld om in 2050 Net Zero te zijn, zijn de maatregelen in de langetermijnstrategie ontoereikend om dat doel te bereiken.

Het tweede initiatief betreft een initiatief van het Net Zero Asset Manager initiatief. Achmea heeft de “Global Investor Statement to Governments on the Climate Crisis” ondertekend. Door middel van dit collectieve engagement traject worden overheden aangesproken om hun toezeggingen op de klimaatdoelen van Parijs te herbevestigen. Het doel is om overheden voor de COP conferentie, die in november 2022 in Egypte wordt gehouden, de nationale klimaatplannen aan te laten scherpen zodat het opwarmen van de aarde beperkt kan worden tot 1.5 °C en ervoor gezorgd kan worden dat doelen van verschillende landen in lijn met elkaar gebracht kunnen worden.

2. Achmea's MVB-beleid

Achmea is een grote verzekeraar en daarmee tevens een grote belegger. De middelen die we uit onze verzekeringsactiviteiten ontvangen, zoals de premies, beleggen we voor eigen rekening en risico. Achmea belegt deze middelen op een maatschappelijk verantwoorde wijze. Achmea gebruikt hierbij meerdere MVB-instrumenten zoals uitsluiten, engagement en stemmen. In deze rapportage beschrijven we de laatste stand van zaken over de wijze waarop deze instrumenten in de praktijk zijn toegepast. Beleidsdocumenten en andere relevante rapportages zijn terug te vinden op de website van Achmea.¹

Verantwoord Beleggen

Achmea belegt de premies en andere gelden die klanten aan ons hebben toevertrouwd, op een verantwoorde manier. Daarmee bedoelen we dat we de financiële verplichtingen aan onze klanten kunnen nakomen en dat we beleggen met respect voor de wereld om ons heen en voor toekomstige generaties.

Hierbij onderscheiden we vijf kernthema's voor onze beleggingen:

1. Mensenrechten
2. Arbeidsnormen
3. Natuur & Milieu
4. Gezondheid
5. Klimaat

Uitgangspunten

De accenten en uitgangspunten van Achmea zijn terug te voeren op internationale verdragen, conventies en *best practice*-initiatieven die wereldwijd als normerend voor verantwoord beleggen gelden.²

De belangrijkste daarvan is de **UN Global Compact**. De UN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlage). Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en principes van de International Labour Organisation (ILO). De UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen

invloedsfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

Daarnaast heeft Achmea haar MVB-beleid in overeenstemming gebracht met de **Principles for Responsible Investment**³ die het integreren van milieu-, sociale- en bestuurlijke criteria (ESG-criteria) in het beleggingsproces stimuleren evenals het uitoefenen van verantwoord eigenaarschap.

Verder vormen de **OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen**⁴ en de **UN Guiding Principles on Business and Human Rights**⁵ belangrijke uitgangspunten voor het beleid. Zie voor een volledig overzicht van de belangrijkste raamwerken voor [het MVB-beleid de website van Achmea](#).

Reikwijdte MVB-beleid

Deze rapportage overziet de beleggingen voor eigen rekening en risico van Achmea. Over het MVB-beleid voor derden gelden, onder beheer bij Achmea Investment Management, wordt apart gerapporteerd, onder andere op www.achmeainvestmentmanagement.nl.

Het MVB-beleid van Achmea bestaat uit de volgende stappen:

- Meten;
- Normen stellen;
- Beïnvloeden;
- Impact maken; en
- Rapporteren.

¹ www.achmea.nl

² Zie: www.achmea.nl

³ Zie: www.unpri.org

⁴ Zie: www.oecd.org/daf/inv/mne/48004323.pdf

⁵ Zie: www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

Bij deze stappen worden verschillende MVB-instrumenten toegepast. We streven ernaar om deze MVB-instrumenten op zoveel mogelijk categorieën toe te passen. De vorm waarin we dit doen verschilt per categorie. Bij sommige beleggingscategorieën is het niet mogelijk om elk MVB-instrument toe te passen.

In onderstaande tabel wordt per beleggingscategorie weergegeven welke MVB-instrumenten Achmea toepast.

MVB-INSTRUMENTEN PER BELEGGINGSCATEGORIE

Beleggingscategorieën	% portefeuille*	Uitsluiten	ESG Integratie**	Positieve selectie***	Stemmen	Engagement	Impact beleggen
Staatsobligaties	29,9%	V	V	X	n.v.t.	V****	V
Hypotheken	24,6%	n.v.t.	V	V	n.v.t.	V	n.v.t.
Krediet	31,6%	V	V	V	n.v.t.	V	V
Vastgoed	5,0%	V	V	V	n.v.t.	V	V
Aandelen	5,9%	V	V	V	V	V	X
Hedge Funds	1,3%	X	X	X	n.v.t.	X	X
Infrastructuur	0,3%	V	V	X	n.v.t.	V	V
Grondstoffen	0,5%	V	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Private Equity	0,7%	V	V	X	n.v.t.	V	V
Microfinance	0,2%	V	V	V	n.v.t.	X	V

*Exclusief overlay portefeuille.

**Met ESG Integratie wordt bedoeld het expliciet meenemen van ESG informatie in het beleggingsproces met als doel een verbeterde risico-rendementsverhouding.

***Met Positieve Selectie wordt bedoeld het selecteren van specifieke beleggingen op basis van de ESG prestaties van de uitgevende entiteiten.

****Op ad hoc basis in collectieve engagement initiatieven.

LEGENDA

Niet toepasbaar	n.v.t.
Toegepast door Achmea of Vermogensbeheerder	V
Niet toegepast door Achmea of Vermogensbeheerder	X

Engagement met vermogensbeheerders

Achmea maakt gebruik van vermogensbeheerders om haar beleggingsbeleid uit te voeren. Deze partijen hebben vaak een eigen MVB-beleid, dat bijvoorbeeld op fondsen van toepassing is. Een exacte toepassing van het Achmea MVB-beleid is in die gevallen niet altijd mogelijk.

We voeren engagement met vermogensbeheerders om hen ertoe te bewegen zoveel mogelijk aan te sluiten bij het MVB-beleid van Achmea. Dit heeft bijvoorbeeld betrekking op het toepassen van de uitsluitingenlijst binnen alle beleggingscategorieën, maar ook de dialoog met de hypotheekmanagers over onze sociale-, milieu- en governance doelen valt hieronder. Wij dagen

vermogensbeheerders uit op hun MVB-beleid en beoordelen dit jaarlijks in de jaarevaluatie.

MVB-beleid onderdeel van Duurzaam Samen Leven

Achmea staat voor Duurzaam Samen Leven.

Wij hebben de ambitie om duurzame waarde te creëren voor onze klanten, onze medewerkers, ons bedrijf én de

samenleving. Dit doen we vanuit onze missie om samen grote maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Hierbij richten we ons op vier domeinen:

- Gezondheid dichterbij
- Slimme mobiliteit
- Onbezorgd wonen & werken
- Inkomen voor nu, straks en later

Dit doen we vanuit de verschillende rollen die wij hebben: als verzekeraar, als dienstverlener, als belegger en hypotheekverstrekker. Door het oplossen van maatschappelijke vraagstukken op deze vier domeinen dragen we bij aan de realisatie van de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Deze 17 duurzame ontwikkelingsdoelen vormen de 'wereldduurzaamheids-agenda' voor 2030. Wij vinden het belangrijk om bij deze agenda aan te sluiten. We hebben drie focus-SDG's gekozen: SDG 3 (Goede gezondheid en welzijn), SDG 11 (Duurzame steden en gemeenschappen) en SDG 13 (Klimaatactie). Deze SDG's sluiten nauw aan bij de vier domeinen waar we ons vanuit onze missie op richten, liggen dicht bij de kern van ons bedrijf én kunnen innovatie en groei stimuleren. Ook met ons MVB-beleid sluiten we aan bij de SDG-agenda. In dit verslag geven we bij ieder thema aan hoe dit bijdraagt aan de SDG's.

MVB-Ambitiestatement

Omdat Maatschappelijk Verantwoord Beleggen constant in ontwikkeling is, blijven wij onszelf uitdagen om doelen te stellen. In 2021 hebben wij een ambitiestatement geformuleerd voor de duurzame beleggingskernthema's Klimaat, Natuur & Milieu, Arbeidsnormen, Mensenrechten en Gezondheid. Vervolgens zijn (en worden) deze verder uitgewerkt in concrete, meetbare doelstellingen. De laatste stappen zijn de implementatie van de doelstellingen middels het opstellen van routekaarten en het inrichten van de verslaglegging hierover. In de diverse documenten op onze website alsmede in het halfjaarlijks MVB verslag wordt informatie over onze MVB ambities gedeeld.

3. Meten

“Wij meten de maatschappelijke risico's en impact van onze beleggingsportefeuille.”

Wij willen weten wat er zich op maatschappelijk gebied afspeelt in onze beleggingsportefeuille. Daarom is het startpunt van ons MVB-proces het meten van de maatschappelijke risico's en impact. Op het gebied van klimaatverandering vullen wij dit in door de CO₂-voetafdruk van onze beleggingsportefeuille te meten. In bredere zin laten wij onze portefeuille screenen op de betrokkenheid bij (dreigende) schendingen van internationale standaarden zoals de UN Global Compact, OECD Guidelines en UN Guiding Principles.

CO₂-meting

Klimaat is een van de belangrijkste thema's binnen het MVB-beleid van Achmea. In 2017 zijn we gestart met het meten van de CO₂-voetafdruk van een groot deel van de beleggingen in aandelen, gevolgd door bedrijfsobligaties (2018) en onze beleggingen in staatsobligaties en hypotheek (2019) en beleggingsvastgoed (2020). Hiermee hebben wij de CO₂-voetafdruk van een ruime meerderheid van onze beleggingen voor eigen rekening en risico in kaart gebracht. Conform de afspraken in het Klimaatakkoord zullen we ook de komende jaren blijven onderzoeken of het mogelijk is voor een groter deel van de beleggingen de CO₂-voetafdruk in kaart te brengen. Dat is nu nog niet altijd mogelijk vanwege het feit dat niet voor alle beleggingen een eenduidige methodologie beschikbaar is om CO₂ te meten (bijv. deposito's die worden aangehouden bij herverzekeringsmaatschappijen). Ook is niet altijd alle CO₂-data (volledig) beschikbaar.

De vervolgstap is om onze CO₂-voetafdruk stap voor stap terug te brengen. Met onze vermogensbeheerders hebben wij afspraken gemaakt om de CO₂-voetafdruk van de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles optimaal terug te brengen vergeleken met de gehanteerde benchmark. Optimaal betekent dat met deze reductie het risico en rendement van de beleggingsportefeuille niet significant wijzigt. Daarbij stuurden wij voor wat betreft de beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties op de CO₂-intensiteit. Bij de update van ons MVB-beleid eind 2021 hebben wij voor al onze beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties het doel gesteld om in 2040 een klimaatneutrale portefeuille te beheren. Op dit moment werken wij hard aan de uitwerking daarvan per beleggingscategorie. In de bijlagen is meer

informatie te vinden over de methodologie die we gebruiken voor het meten van onze CO₂-voetafdruk.

Resultaten

Wij rapporteren een keer per jaar over de ontwikkeling van onze CO₂-voetafdruk. Over 2021 was de CO₂-voetafdruk van de aandelenportefeuille waarvoor we de CO₂-voetafdruk hebben gemeten op de CO₂-intensiteit 41,2% (2020: 33,0%) lager dan de benchmark (MSCI World). Voor de CO₂-emissies was dit 1,5% (2020: -18,8%) hoger dan de benchmark. Daarbij merken wij op dat onze reductiedoelstellingen tot nu toe afgestemd waren op CO₂-intensiteit en niet op CO₂-emissies. Over 2021 was de CO₂-voetafdruk van de Achmea bedrijfsobligaties op de CO₂-intensiteit 39,9% lager dan de referentie-index (2020: 33,0%). Voor Achmea staatsobligaties was de CO₂-voetafdruk 9,6% lager dan de referentie-index (2020: 7,1%). Voor hypotheek en beleggingsvastgoed is nog geen benchmark gedefinieerd waartegen we deze CO₂-voetafdruk afzetten. Voor aandelen en obligaties kunnen we dus concluderen dat de bedrijven die we in de portefeuille hebben het op het vlak van CO₂-intensiteit gemiddeld veel beter doen dan de bedrijven in de relevante benchmarks.

BELEGGINGSCATEGORIEËN IN SCOPE

Achmea aandelen ontwikkelde markten
Achmea bedrijfsobligaties
Achmea staatsobligaties
Achmea hypotheek
Achmea beleggingsvastgoed

CO₂-EMISSIONS EN CO₂-INTENSITEIT

	CO ₂ -EMISSIONS (TCO ₂ /MLN EURO BELEGD VERMOGEN)				CO ₂ -INTENSITEIT (TCO ₂ /MLN USD SALES)			
	2021	2020	2019	2018	2021	2020	2019	2018
Achmea EQ DM	67,9	68,8	83,1	111,8	75,0	93,3	118,6	139,9
MSCI World	67,0	84,7	104,5	143,2	127,5	139,3	168,3	180,8
Vershil	1,5%	-18,8%	-20,4%	-21,9%	-41,2%	-33,0%	-29,5%	-22,6%
Achmea bedrijfsobligaties					93,1	93,5	84,0	133,5
Referentie index					154,9	139,6	138,1	205,6
Vershil					-39,9%	-33,0%	-39,2%	-35,1%
Achmea Staatsobligaties	2,6	2,3	2,2	n.b.				
Referentie index	2,8	2,5	2,4	n.b.				
Vershil	-9,6%	-7,1%	-9,1%	n.b.				
Achmea hypotheek ¹								
Uitgaande van CO ₂ -voetafdruk van 100% van onderpand ²								
Achmea hypotheek onderdeel Beleggingen voor eigenrekening	22,4	24,2	21,9	n.b.				
Achmea hypotheek onderdeel Kredietportefeuille bankbedrijf	26,2	27,7	25,1	n.b.				
Uitgaande van CO ₂ --voetafdruk uitgaande van aandeel lening in totale waarde onderpand (attributiefactor) ^{2,3}								
Achmea hypotheek onderdeel Beleggingen voor eigenrekening	16,7	19,0						
Achmea hypotheek onderdeel Kredietportefeuille bankbedrijf	15,8	17,0						
Achmea Beleggingsvastgoed ⁴	15,8	19,6	n.b.	n.b.				

¹ Uitgedrukt ten opzichte van de nominale waarde.

² De PCAF-systematiek voor het bepalen van de CO₂-voetafdruk van hypotheek wordt momenteel nog besproken. In het verleden werd de CO₂-voetafdruk van het gehele onderpand meegenomen. Vanaf 2020 wordt gekeken naar het aandeel van hypotheek in de totale waarde van het onderpand (attributiefactor). Voor de vergelijkbaarheid hebben we zowel de CO₂-voetafdruk op de oude PCAF-methode als de gewijzigde methode opgenomen. Voor het berekenen van de attributiefactor is uitgegaan van de laatste bekende reële waarde van het onderpand.

³ In 2021 is de wijze waarop we de CO₂-voetafdruk bepalen voor onze beleggingen in hypotheek gewijzigd. We hebben de emissiefactoren in lijn gebracht met hetgeen in de Nederlandse sector gebruikelijk is ('tank-to-wheel') en bij het bepalen van de attributiefactor het effect van de waardestijging van onderpand zoveel mogelijk gecorrigeerd door te werken met niet-geïndexeerde onderpandwaarden (indien beschikbaar). Voor een betere vergelijkbaarheid zijn de 2020 cijfers aangepast. Vanaf 2021 hebben we het energieverbruik voor het onderpand zoals bepaald op basis van het postcodegebied voor alle onderpanden gecorrigeerd voor 'outliers' door het energieverbruik te maximaliseren op bijvoorbeeld 2 keer het energieverbruik van een woning die veel energie verbruikt (oude vrijstaande woning).

⁴ Het aantal kg CO₂ per m² van de vastgoedbeleggingen bedraagt 33,1 (2020: 42,3).

Screening van de beleggingsportefeuille op schendingen van internationale normen

Om goed inzicht te krijgen of ondernemingen zich houden aan de internationale normen, zoals verwoord in het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen, laat Achmea de beleggingsportefeuilles regelmatig screenen. Hierbij wordt gekeken naar impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending. Naar aanleiding van de bevindingen neemt Achmea zo nodig actie. Zo kan Achmea over gaan tot het uitsluiten van ondernemingen of het starten van een dialoog met de onderneming.

Naar aanleiding van de screening in het eerste halfjaar van 2022 is een dialoog gestart met 17 ondernemingen die de internationale normen schenden of dreigen te schenden. In totaal lopen er 124 dialogen met 81 ondernemingen. Hierover wordt uitgebreid gerapporteerd in het hoofdstuk [Beïnvloeden](#).

Achmea laat de screening over de beleggingsportefeuilles op gelijke en uniforme wijze uitvoeren op basis van ISS ESG⁶ data. Wanneer er aanleiding is om ondernemingen uit te sluiten dan geldt dit voor alle aandelen en vastrentende waarde- beleggingsportefeuilles. Wanneer de dialoog wordt gestart met ondernemingen gebeurt dit ook op een uniforme wijze namens Achmea.

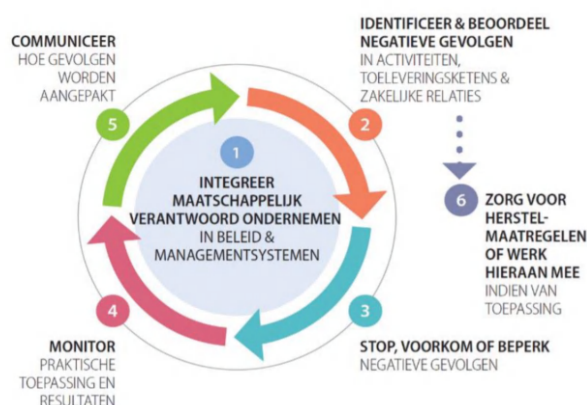
ESG due diligence

Als ondertekenaar van het IMVO-convenant⁷ maakt Achmea een gepaste, zorgvuldige inschatting (due diligence) van de risico's in relatie tot bedrijven waarin wordt belegd.⁸ Er wordt met name gekeken of deze bedrijven zich houden aan maatschappelijk verantwoord ondernemingsgedrag (responsible business conduct).

Periodiek voert Achmea een screening uit op de bedrijven in haar beleggingsportefeuille om te onderzoeken of zij zich schuldig maken aan het schenden van internationale normen of dat er sprake is van potentiële schending daarvan. Ook brengt Achmea in kaart welke sectoren gevoelig zijn voor specifieke ESG-risico's die voor die sectoren relevant zijn en worden de uitkomsten van deze impactbeoordelingen in relevante interne processen geïntegreerd.

De ESG due diligence screening die Achmea uitvoert is er op gericht om de negatieve impact op duurzaamheidsfactoren (dus negatieve impact voor samenleving en milieu in de beleggingsportefeuille en bij potentiële beleggingen) te identificeren en analyseren. Daarbij hanteren wij het model en de terminologie van de Handreiking Prioriteiten Stellen in ESG due diligence die in het kader van het IMVO-convenant is opgesteld:

ESG DUE DILIGENCE CYCLUS⁹

Stap 1 – Integreer maatschappelijk verantwoord ondernemen in beleid en managementsystemen

Als belegger onderschrijft Achmea de ESG due diligence-stappen conform het OESO-richtsnoer.¹⁰ Wij streven via onze beleggingen naar (maatschappelijke) lange termijn waardecreatie en identificeren en beoordelen aan de hand van een ESG due diligence screening de daadwerkelijke en

⁶ Voorheen ISS-Ethix

⁷ <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/verzekeringssector>

⁸ Zie hoofdstuk 5 van het Achmea MVB-beleid: <https://www.achmea.nl/-/media/achmea/documenten/duurzaam/verantwoord-beleggen/achmeas-verantwoord-beleggenbeleid.pdf>

⁹ Handreiking Prioriteiten Stellen in ESG Due Diligence. Zie: <https://www.imvoconvenanten.nl/-/media/imvo/files/verzekeringssector/prioriteiten-stellen-in-ESG-due-diligence.pdf?la=nl&hash=C837DAE4C2D99A1E9B788C6BDC475569>

¹⁰ <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf>: "Responsible business conduct for institutional investors"

potentiële negatieve impact in de beleggingsportefeuille. Deze ESG due diligence screening wordt uitgevoerd door Achmea Investment Management op basis van informatie van ESG-dataprovider ISS ESG.

Stap 2 – Identificeer en beoordeel negatieve gevolgen; en Stap 6 – Zorg voor herstelmaatregelen of werk hieraan mee

Bij het screenen van onze beleggingsportefeuille (aandelen en credits) worden (potentiële) negatieve impacts op samenleving en milieu geïdentificeerd. Hierbij wordt gekeken naar de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending.

De uitkomsten van deze ESG due diligence screening worden gecategoriseerd naar thematische aandachtgebieden en beoordeeld op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving of het milieu. De onderneming krijgt bij de beoordeling een kwalificatie van rood, oranje of groen op basis van de informatie van ISS ESG. Deze kwalificatie wordt vervolgens gebruikt bij de prioritering bij de thematisch aandachtsgebieden.

Naast gezondheid en klimaat zijn de thematisch aandachtsgebieden voor Achmea gerelateerd aan mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie. Ondernemingen die zich niet houden aan deze normen worden als (potentieel) risicovol beschouwd voor de samenleving of het milieu.

Wanneer ondernemingen waarin wij beleggen negatieve impact hebben veroorzaakt c.q. daaraan hebben bijgedragen, verlangen wij dat zij herstelmaatregelen uitvoeren en/of benadeelden compensatie bieden c.q. daaraan bijdragen (Stap 6). Dit is een integraal onderdeel van het engagement proces. Zie ook stap 3.

Stap 3 – Stop, voorkom of beperk negatieve gevolgen

Wanneer ondernemingen in onze beleggingsportefeuille (potentieel) negatieve impact veroorzaken of dreigen te veroorzaken gebruiken wij onze invloed om deze negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren en indien nodig om

herstelmaatregelen en/of compensatie mogelijk te maken. Dit doen wij via engagement, waar nodig en mogelijk oefenen we extra invloed uit door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

Stap 4 – Monitor praktische toepassingen en resultaten

De voortgang en impact van ons engagementbeleid ten aanzien van de geïdentificeerde negatieve impact wordt gemonitord via een halfjaarlijkse rapportage.

Stap 5 – Communiceer hoe gevolgen worden aangepakt

In het MVB Halfjaarverslag legt Achmea verantwoording af over de maatregelen die worden genomen om de (potentiële) negatieve impact op samenleving en milieu die in dit proces zijn geïdentificeerd te mitigeren. Dit gebeurt via de toelichting op de MVB-instrumenten zoals engagement, stemmen en uitsluiten.

Beleggingen in fossiele brandstoffen

Als onderdeel van ons MVB-beleid monitoren wij onze blootstelling aan de fossiele sector. In onderstaande tabel is voor onze portefeuilles aandelen ontwikkelde en opkomende markten en de portefeuilles obligaties ontwikkelde en opkomende markten in kaart gebracht welk deel wordt belegd in bedrijven verschillende fossiele sectoren. Onder beleggingen in fossiele brandstoffen verstaan wij bedrijven in de volgende sectoren:

- Oil & Gas Refining & Marketing
- Diversified Metals & Mining
- Integrated Oil & Gas
- Oil & Gas Exploration & Production
- Coal & Consumable Fuels
- Oil & Gas Storage & Transportation

In alle getoonde categorieën lagen deze beleggingen relatief gezien lager dan de benchmark. Dit is mede het gevolg van het uitsluitingsbeleid en het beleid om CO₂-reductie in de beleggingsportefeuille na te streven.

Per 30 juni 2022 bedroeg de blootstelling naar fossiele brandstoffen € 561 miljoen.

BELEGGINGEN IN FOSSIELE BRANDSTOFFEN

Belegd in fossiele brandstoffen			
Categorie	Totaal belegd	Waarvan in fossiel	% categorie
Aandelen ontwikkelde landen	€ 1,2 miljard	€ 46 miljoen	3.7%
Aandelen opkomende landen	€ 339 miljoen	€ 16 miljoen	4.8%
Vastrentende waarden ontwikkelde landen	€ 20,2 miljard	€ 483 miljoen	2.4%
Vastrentende waarden opkomende landen	€ 197 miljoen	€ 17 miljoen	8.5%
Totaal	€ 21,9 miljard	€ 561 miljoen	2.6%

4. Normen stellen

“Wij sluiten onverantwoorde activiteiten uit van belegging en reduceren negatieve impact.”

Wij stellen op basis van algemene maatschappelijke normen en onze eigen overtuigingen vast waar onze beleggingen aan moeten voldoen. Het liefst zoeken wij samen met de bedrijven in onze portefeuille naar een oplossing voor de misstanden waarbij zij betrokken zijn. Dit doen wij met een uitgebreid dialoogprogramma. Sommige economische activiteiten passen per definitie niet bij Achmea, zoals tabak en controversiële wapens. Ook beleggen we niet in landen en bedrijven die structureel internationale standaarden schenden. We beleggen ook niet in de meest vervuilende fossiele brandstoffen zoals kolen, teerzand, schalie olie en -gas en Arctische olie en -gas. Alle bedrijven, landen en instellingen waar Achmea niet in belegt worden opgenomen op onze uitsluitingslijst. Het volledige uitsluitingsbeleid kunt u terugvinden op de [website van Achmea](#).

4.1. Controversiële wapens

Definitie

Voor Achmea zijn wapens controversieel wanneer deze wapens onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken en geen onderscheid maken tussen burger- en militaire doelen. Ook na afloop van een conflict veroorzaken deze wapens nog op aanzienlijke schaal slachtoffers en ontwrichten deze de maatschappij en de economie. Achmea belegt niet in ondernemingen die bijdragen aan de productie van deze wapens:

1. Nucleaire wapens
2. Biologische wapens
3. Chemische wapens
4. Antipersoonsmijnen
5. Clustermunitie

Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt Achmea ook aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid.

Verbod beleggen in clustermunitie

Achmea volgt haar eigen proces bij het vaststellen van de uitsluitingslijst (zie onder) maar hanteert daarnaast ook de lijst van uitsluitingen die door de AFM wordt geadviseerd. Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond. Op basis van deze informatie en de criteria van artikel 21a Besluit Marktmisbruik komt de AFM tot de volgende voorlopige indicatieve uitsluitingslijst voor 2022:

1. Poongsan Corporation (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie
2. Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd. (China) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie
3. LIG Nex1 Co Ltd. (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie

Proces

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar voor Achmea vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele belegbaar universum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt, leidt dit tot uitsluiting.

In de bijlagen bij dit rapport is de actuele uitsluitingslijst te vinden.

4.2. Tabaksproducenten

Definitie

Al sinds januari 2013 heeft Achmea alle producenten van tabakswaaren uitgesloten van beleggingen. Het niet beleggen in de tabaksindustrie past bij het Achmea thema Gezondheid. Op basis van GICS-classificatiecodes stellen wij vast welke ondernemingen als rookwarenprouducenten worden aangemerkt.

Proces

Twee maal per jaar screenen wij het beleggingsuniversum op dit criterium. Ondernemingen die zijn aangemerkt als tabaksproducenten plaatsen wij op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in tabaksproducenten verkopen wij. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

In de bijlagen is de actuele uitsluitingslijst te vinden.

4.3. Thermische steenkool, teerzanden, schaliegas en -olie en Arctisch gas en -olie

Definitie

Thermische steenkool

Achmea hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van thermische steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermische steenkool. Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien:

- De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit steenkool gerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet.
- De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool.

Teerzanden, schaliegas en -olie en Arctisch gas en -olie

Achmea hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van teerzanden, schaliegas en -olie en Arctisch gas en -olie. Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit:

- De extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie.
- De extractie en productie van schaliegas en -olie.
- De extractie en productie van Arctisch gas en -olie.

Proces

Twee maal per jaar screenen wij het beleggingsuniversum op dit criterium. Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij thermische steenkool, teerzanden, schaliegas en -olie en Arctische gas en -olie plaatsen wij op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in het criterium verkopen wij. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

In de bijlagen is de actuele uitsluitingslijst te vinden.

4.4. Normschendingen

Definitie

Achmea sluit ondernemingen uit die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden. Hiervoor hanteert Achmea een aantal belangrijke raamwerken als uitgangspunt, namelijk de UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights. De OESO-richtlijnen onderscheiden naast de vier genoemde thema's ook de volgende thema's: consumentenbelangen, wetenschap en technologie, mededinging en belastingen. De UN Guiding Principles geven handvatten voor overheden en ondernemingen hoe mensenrechtenschendingen in de praktijk te voorkomen, te adresseren en te mitigeren.

Proces

Achmea laat onderzoeksbureau ISS ESG beoordelen welke ondernemingen betrokken zijn bij structurele schendingen van internationale normen. Leidraad hierbij zijn de principes van de UN Global Compact op het vlak van mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen en anti-corruptie. Daartoe bekijkt ISS ESG het gehele universum van aandelen en bedrijfsobligaties.

Omdat een schending snel kan ontstaan, maar ook weer snel kan worden opgeheven, komen alleen de structurele schenders van principes in aanmerking voor uitsluiting. Achmea stelt dat een schending structureel is wanneer deze ten minste 24 aaneengesloten maanden heeft plaatsgevonden. Zolang dit niet het geval is, heeft het aangaan van de dialoog met de onderneming (engagement) de voorkeur. Indien een onderneming langer dan 24 maanden het UN Global Compact schendt dan wordt de onderneming uitgesloten.

Beleggingen in uitgesloten ondernemingen worden verkocht. Geen nieuwe aandelen of obligaties worden aangekocht zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat. Bij een geverifieerde opheffing van de schending zal de onderneming van de uitsluitingslijst worden verwijderd.

In de bijlagen is de actuele uitsluitingslijst te vinden.

4.5. Controversiële regimes en staatsbedrijven

Definitie

Landen waar machthebbers op systematische wijze de fundamentele mensenrechten op grove wijze schenden en

landen waar het non-proliferatie verdrag wordt geschonden, worden uitgesloten. Een belangrijk handvat bij het uitvoeren van het landen-uitsluitingsbeleid is de Sanctiewet 1977. Daarnaast worden de prestaties van de landen in de Freedom in the World-index, de ITUC Global Rights-index en de Corruption Perception Index als vertrekpunt gebruikt bij het opstellen van een landen-uitsluitingslijst.

Proces

De screening op controversiële regimes vindt jaarlijks plaats. Van landen op de uitsluitingslijst koopt Achmea geen staatsobligaties. In de bijlagen is de actuele uitsluitingslijst te vinden.

Staatsbedrijven

In het verlengde van het landenbeleid sluit Achmea ook staatsbedrijven gelieerd aan de uitgesloten landen uit van belegging. Een onderneming wordt als staatsbedrijf aangemerkt indien de staat meer dan 50% van de aandelen bezit.

5. Beïnvloeden

"Wij zijn een betrokken belegger en oefenen onze invloed uit om maatschappelijke uitdagingen op te lossen."

Door de dialoog aan te gaan wil Achmea het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren en tegelijkertijd aandeelhouderswaarde vergroten. Ondernemingen die structureel internationale richtlijnen, zoals de UN Global Compact en de OESO-richtlijnen schenden, tonen onverantwoord gedrag. Dit gedrag is onverantwoord voor de eigen onderneming en haar stakeholders. Op de lange termijn ontstaat er bijvoorbeeld een risico voor de continuïteit van het bedrijf. Maar ook voor de samenleving is schending van internationale richtlijnen een groot risico. Daarom gaat Achmea in dialoog met ondernemingen. Onze inzet daarbij is het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van good practices.

5.1. Achmea en de dialoog

Anders dan bij het instrument uitsluiten waarbij Achmea op voorhand niet belegt in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegt kan worden in ondernemingen die ter discussie staan en we als aandeel- of obligatiehouder het management juist actief aansporen om het beleid of hun activiteiten te verbeteren.

De dialoog met ondernemingen wordt uitgevoerd door Achmea IM, in opdracht van Achmea. Veelal zijn het trajecten met een looptijd van drie jaar. Wij voeren de dialoog op meerdere vlakken.

Normatieve engagement

Het normatieve engagement programma heeft als doel structurele schendingen van de UN Global Compact principes, OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business & Human Rights te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die (mogelijk) leiden tot een schending van de principes staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en de media. In de praktijk leiden deze schendingen ook vaker tot rechtszaken, die boetes of het uitbetalen van schadeclaims door de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die ook de belangen van aandeelhouders schaden.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen, die vallen binnen het normatieve engagement programma, wordt een due diligence-proces uitgevoerd. Het

beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op het schenden van één of meerdere principes van de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen of UN Guiding principles on Business & Human Rights door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een mogelijke schending wordt een dialoog gestart om escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met deze bedrijven opgestart met als doel de schending op te heffen en mogelijke nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld lokale bevolking ter sprake komen.

Thematische engagement

Vanuit de invalshoek van thema's gaat Achmea als aandeel- of obligatiehouder het gesprek met ondernemingen aan over een ESG-thema, waarbij wij de beleggingswaarde proberen te vergroten en het duurzame gedrag en de kwaliteit van het bestuur te verbeteren.

Het thematische engagement-programma heeft een andere doelstelling dan het normatieve engagement-programma. Hier staan niet de bedrijven centraal die normen schenden, maar juist bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren. Bij de keuze van een engagementthema spelen de volgende zaken een rol:

- Materialiteit van het thema;
- Sociale of ecologische relevantie van het thema;
- Omvang van de onderneming in de beleggingsportefeuille (zowel aandelen als bedrijfsobligaties);
- Succeskans voor slagen van de dialoog.

ESG Nederland

Wij spreken met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen over ESG-kwesties (Ecologische, Sociale en Governance). Dit doen wij veelal in collectief verband. Dit noemen wij ESG Nederland-engagement.

In het ESG Nederland-engagement is Achmea in gesprek met de belangrijkste Nederlandse ondernemingen. Dit valt veelal samen met het seizoen van aandeelhoudervergaderingen. Deze dialogen vinden veelal in collectief verband plaats met andere Nederlandse institutionele beleggers en Eumedion, het Nederlandse corporate governance-platform voor institutionele beleggers. Het gezamenlijke doel is het beïnvloeden van governance en duurzaamheidsthema's, veelal ingegeven door de actualiteit van de aandeelhoudersvergadering. Te denken valt aan beloningsbeleid, benoeming van bestuurders, fusies en overnames en sociaal- en milieubeleid.

Escalatiestrategie

Achmea hanteert een escalatiestrategie voor het geval dat dialogen met ondernemingen uit de engagement programma's onvoldoende voortgang boeken. Als eerste wordt gekeken of de dialoog geïntensiveerd kan worden met andere (hoger geplaatste) contact personen of door het versturen (al dan niet gezamenlijk met andere beleggers) van een urgentiebrief aan het bestuur. Mocht dit geen effect hebben dan kan Achmea haar aandeelhoudersrechten inzetten, zoals:

- Tegen stemmen op bepaalde agendapunten bij onvoldoende openheid en voortgang bij de engagement. Zo kan tegen het remuneratiebeleid worden gestemd indien ESG hierin onderbelicht is of tegen benoemingen worden gestemd indien de ESG-kennis binnen het bestuur onder de maat is. De onderneming kan over de voorgenomen steminstructie actief worden geïnformeerd om ons standpunt kracht bij te zetten;
- Het stellen van vragen op de aandeelhoudersvergaderingen;
- Het plaatsen van aandeelhoudersresoluties op de agenda van de aandeelhoudersvergadering.

De inzet van deze aandeelhoudersrechten bij ondernemingen waar de dialoog stagneert wordt op case-by-case basis overwogen. Hierbij wordt meegewogen of het opportuun en effectief is. De inzet van aandeelhoudersrechten worden alleen ingezet wanneer zij een duidelijke link hebben met en bijdragen aan de thema's en prioriteiten zoals geïdentificeerd in dit MVB-beleid. Wanneer er wordt tegengestemd op een van de relevante agendapunten wordt de reden vermeld en vastgelegd.

Wanneer na verloop van tijd en na meerdere escalatiestappen onvoldoende resultaat ontstaat, wordt overgaan tot uitsluiting een reële optie.

5.2. Overzicht van het totale engagementprogramma

Het engagementprogramma van Achmea beslaat de volgende onderwerpen:

ALLE ENGAGEMENT THEMA'S IN H1 2022

Thema	ESG classificatie
Mensenrechten	Internationale normen
Milieu	Internationale normen
Arbeidsnormen	Internationale normen
Anti-corruptie	Internationale normen
Energie efficiëntie in de staal en chemie industrie	Klimaat
Transport en klimaat	Klimaat
Klimaattransitie	Klimaat
Afbouw blootstelling steenkool	Klimaat
Klimaatadaptatie & Water	Klimaat
Reductie CO ₂	Klimaat
Access to Nutrition	Sociaal - Gezondheid
Plastics	Natuur & Milieu
Biodiversiteit	Natuur & Milieu
Goede en Beschikbare Medicijnen	Sociaal - Gezondheid
Human Capital	Sociaal - Arbeidsnormen
Arbeidsomstandigheden	Sociaal - Arbeidsnormen
ESG Dialoog Nederland	Governance

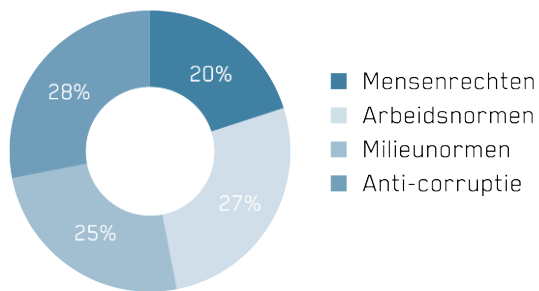

5.3. Normatieve dialogen

Per 31 juni 2022 maken 81 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken wij over één of meerdere normschendingen. Het aantal normschendingen waarover wij spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 124 dialogen. Onderstaand is weergegeven hoe het programma naar normschending is opgebouwd.

De dialoog wordt gevoerd aan de hand van SMART-doelstellingen. De onderneming moet aantonen dat een schending van de UN Global Compact principes of OESO-richtlijnen structureel is opgeheven, waarbij het wenselijk is dat een externe onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is opgeheven. Bij het opheffen van de schending moet ook gedacht worden aan het nemen van corrigerende maatregelen, schadeloosstelling van betrokkenen en het opzetten en uitvoeren van herstelplannen.

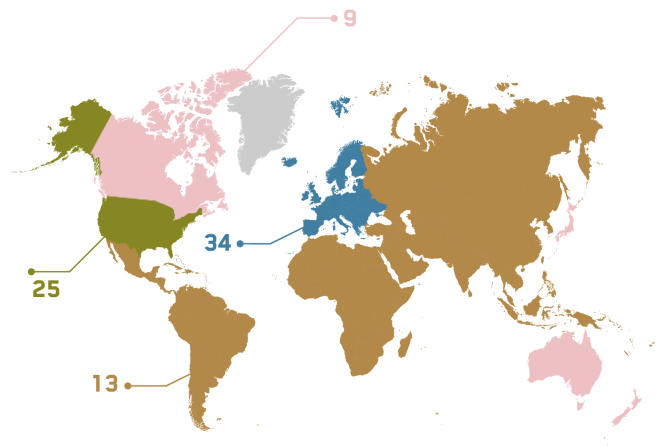
NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn gevestigd over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten met 68 dialogen. Wij verdelen deze onder in Europa, Verenigde Staten en Wereld Overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). Daarnaast voeren wij de dialoog met 13 ondernemingen uit opkomende markten. Zie in figuur 2 de regionale verdeling van ondernemingen in het normatieve engagementprogramma.

In het afgelopen halfjaar is met 17 ondernemingen een nieuwe dialoog geïnitieerd of een al lopende dialoog opnieuw opgestart.

ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Wij rapporteren voortgang over individuele dialogen op basis van vier vooraf gedefinieerde mijlpalen.

MIJLPALEN

1	Delen van relevante informatie
2	Implementatie van beleid
3	Herstel en Verhaal
4	Opheffen en/of voorkomen

Iedere dialoog heeft vier onderneming specifieke doelstellingen. Deze doelstellingen worden samengevat in vier mijlpalen, zoals weergegeven in bovenstaande tabel. De mijlpalen worden in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren, namelijk: (1) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) er zijn geen maatregelen genomen.

Niet iedere mijlpaal is relevant in een dialoog. Per dialoog is bekeken welke mijlpaal wel of niet relevant is voor de onderneming. Herstel en verhaal is bijvoorbeeld niet in alle gevallen relevant omdat er niet één specifieke groep van benadeelden is of herstel & verhaal al plaats heeft gevonden via het nationale rechtssysteem.

Ten aanzien van de eerste mijlpaal, het delen van relevante informatie, zien we dat in 27% van de dialogen hierop nog geen stappen zijn gezet door de onderneming. Dat kan komen door onwil van de desbetreffende onderneming of omdat de dialoog pas recent van start is gegaan. In totaal is in 54% van de dialogen wel informatie gedeeld, in 5% van de gevallen ook geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 12% van de dialogen heeft de onderneming wel een toezegging gedaan dit te doen.

DELEN VAN RELEVANTE INFORMATIE

Mijlpaal	1. Delen van relevante informatie
 Er zijn geen maatregelen genomen	27%
 Er is een toezegging gedaan	12%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	54%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	5%
 n.v.t.	2%

Voor de tweede mijlpaal, de implementatie van het beleid, zien we dat in 32% van de dialogen de ondernemingen hierop stappen hebben gezet en 2% zijn geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 19% van de dialogen is de toezegging gedaan hierop stappen te zetten en in 27% van de dialogen hebben de ondernemingen zowel geen stappen gezet als toezeggingen gedaan.

IMPLEMENTATIE VAN BELEID

Mijlpaal	2. Implementatie van beleid
 Er zijn geen maatregelen genomen	27%
 Er is een toezegging gedaan	19%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	32%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	2%
n.v.t.	19%

Het mogelijk maken van Herstel & Verhaal, zoals ook benoemd in het IMVB-convenant, is de derde mijlpaal. Hierbij zien we dat in 50% van de dialogen de onderliggende doelstellingen zijn behaald, waarvan geen geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Voor 15% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

HERSTEL EN VERHAAL

Mijlpaal	3. Herstel en Verhaal
 Er zijn geen maatregelen genomen	28%
 Er is een toezegging gedaan	6%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	50%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	0%
n.v.t.	15%

Bij de vierde mijlpaal, het opheffen en/of voorkomen van de schending, zien we dat in 19% van de dialogen de ondernemingen hierop de onderliggende doelstellingen hebben behaald, waarvan 2% geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Additioneel is in 14% van de dialogen de toezegging gedaan om maatregelen te zullen nemen. In 29% van de dialogen dienen de ondernemingen hier nog stappen op te zetten.

OPHEFFEN EN/OF VOORKOMEN

Mijlpaal	4. Opheffen en/of voorkomen
 Er zijn geen maatregelen genomen	29%
 Er is een toezegging gedaan	14%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	19%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	2%
n.v.t.	36%

Afgesloten dialogen

Voorafgaand aan deze rapportageperiode zijn, in het normatieve engagementprogramma dat Achmea tot nu toe heeft gevoerd, 48 dialogen succesvol afgesloten. Dat betekent dat de ondernemingen niet langer betrokken zijn bij de (vermeende) schending. Tot nu toe is slechts met 4 ondernemingen de dialoog voortijdig afgesloten, vanwege gebrek aan reactie en/of samenwerking van de onderneming. Over al deze casussen is in het verleden gerapporteerd.

Voorafgaand aan het voortijdig afsluiten van een dialoog hanteren wij een escalatiestrategie. Bij deze bedrijven gaan wij de aandeelhoudersvergaderingen monitoren en beoordelen of er anders gestemd kan worden op de vergadering.

Mensenrechtenschendingen

Mensenrechtenschendingen kunnen betrekking hebben op de activiteiten van ondernemingen in landen met controversiële regimes. Door hun activiteiten in deze landen genereren de ondernemingen inkomsten voor de betreffende regimes, die deze inkomsten vervolgens vaak niet ten goede laten komen aan de lokale bevolking.

Daarnaast komt het voor dat lokale gemeenschappen direct worden geschaad door de activiteiten van de ondernemingen. Andere voorbeelden van schendingen op het gebied van mensenrechten zijn onrechtmatigheden tegen de lokale bevolking door personeel of ingehuurd veiligheidsdiensten van ondernemingen.

Het doel van deze dialogen is het opheffen van de geconstateerde of vermeende mensenrechtenschendingen. Daarnaast vragen we de onderneming beleid, processen en rapportages te ontwikkelen die verband houden met het voorkomen van nieuwe mensenrechtenschendingen.

Achmea is in het eerste halfjaar van 2022 met 4 nieuwe ondernemingen een dialoog gestart rond een mensenrechtenschending.

GEÏNITIEERDE DIALOGEN MENSENRECHTENSCHENDING H1 2022

Onderneming	Gestart
Freeport-McMoRan, Inc.	Q1 2022
Rio Tinto Limited	Q1 2022
Korian SA	Q2 2022
Adani Ports & Special Economic Zone Ltd.	Q2 2022

In de eerste helft van 2022 zijn 3 dialogen op het gebied van mensenrechten afgesloten, namelijk met Capital One Financial Corporation, Chevron Corporation en NIKE, Inc.

De dialoog met **Capital One** is afgesloten in de rapportageperiode. In december 2021 zijn Capital One Bank en Capital One, beide volledig eigendom van Capital One Financial Corporation, overeengekomen om te schikken in een class action. Dit is een vorm van rechtszaak waarin een grote groep mensen collectief een vordering bij de rechter brengt. Klanten van de bank hadden in juli 2019 een rechtszaak aangespannen vanwege een groot datalek in de Verenigde Staten. Er is overeengekomen om 190 miljoen dollar te betalen.

In april 2022 is de dialoog met **Chevron** over belastingontwijking in Nigeria afgesloten, omdat er vanaf maart 2022 geen updates zijn over de rechtszaak van vennootschapsbelastingontwijking wordt de dialoog stop gezet. Het bedrijf blijft onder observatie, wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn wordt de dialoog weer opgestart.

Het Europese Gerechtshof heeft in juli 2021 het besluit van de EU-Commissie bekrachtigd om een formeel onderzoek in te stellen naar de vraag of de fiscale behandeling van **NIKE, Inc.** in Nederland neerkwam op illegale staatssteun. Omdat er veel tijd is verstreken, wordt de dialoog stop gezet en het bedrijf onder observatie geplaatst. Wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn wordt de dialoog weer opgestart.

Arbeidsnormenschendingen

Structurele schendingen van arbeidsnormen kunnen betrekking hebben op kinderarbeid en andere vormen van gedwongen arbeid in de ketens van toeleveranciers van ondernemingen. Ook discriminatie van bijvoorbeeld zwangere vrouwen of personeel met een bepaalde etnische achtergrond komt voor, zowel binnen ondernemingen zelf als binnen de ketens van toeleveranciers.

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de geconstateerde of vermeende arbeidsnormenschending. Daarnaast vragen we de onderneming beleid, processen en rapportages te ontwikkelen die verband houden met het voorkomen van nieuwe arbeidsnormenschendingen.

Achmea is in het eerste halfjaar van 2022 met 6 nieuwe ondernemingen een dialoog gestart rond een arbeidsnormenschending.

GEÏNITIEERDE DIALOGEN ARBEIDSNORMENSCHENDING H1 2022

Onderneming	Gestart
Mitsubishi Electric Corp.	Q1 2022
Sumitomo Corp.	Q1 2022
Carrefour SA	Q2 2022
FAST RETAILING CO., LTD.	Q2 2022
Target Corporation	Q2 2022
Wal-Mart Stores Inc.	Q2 2022

In de eerste helft van 2022 zijn 3 dialogen op het gebied van arbeidsrechten afgesloten, namelijk met Glencore plc, Mitsubishi Electric Corp. en Vestas Wind Systems A/S.

Glencore werd beschuldigd van kinderarbeid in Democratische Republiek Congo. In februari 2022 informeerde Glencore ISS ESG over haar inspanningen om kinderarbeid in de Democratische Republiek Congo aan te pakken en verklaarde dat zijn dochteronderneming een Responsible Minerals Initiative-certificering heeft ondergaan, die een beoordeling van de risico's van kinderarbeid omvat. Op basis van deze positieve ontwikkelingen is de dialoog stop gezet. Het bedrijf blijft onder observatie.

De dialoog met **Mitsubishi Electric Corp.** is gewijzigd van oranje naar groen (wordt aan herstel gewerkt). Deze wijziging vond plaats omdat Mitsubishi Electric in maart 2022 aan ISS ESG heeft medegedeeld dat het, in overeenstemming met het bevel van het Thaise Hoogerechtshof, corrigerende maatregelen heeft genomen. Zo is het geschil tussen de lokale vakbond en IndustriALL bijgelegd, is de vakbondsvoorzitter in ere hersteld en is achterstallig loon uitbetaald.

UITGELICHT VESTAS: Vermeende schending van gezondheids- en veiligheidsnormen voor werknemers in Spanje

Opgeheven schending: Arbeidsnormen

In het voorjaar van 2019 publiceerde een Deense vakbond een reeks onderzoeksrapporten over de gezondheid van **Vestas** werknemers. Aan de hand van interviews en analyses van medische dossiers concludeerden de onderzoekers, dat werknemers van een dochteronderneming van Vestas longziektes en allergische reacties opliepen op het werk. De oorzaak was volgens de onderzoeken de langdurige blootstelling aan schadelijke stoffen tijdens werkzaamheden. De auteurs stelden dat 70 werknemers sinds 2015 long- en huidziektes opliepen in de fabrieken van Vestas. Na inspectie vroeg de Spaanse arbeidsinspectie aan Vestas om het veiligheidsbeleid van de onderneming te herzien.

Nieuwe, onafhankelijke audits die in 2021 zijn uitgevoerd, stelden vast dat Vestas nu voldoet aan de wettelijke voorschriften, ook voor chemicaliënbeheer. Vestas verwees in de dialoog met ISS ESG begin 2022 naar een audit van een derde partij uit 2019 waarin werd geconcludeerd dat de omgang met chemicaliën over het algemeen goed werd beheerd. In de dialoog verstrekten de onderneming ook informatie over het klachtenmechanisme. Ook is Vestas in dialoog met werknemersvertegenwoordigers. Sinds 2020 zijn er geen nieuwe beschuldigingen over gezondheidsklachten in de fabriek geweest.

We concluderen dat Vestas protocollen en beleid ten aanzien van veiligheid in de fabrieken heeft verbeterd en daarover adequaat heeft gerapporteerd. Om deze reden is het oordeel van oranje gewijzigd naar groen.

Milieuschendingen

Structurele schendingen van milieunormen kunnen betrekking hebben op het tegenwerken van klimaatdoelstellingen, het bijdragen aan illegale ontbossing, het bijdragen aan verlies van biodiversiteit, en bijdragen aan vervuiling van luchtkwaliteit, bodemkwaliteit en waterkwaliteit. Ook de afwezigheid van milieu impact beoordelingen of slecht afval management kan reden zijn voor het vaststellen van een normschending.

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de schendingen van de UN Global Compact en de OESO-richtlijnen en het ontwikkelen van beleid, systemen en rapportages die verband houden met het voorkomen van nieuwe milieuschendingen.

Achmea is in het eerste halfjaar van 2022 met 6 nieuwe ondernemingen een dialoog gestart rond een milieuschending.

GEÏNITEERDE DIALOGEN MILIEUSCHENDINGEN H1 2022

Onderneming	Gestart
Rio Tinto Plc	Q1 2022
Bayer AG	Q2 2022
Stellantis NV	Q2 2022
Petroleos Del Peru - Petroperu SA	Q2 2022
Exxon Mobil Corporation	Q2 2022
PT Pertamina (Persero)	Q2 2022

In de eerste helft van 2022 is één lopende dialoog afgesloten, namelijk met Halliburton Co.

Pertamina, de exploitant die in opdracht van Halliburton werkte en in verband wordt gebracht met een olie lekkage in 2019, heeft in de dialoog gedeeld dat haar werkzaamheden tot het herstel van het milieu is afgerond en dat het wacht op verificatie door de autoriteiten. Er zijn geen verdere ontwikkelingen met betrekking tot de mogelijke medeplichtigheid van **Halliburton** aan de olie lekkage. Het oordeel van oranje is gewijzigd van oranje naar groen omdat er aan herstel wordt gewerkt.

Anti-corruptieschendingen

Omkoping en corruptie zijn niet verenigbaar met goed ondernemingsbestuur en hebben een negatieve invloed op de (creatie van) aandeelhouderswaarde. Het leidt tot nadelige economische, sociale en politieke uitkomsten.

Eén van de universele principes van de UN Global Compact en OESO-richtlijnen is gericht op het tegengaan van corruptie. Dit principe roept ondernemingen op preventieve en handavingsmaatregelen te nemen en een effectief systeem op te zetten voor de bestrijding van corruptie.

Dit engagementthema heeft als doel het anti-corruptiebeleid en de maatregelen tegen corruptie bij ondernemingen te verbeteren. Daarnaast moet ook voldoende duidelijk worden gemaakt welke acties worden ondernomen tegen werknemers, agenten en onderaannemers die betrokken zijn bij beschuldigingen in verband met corruptie. Hierbij is het belangrijk dat er transparant wordt gecommuniceerd over verrichte onderzoeken en over doorgevoerde veranderingen.

Achmea is in het eerste halfjaar van 2022 met 1 nieuwe onderneming een dialoog gestart rond een anti-corruptieschending.

GEÏNITEERDE DIALOGEN ANTI-CORRUPTIESCHENDINGEN H1 2022

Onderneming	Gestart
ING Groep NV	Q1 2022

In de eerste helft van 2022 zijn er 7 lopende dialogen afgesloten, namelijk met Danske Bank A/S, Deutsche Bank AG, Glencore plc, Nordea Bank AB, QUALCOMM Incorporated, SAP SE en Swedbank AB.

Het oranje oordeel van **Danske Bank** is gewijzigd naar groen (onder observatie), omdat de onderneming volgens de Deense financiële toezichthouder aanzienlijke vooruitgang heeft geboekt bij de implementatie van herstelmaatregelen.

Het oranje oordeel van **Deutsche Bank** is gewijzigd, vanwege de aanzienlijke tijd die is verstreken en het gebrek aan gerapporteerde ontwikkelingen in de onderzoeken van de Amerikaanse autoriteiten naar het mogelijk witwassen. Omdat er veel tijd is verstreken, wordt de dialoog stop gezet en het bedrijf onder observatie geplaatst. Wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn wordt de dialoog weer opgestart.

De Braziliaanse federale aanklagers hebben sinds december 2021 geen informatie gedeeld om het tijdsbestek van de vermeende omkopingsactiviteiten van **Glencore** te verifiëren. Omdat er veel tijd is verstreken, wordt de dialoog stop gezet en het bedrijf onder observatie geplaatst. Wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn wordt de dialoog weer opgestart.

Sinds juni 2019 zijn er geen nieuwe beschuldigingen over **Nordea Bank** geuit met betrekking tot witwassen. Hoewel de reikwijdte en status van het onderzoek van de Deense openbare aanklager onbekend blijven, heeft ISS ESG het oordeel herzien van oranje naar groen (onder observatie). Omdat er veel tijd is verstreken, wordt de dialoog stop gezet en het bedrijf onder observatie geplaatst. Wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn wordt de dialoog weer opgestart.

Het oordeel van **Qualcomm** is gewijzigd van oranje naar groen (onder observatie), omdat de onderneming maatregelen heeft genomen om risico's te voorkomen, op te sporen en te beperken. Deze maatregelen zijn gedeeld in de dialoog.

SAP SE heeft uitgebreide verbeteringen doorgevoerd op het gebied van compliance en anti-corruptiemaatregelen. Zo heeft SAP lokale nalevingseenheden in Zuid-Afrika en andere risicomarkten opgericht, verbeterde due diligence-controle doorgevoerd en een verbod ingesteld op verkoopcommissies van derden. Het oordeel van oranje is dan ook gewijzigd naar groen (onder observatie).

UITGELICHT SWEDBANK: Vermeende betrokkenheid bij witwassen in meerdere landen

Opgeheven schending: Anti-corruptie

De Estlandse en Zweedse openbaar aanklagers doen onderzoek naar beschuldigingen van witwassen door **Swedbank**, in de periode tussen 2011 en 2017. Internationale media maakten in maart 2019 bekend dat ook de New York State Department of Financial Services (DFS) een onderzoek had ingesteld naar witwaspraktijken door Swedbank. Tussen 2007 en 2015 zou geld door de Baltische staten zijn gesluisd. Swedbank gaf in september 2019 toe onvoldoende te hebben gedaan om witwaspraktijken met behulp van Swedbank's diensten in Estland en Zweden, te voorkomen. Sindsdien implementeerde de bank aanvullende maatregelen om witwassen te voorkomen.

In de dialoog met ISS ESG heeft de bank gerapporteerd over de genomen maatregelen ter naleving van de regelgeving. Zo heeft het 244 initiatieven geïnitieerd om witwassen tegen te gaan. In de dialoog met ISS ESG in februari 2021 heeft Swedbank bevestigd dat 90 procent van dit actieplan is voltooid. Swedbank is transparant over de maatregelen die de bank heeft implementeert. In 2022 zijn deze maatregelen goedgekeurd door de Estse financiële toezichthouder. Het oordeel is daardoor gewijzigd van oranje naar groen.

5.4. Thematische dialogen

Achmea voert thematische dialogen met als doel algemene standaarden binnen een bedrijfstak of keten te verbeteren. Voor sommige dialogen werken wij samen met andere nationale en internationale partijen. Over de voortgang en het vervolg op onze dialogen leest u op de volgende pagina's. Alle ondernemingen waarmee thematische dialogen worden gevoerd zijn terug te vinden in de bijlage (Lijst van ondernemingen; Thematische Dialogen).

Het afgelopen halfjaar was het hoogseizoen voor de aandeelhoudersvergaderingen. We zien dit jaar wereldwijd een sterke toename van het aantal ESG gerelateerde aandeelhoudersvoorstellen, zeker in de Verenigde Staten. De meeste aandeelhoudersvoorstellen werden ingediend bij banken, olie- en gasondernemingen en retail ondernemingen. Naast de toename in het aantal aandeelhoudersvoorstellen steeg ook de steun voor de voorstellen zelf. Juist de koppeling tussen engagement, het indienen van resoluties en het stemmen op reguliere agendapunten zien we als een belangrijke factor voor effectieve engagement. Dit is ook een reden waarom we voorafgaand aan de aandeelhoudersvergaderingen producenten van vaccins hebben opgeroepen een koppeling te maken tussen hun strategie, hun beloningsbeleid en een gelijke en eerlijke verdeling van vaccins wereldwijd.

Wij hebben bij vijf ondernemingen een resolutie mede-ingediend, namelijk bij UPS, Gilead, Johnson & Johnson, TotalEnergies en Amazon. Bij de resolutie van Gilead kregen we veel steun van andere aandeelhouders; 49,9% van de stemmen steunde namelijk de resolutie. Verrassend bij de resolutie van TotalEnergies was dat de onderneming besloot deze niet op de agenda te zetten, zeker ook vanwege de zowel financiële als maatschappelijke materialiteit van dit thema voor de onderneming. Met de andere indieners overwogen we juridische stappen tegen de onderneming. Een ander opvallend punt was de lagere steun die de klimaatresolutie van "Follow This" kreeg bij Shell, ondanks de vele aandacht die klimaatverandering krijgt binnen de wereld van institutionele beleggers. Wat betreft engagement thema's hebben we dit halfjaar het engagement thema "Arbeidsomstandigheden in de Voedingsmiddelenketen" opgestart. Naleving van mensenrechten en fundamentele werknemersrechten in internationale productieketens is immers nog lang niet vanzelfsprekend. Gevallen variërend van dwangarbeid en lage lonen tot kinderarbeid komen nog steeds voor. We zullen bij dit thema voortbouwen op de ervaring die is opgedaan bij het thema "Leefbaar Loon" en ook bij dit nieuwe thema samenwerken met andere investeerders binnen het Platform Living Wage Financials.

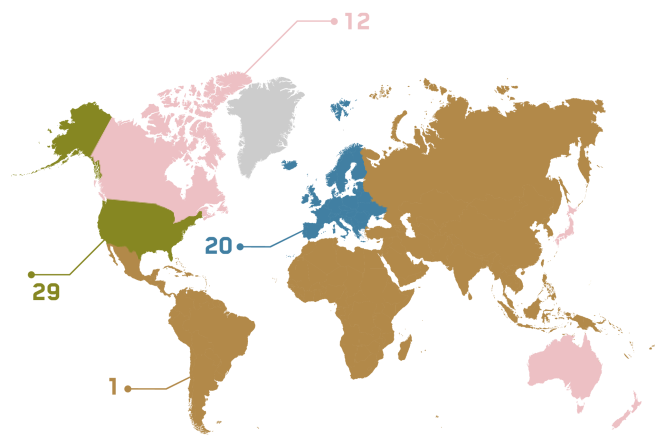
Ook het thema "Klimaat en Transport" liep vorig halfjaar af. Aangezien klimaat een zeer urgent thema is en de rol van transportsector cruciaal, zijn we verder gegaan op dit thema met een nieuwe set van ondernemingen. Van transportondernemingen wordt gevraagd om spoed te zetten achter elektrificering en reductie van de CO₂ uitstoot.

Voor zowel het thema "Klimaat en Transport" als het thema "Arbeidsomstandigheden in de Voedingsmiddelenketen" vindt u meer informatie over de achtergronden, doelstellingen en geselecteerde ondernemingen in de desbetreffende hoofdstukken.

Naast het opstarten van twee nieuwe thema's, lopen ook een viertal thema's af, namelijk: plastics, afbouw blootstelling steenkool, klimaattransitie en energie efficiency. Over het verloop van de dialogen vindt u meer informatie in de desbetreffende hoofdstukken.

In het eerste halfjaar van 2022 bestaat het thematische engagementprogramma uit twaalf engagementthema's die zich in verschillende fases bevinden. Binnen deze twaalf thema's zijn 62 ondernemingen opgenomen.

REGIOVERDELING

In het afgelopen halfjaar is 210 keer inhoudelijk contact geweest met 52 ondernemingen. Daarnaast is veel tijd gestoken in het doen van onderzoek en bedrijfs- en sectoranalyses voor de thema's CO₂ reductie, Klimaatadaptie & Water, Arbeidsomstandigheden en Goede en Beschikbare medicijnen.

Hieronder vindt u een geaggregeerd overzicht over alle lopende thematische engagements. In de thematische hoofdstukken wordt voor elk thema afzonderlijk gedetailleerder ingegaan op de doelstellingen, de gesprekken en de uitkomsten per thema.

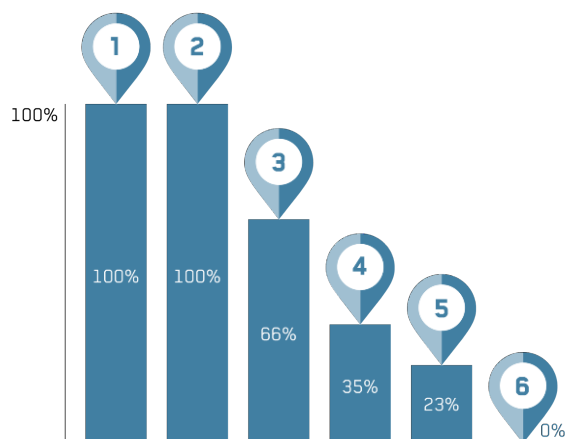
Ten aanzien van de bedrijven die zijn geselecteerd voor het thematische engagementprogramma is:

- voor 100% de eerste mijlpaal bereikt, namelijk het voorbereidend onderzoek afgerond.
- voor 100% de tweede mijlpaal bereikt, namelijk een initiërende brief of e-mail uitgestuurd om het contact tot stand te brengen.
- ten aanzien van de derde mijlpaal door 66% van de ondernemingen positief op onze vraag gereageerd. De dialoog is gaande.

- voor 35% de vierde mijlpaal bereikt, namelijk de toezegging van de onderneming.
- voor 23% de vijfde mijlpaal bereikt, wat betekent dat er een aanpassing is geweest in het beleid & proces.

Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen nog niet mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en implementatie daarvan verwachten wij doorgaans pas in de tweede helft van het engagement traject.

MIJLPAALVERDELING

1. Analyse van het bedrijf
2. Initiëren dialoog
3. Voeren van dialoog
4. Toezegging onderneming
5. Aanpassen beleid & proces
6. Afronden dialoog

Co-filing

In het eerste halfjaar van 2022 hebben we op basis van onze escalatiestrategie bij meerdere ondernemingen een aandeelhoudersresolutie mede ingediend. In onderstaande tabel geven we een korte update hiervan. We hebben tevens op meerdere vergaderingen vragen gesteld. Een update is hierover te lezen in de rest van het rapport.

UPDATE CO-FILING

Onderneming	Update co-filing
Gilead	Bij Gilead hebben we met andere investeerders een resolutie ingediend met als doel de transparantie over haar lobbyactiviteiten te vergroten. Tijdens de aandeelhoudersvergadering bleek dat de resolutie 49,9% van de stemmen had gekregen en zelfs een meerderheid zou hebben behaald als Gilead niet de blanco-stemmen bij de tegenstemmen had opgeteld. Zie het hoofdstuk Goede en Beschikbare Medicijnen voor meer informatie.
Johnson & Johnson	Bij Johnson & Johnson hebben we wederom een resolutie ingediend waarin de onderneming wordt opgeroepen om transparant te zijn over hoe overheidsfinanciering bij de ontwikkeling van haar Covid-19 vaccin invloed heeft gehad op de uiteindelijke prijs. De resolutie haalde 33,4% van de stemmen, in 2021 was dit 31,77%. Zie het hoofdstuk Goede en Beschikbare Medicijnen voor meer informatie.
UPS	Bij UPS hebben we wederom een resolutie ingediend waarin de onderneming wordt gevraagd om verslag uit te brengen over lobbyactiviteiten en -uitgaven. Van de aandeelhouders stemde 29,2% voor de resolutie. Dit percentage is een stijging ten opzichte van vorig jaar (25,3%).
TotalEnergies	Bij TotalEnergies werd een resolutie ingediend waarin wij de onderneming vroegen om een duidelijk transitiepad. Investeerders verlangen helderheid over de wijze waarop olie- en gasbedrijven met hun CO ₂ uitstoot binnen de grenzen van maximaal 1,5 graden Celsius verwachten te blijven. Bovendien vroegen wij TotalEnergies om zich uit te spreken over werkelijke absolute reducties in tegenstelling tot het terugbrengen van de CO ₂ -intensiteit. De resolutie werd niet in stemming gebracht omdat het voorstel in de optiek van de onderneming niet aan de voorwaarden voldeed. Wij zien geen duidelijke gronden voor de afwijzing en beraden ons op een vervolg.
Amazon	Er is een arbeidsnormen gerelateerde resolutie ingediend bij Amazon. Er was echter een identieke resolutie ingediend. Deze resolutie is ter stemming gekomen omdat deze eerder was ingediend bij de organisatie.

Energie efficiëntie in de staal en chemie industrie

Achtergrond van thema

De beperking van klimaatverandering tot maximaal 2 °C, met een streefwaarde van 1,5 °C, hangt in belangrijke mate af van verbeterde energie efficiëntie. Sinds het jaar 2000 werd de toenemende vraag naar energie voor een derde gecompenseerd door verbeterde efficiëntie. Het Internationaal Energie Agentschap (IEA) stelt vast dat de industrie potentieel twee keer zoveel waarde kan creëren uit energie in 2040 dan nu het geval is. Met verbeterde energie efficiëntie gaan belangrijke economische, ecologische en sociale voordelen gepaard. Het leidt tot een afname van broeikasgasemissies, maar energiebesparingen zijn per definitie kostenbesparend. Een investering in energiebesparingsmaatregelen betaalt zich gemiddeld met een factor drie terug. Overige voordelen zijn minder luchtvervuiling, verhoogde koopkracht van huishoudens door lagere energiekosten, verbeterde energiezekerheid door verminderde invoer en uitgebreide toegang tot moderne energiediensten (IEA, 2018).

TOTALE INDUSTRIËLE CO₂-UITSTOOT OPGEDEELD NAAR SUBSECTOREN

Sector	%
Ijzer en staal	24%
Cement	18%
Chemicaliën	12%
Plastic	6%
Papier	4%
Aluminium	3%
Rest van de industrie	33%

Er wordt kritisch gekeken naar sectoren die voor de grootste uitstoot van broeikasgassen zorgen, waaronder de staal, cement en chemiesector. Vanwege beperkte beleggingen in de cementsector, richt dit engagement traject zich op bedrijven in de chemie- en de staalindustrie. Er is onderzocht in welke mate ondernemingen in de beleggingsportefeuilles voorbereid zijn op markt- en beleidsontwikkelingen op het gebied van klimaatverandering en energie efficiëntie. Ook is het belang van energie efficiëntie onderzocht voor ondernemingen in de chemie en de staalindustrie.

Doel van thema

Er zijn verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen formuleren een lange termijn klimaatstrategie. Daarbij dienen ze rekening te houden met strategische en financiële risico's en kansen als gevolg van klimaatverandering, zoals veranderingen in beleid en markt en technologische ontwikkelingen. Denk hierbij aan

een mogelijke invoering of verhoging van een CO₂-prijs. Deze komen mogelijk naar voren door een grondige risico-analyse en het uitvoeren van scenario-analyses.

- De onderneming committeert zich aan meetbare doelen rondom klimaat, energie efficiëntie en de samenstelling van de brandstofmix. Ondernemingen wordt opgeroepen op om zich te verbinden aan wetenschappelijk onderbouwde doelstellingen of 'Science Based Targets Initiative (SBTi)'.
- Binnen de operatie is er focus op energie efficiëntie en worden er relevante energie efficiëntiemaatregelen geïmplementeerd. De onderneming optimaliseert het proces onder andere door gebruik te maken van slimme meters en hergebruik van grondstoffen, energie, afval en warmte. Ook wordt er in toenemende mate gebruik gemaakt van hernieuwbare energie en wordt samengewerkt met organisaties binnen en buiten de sector.
- De onderneming is transparant over de voortgang en resultaten van haar klimaat en energie efficiëntie maatregelen.

Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende SDGs:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix en onderliggend doel 7.3 dat zich richt op het verhogen van energie-efficiëntie.

• SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 9.4 dat zich onder andere richt op het verduurzamen van industrieën.

Voortgang thema

Drie jaar na aanvang van ons engagement sluiten wij onze dialogen af met een afrondend onderzoek naar de geselecteerde ondernemingen en hun aanpak van verbeterde energie-efficiëntie.

Fortescue

Als mijnbouwer is Fortescue afhankelijk van de inzet van zware graafmachines, bulldozers en vrachtwagens. De producent van ijzererts verbruikt op die manier vele miljoenen liters diesel per jaar, die zwaar drukken op de CO₂-voetafdruk van de onderneming. Onze gesprekken met Fortescue verliepen positief. Wij hebben hun nadrukkelijk gevraagd om te onderzoeken op welke wijze het brandstofverbruik omlaag kon en waar mogelijk hernieuwbare energiebronnen te gebruiken. In 2021 maakte Fortescue bekend te streven naar net zero in 2030. Een belangrijke stap in onze optiek, maar toch ook nog geen eindstation. De ambitie beslaat nog een te beperkt deel van de operatie. Een belangrijk deel bleef buiten scope: de uitstoot die gepaard gaat met het produceren van ijzer, tevens het leeuwendeel van de totale CO₂-voetafdruk van het mijnbouwbedrijf. Vergeleken met de andere spelers in de staalsector is de CO₂-intensiteit van Fortescue de laagste. Op

basis van de recente voortgang op belangrijke aspecten van het klimaatbeleid beschouwen wij de dialoog dan ook als succesvol.

Nucor

Het staalbedrijf Nucor heeft een belangrijk voordeel boven veel andere staalbedrijven, het maakt gebruik van elektriciteit om staal te produceren en niet van traditionele hoogovens. Daarmee is het klimaatrisico voor de onderneming weliswaar lager dan voor sectorgenoten, maar wij vroegen Nucor bij aanvang van onze dialoog nog wel belangrijke verbeteringen door te voeren. Zo bestond er nog geen specifiek klimaatbeleid, waren er geen concrete klimaatdoelstellingen en werd er niet structureel gekeken naar het veranderende klimaat als een mogelijke bron van risico voor Nucor. De CO₂-intensiteit (uitstoot per euro omzet) van Nucor ligt al een stuk lager dan het industriegemiddelde en inmiddels heeft de onderneming voortgang geboekt. Zo wordt gewerkt aan jaarlijkse duurzaamheidsrapportages en waren wij verheugd dat Nucor in 2021 meldde een begin te maken met klimaatrisicoanalyse. Daarnaast werden er concrete doelen verbonden aan het structureel reduceren van de CO₂-uitstoot en werd begonnen met investeringen in hernieuwbare energie. De dialoog met Nucor verliep op een positieve manier, in goede sfeer en gegeven de inmiddels aangekondigde verbeteringen mogen wij van een succesvol engagement spreken.

Covestro

Covestro, onder meer producent van grondstoffen voor isolatieschuim, draagt mede via haar producten bij aan een verbeterde energie-efficiëntie van woningen. Tijdens onze dialoog met het Duitse chemiebedrijf werden door de onderneming enkele belangrijke strategische beslissingen genomen. In 2020 maakte men bekend ernaar te streven volledig circulair te worden. Een ingrijpende verandering, want alle producten en materialen moeten volgens dit principe aan het einde van de levenscyclus in enige vorm hergebruikt kunnen worden. Daarnaast nam de onderneming zich voor om nog sterker in te zetten op gebruik van hernieuwbare energie, waarbij het zich ook inzet om leveranciers te bewegen deze stap te nemen. De onderneming heeft een gestructureerde aanpak om de energie-efficiëntie te volgen en erover te rapporteren. Daar staat tegenover dat wij nog geen heldere doelstellingen hebben gezien waartegen de voortgang specifiek op dit onderwerp kan worden getoetst.

PPG

Verfproducent PPG heeft zich verbonden aan het verlagen van de broeikasgasintensiteit met 25% in vergelijking tot 2017. Hoewel we dit positief vinden en onze dialoog met het bedrijf goed verliep, blijft PPG in onze ogen achter op het gebied van het stellen van specifieke energie-efficiëntiedoelstellingen en zien we van onze dialoog op dit onderwerp helaas niet meteen een duidelijk resultaat. Wel kondigde de onderneming andere verbeteringen aan. In 2022 verbond de onderneming zich aan het stellen van

Science Based Targets, een onderwerp dat wij tijdens onze engagement op de agenda hebben gezet en met de onderneming hebben besproken. Tegelijkertijd gaat het enkel nog om een aankondiging en blijft de exacte reductiedoelstelling van PPG vooralsnog onbekend. We zullen met dit resultaat ook de PPG aandeelhoudersvergaderingen nauwgezet blijven volgen en waar mogelijk onze steun verlenen aan voorstellen die leiden tot verbeteringen in de energie-efficiëntie van PPG.

Umicore

Umicore is gespecialiseerd in materiaaltechnologie en recycling. Het ontwikkelt producten en diensten die de overgang naar schonere mobiliteit en een circulaire economie mogelijk maken. Onze gesprekken met Umicore verliepen positief en onze suggesties werden ter harte genomen. Bij aanvang van onze dialoog bestond er bij de onderneming geen CO₂-reductiedoelstelling. Ook was onbekend in welke mate de uitstoot van de onderneming past binnen de bekende paden van 2 graden of 1,5 graden klimaatopwarming. Tijdens onze dialoog bleek dat Umicore op operationeel niveau wel al veel ondernam om de uitstoot te beperken. Zo bestonden er meerdere initiatieven op het gebied van efficiënt energieverbruik in gebouwen, productieprocessen en gedragsverandering bij medewerkers. In 2021 maakte Umicore bekend zich te verbinden aan een Science Based Target en de emissiedoelen, zoals vereist, door derden te laten verifiëren. Hiermee zet de onderneming de weg in naar klimaatneutraliteit in 2035 voor de scope 1 en 2 uitstoot en werden tevens duidelijke tussendoelen gesteld. Wij beschouwen dit als belangrijke voortgang en de dialoog als succesvol.

Sika

Hoewel duurzaamheid de basis vormt van alle beslissingen bij chemiebedrijf Sika, beschouwen wij de onderneming een beetje als een eeuwige belofte. Onze dialoog verliep constructief en men stond open voor onze ideeën, maar ondanks onze herhaalde oproep heeft de onderneming nog onvoldoende concrete doelen gesteld om de uitstoot van broeikasgassen structureel terug te dringen. Wel doet Sika al sinds 2019 met behulp van een externe adviseur onderzoek naar de scope 3 uitstoot en zegt het te streven naar het formuleren van Science Based Targets. Ook wil het de status Net Zero in 2050 bereiken en is een Net Zero routekaart aangekondigd. Echter deze plannen van Sika zijn nog onvoldoende concreet. Wij vroegen de onderneming om meer vaart te maken met het formuleren van doelen, maar zagen daarvan nog te weinig bewijs. Volgens recente informatie wordt in het komend najaar een verdere concretisering van de klimaatambities bij Sika verwacht.

Conclusie

Van chemie- en staalondernemingen is bekend dat zij een energie-intensieve activiteiten verrichten. In de chemie wordt veel gebruik gemaakt van energie-intensieve processtappen en bovendien neemt aardgas nog altijd een zeer prominente plaats in als grondstof voor chemische

producten. De productie van staal is een uiterst energie-intensief proces, wat in veel gevallen uitsluitend door gebruik van fossiele brandstoffen (steenkool) kan worden doorlopen. Tegelijkertijd zagen wij bemoedigende stappen die worden gezet om het energiegebruik tot een minimum te beperken en wordt ook steeds meer gebruik gemaakt van hernieuwbare energie. Chemiebedrijven die zich tot doel hebben gesteld om volledig circulair te worden gaan een stap verder, naast CO₂-neutraliteit streven zij naar een situatie waarin ook elke vorm van afval een nieuwe nuttige bestemming kan krijgen. Steeds meer ondernemingen zetten de stap naar Science Based Targets, waarmee zij zichzelf dwingen om de emissies binnen de perken van 2 graden of zelfs 1,5 graden te houden.

Tijdens de dialogen met ondernemingen over industriële energie-efficiëntie kwamen alle onderwerpen die te maken hebben met klimaatverandering, energiegebruik en broeikasgasemissies uitgebreid aan de orde. Ondernemingen bewegen om een specifieke onderneming brede doelstelling te formuleren op energie-efficiëntie is niet gemakkelijk. Mogelijk speelt hierin mee dat energie-efficiëntie door ondernemingen vaak lokaal (per fabriek, werkplaats) beoordeeld en gerapporteerd wordt. Met geen van de ondernemingen liep de dialoog uit op een teleurstelling, maar wel zien we grote verschillen op het gebied van concrete klimaatdoelen en ambities.

Transport & Klimaat

Achtergrond van thema

Tijdens de klimaatconferentie van de Verenigde Naties in Glasgow eind 2021 (COP26) zijn de bijna 200 deelnemende landen bijeengekomen om afspraken te maken om het klimaatakkoord van Parijs overeind te houden. De uitstoot van broeikasgassen moet worden teruggedrongen en de opwarming van de aarde moet worden beperkt tot maximaal 2 graden. De wereldwijde CO₂-uitstoot moet volgens het klimaatakkoord in 2050 met 95 procent zijn teruggebracht ten opzichte van 1990. Voor de 1,5 graden doelstelling komt dit neer op een emissiereductie van meer dan 100 procent. Het in 2022 gepubliceerde IPCC rapport laat zien dat de transportsector momenteel voor ruim 23 procent bijdraagt aan de mondiale totale CO₂-uitstoot¹¹. Hoewel de transportsector grotendeels buiten het akkoord is gebleven, dient de sector dus wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de CO₂-reductie om de doelstellingen te behalen. In de samenleving neemt globalisering een steeds belangrijkere rol in. Deze stijgende lijn in de wereldhandel betekent dat de transportsector ook sterk in omvang toeneemt.

Om de klimaatdoelen te behalen zijn er ingrijpende veranderingen in de transportsector nodig¹². Emissiereductie in de transportsector is essentieel om klimaatverandering te beperken omdat deze sector een van de grootste uitstoters van CO₂-emissies is. Hoewel de uitstoot van de

transportsector in 2020 met zo'n 10% daalde als gevolg van de COVID-19 pandemie, is de uitstoot inmiddels terug op het oude niveau¹².

We kiezen ervoor om ons te richten op bedrijven die actief zijn op het spoor. De te behalen winst in termen van CO₂-reductie en energie-efficiëntie schatten wij in als hoog. Zeker voor spoorbedrijven is er veel winst te behalen omdat het leeuwendeel van deze bedrijven nog erg afhankelijk is van fossiele brandstoffen; een groot deel van de spoormaatschappijen rijdt nog op diesel. Het engagement in deze industrie heeft meerdere invalshoeken, waaronder: het verlagen van brandstofverbruik en het gebruik van alternatieve brandstofbronnen (denk aan schonere brandstoffen zoals waterstof of methanol voor lange afstanden), verbeterde voertuigtechnologie en technologische verbeteringen (zoals elektrificeren van voertuigen), reductie van emissie-intensiteit, maar ook efficiëntiemaatregelen op voertuigonderhoud (bijvoorbeeld weerstandverlaging) en logistieke planning voor het laden van voertuigen en routeplanning.

Doel van thema

We hebben voor dit engagement traject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- Transportbedrijven verbeteren transparantie en verslaglegging over CO₂-uitstoot
- Transportbedrijven nemen klimaatverandering en reductie van CO₂-uitstoot in het bijzonder op in hun beleid
- Transportbedrijven besteden specifieke aandacht aan brandstofefficiëntie en elektrificering.
- Daarnaast willen we transportbedrijven aan de hand van best practices inzichten geven in de mogelijkheden tot het reduceren van het gebruik van fossiele brandstoffen en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 die zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix en onderliggend doel 7.3 dat zich richt op het verhogen van energie efficiëntie.

• SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 9.4 dat zich richt op het verduurzamen van infrastructuur om efficiënter gebruik te maken van hulpbronnen en milieuvriendelijke technologieën.

Voortgang thema

Ter voorbereiding op dit thema is er gedegen vooronderzoek gedaan om een relevante groep van bedrijven te selecteren. Per bedrijf is er daarbij onderzoek gedaan naar welke doelen en vragen belangrijk zijn. Het eerste contact met de bedrijven

¹¹ https://report.ipcc.ch/ar6wg3/pdf/IPCC_AR6_WGIII_FinalDraft_Chapter10.pdf

¹² <https://www.iea.org/topics/transport>

is gelegd en we verwachten de eerste gesprekken in de loop van het tweede halfjaar te kunnen voeren.

Bedrijf	Land	Sector
Aurizon Holdings Ltd	Australië	Spoor
Canadian National Railway Co	Canada	Spoor
TFI international Inc	Verenigde Staten	Wegtransporteur
Uber Technologies Inc	Verenigde Staten	Personenvervoer
Union Pacific Corp	Verenigde Staten	Spoor

Klimaattransitie

Achtergrond van thema

Tijdens de dialoog klimaattransitie wordt gesproken met ondernemingen over de gevolgen van de klimaattransitie in termen van risico's en kansen. Het gesprek richt zich op de strategie die bedrijven kiezen, maar ook: in welke mate zijn zij voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst? In welke mate kunnen bijvoorbeeld ondernemingen die nu sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen zich tijdig aanpassen aan een veranderende markt en regelgeving? Waar ligt het zwaartepunt van de huidige investeringen door ondernemingen en welke keuzes liggen hieraan ten grondslag? Zijn ondernemingen in staat om verschillende toekomstscenario's uit te werken, veranderingen waar te nemen en tijdig te anticiperen?

Met behulp van een scenario-analyse model is het beleggingsuniversum getoetst. De uitkomst geeft inzicht in de ondernemingen waarvan gesteld kan worden dat zij in de komende 5 jaar het verst verwijderd zijn van een breed geaccepteerd 2 °C scenario. De analyse bestrijkt 70-90% van de broeikasgasemissies die samenhangen met een standaardportefeuille en omvat de door de DNB beschreven transitiegevoelige sectoren zoals de fossiele energie sector. Op basis van observaties blijkt dat er relatief veel winst valt te behalen voor de energiesector (olie en gas) en automobielproducenten. Ondernemingen in de portefeuille in deze sectoren staan momenteel voor de grootste uitdagingen in relatie tot de energietransitie doordat zij momenteel meer opereren in lijn met een 2 – 4 graden scenario dan een 1,5-2 graden scenario.

Doel van thema

In het engagementtraject zijn verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaatgerelateerde risico's en kansen meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen

verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken;

- Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn. Autoproducenten dienen hierbij een duidelijk visie op de ontwikkeling van elektrisch rijden op te stellen;
- De olie- en gasbedrijven nemen een sturende rol aan in de transitie naar hernieuwbare energie en reageren niet slechts op de vraag;
- De ondernemingen geven toegang tot de gehanteerde maatstaven en doelstellingen en stelt beleggers/financiers in staat om potentiële risico's, het vermogen om aan financiële verplichtingen te voldoen, de algemene blootstelling aan klimaat gerelateerde kwesties en de voortgang in het beheer van deze kwesties beter te beoordelen;
- De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen klimaatmaatregelen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDG:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix.

• SDG 13: Klimaatactie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 13.2 dat zich richt op maatregelen integreren inzake klimaatverandering.

Voortgang

Na drie jaar sluiten wij onze dialogen met de geselecteerde ondernemingen af en maken wij de balans op over de voortgang tegenover de engagementdoelstellingen.

Subaru

De gesprekken met de Japanse autofabrikant Subaru over de klimaattransitie leverden een enigszins gemengd beeld op. Hoewel de onderneming in haar samenwerking met Toyota stappen zet om duurzamere modellen te ontwikkelen en naar de markt te brengen, blijft er nog voldoende ruimte over om de lat hoger te leggen. Mede door het relatief grote aandeel van sportieve auto's en SUV's binnen het modelaanbod van Subaru is de CO₂-uitstoot in verhouding tot sectorgenoten groot. Weliswaar wil de onderneming in 2050 90% van de broeikasgasuitstoot tot nul reduceren (ten opzichte van 2010), heel concrete plannen om dit te bereiken zien wij vooralsnog niet. Bovendien lijkt Subaru zich nog onvoldoende bezig te houden met transitierisico's, zoals aangescherpte wet- en regelgeving, die naar verwachting ook op thuismarkt Japan steeds meer invloed zal hebben. De onderneming zegde toe om het gehele modelaanbod te verduurzamen, maar zal dit nog een stuk concreter moeten maken. Onze dialoog met Subaru heeft helaas niet tot genoeg verbeteringen geleid.

Bedrijf	Sector	Regio	TPI Score ¹ (0-4)	CDP Score ² (A-F)	MSCI Score	Low Carbon Transition score ³ (1-10)
Subaru Corp.	Auto	Japan	Level 3	B	B	4,92
Renault	Auto	Frankrijk	Level 3	A-	A	5,09
BMW	Auto	Duitsland	Level 4	A-	A	5,37
Marathon Oil Corp.	Olie en gas	Verenigde Staten	Level 2	F	BBB	2,51
Exxon Mobil Corp.	Olie en gas	Verenigde Staten	Level 3	F	BBB	2,58
OMV AG	Olie en gas	Oostenrijk	Level 4	A-	AAA	2,38

- 1 Transition Pathway Initiative (TPI) score. Beoordeling op basis van levels om te beoordelen hoe bedrijven omgaan met de klimaatverandering en de risico's die dit met zich meebrengt voor hun bedrijf. Levels: 0 = unaware, 1 = awareness, 2 = Building capacity, 3 = Integrating into operational decision making en 4= strategic assessment.
- 2 CDP Score. De score van het bedrijf bestaat uit twee factoren: 1) de mate van detail en de volledigheid van haar antwoorden, en 2) haar bewustzijn van de klimaatproblematiek, haar managementmethoden en de vooruitgang in de strijd tegen de klimaatverandering.
- 3 MSCI Low Carbon Transition score. Een bedrijfsscore die de mate van afstemming van een bedrijf op de Low Carbon Transition meet. Bedrijven met een hogere Low Carbon Transition-score liggen meer in lijn met de klimaattransitie dan bedrijven met een lagere score (Score: 0-10).

Renault

Van Renault mag worden gezegd dat er scherpe keuzes zijn gemaakt in de klimaatkoers. Tijdens onze gesprekken met Renault stelde de onderneming zich open voor onze suggesties. In de markt voor elektrische auto's loopt de onderneming voor op de meeste andere fabrikanten. De groei in de verkoop van elektrische modellen heeft Renault voldoende vertrouwen gegeven voor een ambitieus investeringsplan. Binnen vijf jaar wordt door de onderneming 12 miljard euro besteed aan de (door)ontwikkeling van elektrische modellen en elektrificering van bestaande modellen. De strategie lijkt vooralsnog te werken, want de gemiddelde uitstoot van nieuw verkochte Renaults ligt onder de steeds strengere wettelijke norm in Europa. In onze optiek heeft de onderneming zich in belangrijke zin aangepast aan de eisen van de tijd.

BMW

BMW stelde zich tijdens de engagementgesprekken open voor vragen en suggesties. De onderneming, die ooit vooral bekend stond om zijn sportieve (benzine)auto's en krachtige brandstofmotoren, maakte een belangrijke ommezwaai naar meer duurzame prestaties en, op termijn, nul uitstoot. Volgens de methodiek van Transition Pathway Initiative verloopt de huidige koers van BMW in lijn met het 2 graden scenario. Weliswaar nog niet volgens het gevraagde 1,5 graden scenario, maar tezamen met de sterke reductie van de CO₂ uitstoot van verkochte modellen bereikte de autoproducent in onze ogen wel een belangrijke verbetering sinds aanvang van het engagement.

Marathon Oil

De leiding van Marathon Oil is ervan overtuigd dat de beschikbaarheid van olie en gas voor de wereldeconomie ook in de toekomst van groot belang blijft. Onze pogingen tot engagement hebben daar bij de onderneming helaas geen verandering in kunnen brengen. Juist van ondernemingen in fossiele brandstoffen verwachten

beleggers een duidelijke visie op klimaat en de ambitie om uitstoot terug te dringen, maar die visie ontbreekt bij Marathon Oil. De lage transitietescore van Marathon Oil blijft dan ook op level 2 steken bij Transition Pathway Initiative. Bovendien zien wij weinig bewijs dat Marathon Oil pogingen onderneemt om de absolute uitstoot van broeikasgassen te beperken. De onderneming houdt vast aan reductie van de CO₂-intensiteit (uitstoot per geproduceerd vat olie). De dialoog met Marathon Oil is niet goed op gang gekomen, er werd door hen hoogstens schriftelijk uitleg gegeven en verwezen naar de rapportages.

Exxon Mobil

Een defensieve houding troffen wij aan bij Exxon Mobil. De onderneming maakte in 2021 mee hoe activistische aandeelhouders via een stemming meerdere posities in het bestuur van de Exxon wisten te bemachtigen. De verwachting is dat hun inbreng onder meer een sterkere klimaataanpak zal afdwingen. Onze vraag aan de onderneming was om CO₂ reductiedoelen te stellen voor scope 1, 2 en 3 op zowel de korte, middellange als de lange termijn. Bij de onderneming werd ook dit jaar een klimaatresolutie ingediend onder leiding van Follow This over deze onderwerpen. Exxon doet wel inspanningen om de voetafdruk van haar activiteiten te beperken en heeft geïnvesteerd in koolstofafvang en -opslag, energie-efficiëntie en biobrandstoffen om haar grote carbon voetafdruk te verminderen. Echter, de voortdurende investeringen door Exxon in nieuwe of bestaande olie- en gasvelden roepen vragen op over de strategische prioriteiten. We zijn ervan overtuigd dat de onderneming onder de huidige koers niet in lijn met 2 graden scenario's of zelfs 1,5 graden scenario's zal komen. Ook onze pogingen om met Exxon in gesprek te komen werden niet voldoende beantwoord.

OMV

OMV is een opvallende onderneming tussen de olie- en gasbedrijven en een positieve uitzondering. Tijdens de dialoog met de vertegenwoordiging van OMV werd een

duidelijke breuk met het verleden zichtbaar. In tegenstelling tot de meeste andere olie- en gasbedrijven maakt de onderneming een duidelijke keuze door afstand te nemen van fossiele brandstoffen en zich volledig te richten op chemie en circulariteit. Een heldere doelstelling om in 2030 30% minder olie te produceren en 19% minder gas zijn concrete onderdelen hiervan. Het klimaatbeleid van de onderneming heeft al geleid tot een lagere CO₂-intensiteit ten opzichte van andere olie- en gasbedrijven. Hoewel er nog veel vragen resteren, onder meer over de wijze waarop circulariteit kan worden bereikt in de chemie, waar men nog zo sterk afhankelijk is van aardgas als grondstof, slaagt de leiding van OMV om een ambitieuze en duidelijke richting te kiezen zonder daarbij onrealistisch of ongeloofwaardig te worden. Wij beschouwen de dialoog met OMV als geslaagd.

Conclusie

Met de laatste gesprekken en ons afrondend onderzoek in de rapportageperiode sluiten wij de dialogen binnen dit thema af. Geen van de ondernemingen waarmee wij spraken betwisten de relevantie van het veranderende klimaat voor het eigen bedrijf, maar wel bestaan er duidelijke verschillende opvattingen over beleid en aanpak en over de mate waarin klimaat van invloed gaat zijn in de (nabije) toekomst. Olie- en gasbedrijven neigen de transitie(snelheid) af te laten hangen van externe factoren, waaronder de vraag naar fossiele brandstoffen en de beperkte beschikbaarheid van schaalbare alternatieven zoals hernieuwbare energieprojecten. De olie- en gas bedrijven die wij spraken zijn volledig ingericht en voor het grootste deel afhankelijk van de inkomsten uit fossiel. Zij hebben nog een lange weg te gaan als zij zich werkelijk willen verbinden aan 1,5 graden scenario's of Net Zero in 2050. De automobielproducenten bepalen voor een deel de toekomst van fossiele brandstoffen, maar toch stellen zij zich nog te vaak afhankelijk op van wetgevende instellingen, de beschikbaarheid van materialen en (accu)techniek en de veronderstelde voorkeur die consumenten zouden hebben voor de bekende verbrandingsmotor.

Wij hebben tijdens onze dialoog met al deze partijen aangedrongen op een eigen klimaatvisie en op meer leiderschap, vooral van de grotere marktpartijen, om ook samen met wetgevende instellingen de toekomst van mobiliteit te helpen verduurzamen en zodoende de toekomst als onderneming veilig te stellen.

Afbouw blootstelling steenkool

Achtergrond van thema

Dit engagement traject richt zich specifiek op de groep van mijnbouw- en elektriciteitsbedrijven die (deels) afhankelijk zijn van de winning van of de opwekking van elektriciteit uit steenkool.

Door in gesprek te gaan met deze ondernemingen willen wij de transitie naar een koolstofarm energiesysteem bespoedigen en bijdragen aan het klimaatakkoord van Parijs.

Van energiebedrijven die gebruik maken van steenkool in de brandstofmix wordt concreet gevraagd dat zij zich richten op minder CO₂-intensieve en bij voorkeur hernieuwbare vormen van energieopwekking. Van mijnbouwondernemingen betrokken bij de winning van steenkool wordt concreet gevraagd om een duidelijk pad te kiezen waarlangs de afhankelijkheid van steenkool wordt afgebouwd en in wordt gezet op duurzamere alternatieven.

Doel van thema

Er zijn in dit engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de geselecteerde mijnbouw- en elektriciteitsbedrijven:

- De onderneming heeft een doelstelling op het afbouwen van de steenkoolcapaciteit
- De onderneming heeft een emissiereductiedoelstelling (bij voorkeur binnen de grenzen van 2 graden gemiddelde wereldwijde temperatuurstijging)
- De onderneming ligt op koers voor het behalen van bovenstaande doelstellingen
- Elektriciteitsbedrijven investeren in hernieuwbare energie
- Mijnbouwbedrijven investeren in het vinden en ontginnen van grondstoffen die een alternatief kunnen zijn voor steenkoolwinning

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDG's:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de mondiale energiemix.

• SDG 13: Klimaatactie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 13.2 dat zich richt op maatregelen integreren inzake klimaatverandering.

Voortgang

Wij sloten onze dialogen onder het thema Afbouw blootstelling steenkolen. Wij kijken terug op ons engagement met mijnbouwbedrijven en elektriciteitsbedrijven over investeringen in de meest CO₂-intensieve vorm van alle energiebronnen waarbij het steeds ging om de vraag, bent u bereid om de afhankelijkheid van steenkool versneld te beperken?

WEC Energy

Bij aanvang van de dialoog met elektriciteitsbedrijf WEC Energy was deze onderneming voor circa een derde van de omzet afhankelijk van uit steenkool opgewekte energie. Inmiddels is dit percentage veel lager, maar nog altijd aanzienlijk: 18%. De centrale vraag tijdens de gesprekken was: is de onderneming bereid om een duidelijk en tijdgebonden tijdpad te publiceren waar het de blootstelling naar steenkool volledig afbouwt? WEC kon hierin geen toezeggingen doen, maar streeft naar net zero en dus een

verdere reductie van de fossiele elektriciteitsopwekking ten gunste van hernieuwbaar. Met zijn overwegend 'fossiele' energiemix vormt de mogelijke beprijzing van CO₂ in de Verenigde Staten een risico voor WEC. De politieke koers in het land is gericht op volledige de-carbonisatie van elektriciteitsopwekking in 2035. WEC zegt weliswaar te streven naar net zero opwekking in 2050, toch blijft de gemiddelde CO₂-intensiteit van WEC onveranderd hoog in vergelijking tot sectorgenoten. Hoewel onze dialoog op constructieve manier verliep leidde deze helaas niet tot harde toezeggingen of een concreet pad naar net zero.

South32

De Australische mijnbouwonderneming South32 verbond zich kort na de afsplitsing van BHP in 2015 aan het Klimaatakkoord van Parijs. De onderneming stelde een lange termijn doel voor net zero operationele activiteiten in 2050 (scope 1). Er volgde ook een korte termijn CO₂-reductiedoelstelling en een risicoanalyse waarin werd onderzocht welke transitie- en fysieke risico's van toepassing waren. South32 stelt ook dat vervolgens de portefeuille tegen het licht werd gehouden vanuit het oogpunt van klimaatrisico. Onze vraag tijdens engagement was vooral om de verkoop of sluiting van de steenkoolmijn concreet te maken en te zoeken naar alternatieve, meer duurzame grondstoffen, rekening houdend met de belangen van werknemers. De belangrijkste steenkoolmijn van South32 in Zuid-Afrika moest verkocht worden. Bij de start van onze dialoog met South32 was men voor 16% van de omzet afhankelijk van thermische steenkool. Met de verkoop van haar laatste Zuid-Afrikaanse steenkoolmijn in 2021 resteert nu nog 1%. Ons engagement verliep positief en de onderneming stelde zich constructief op, maar niet alle aankondigingen en toezeggingen konden tijdens de engagementperiode worden ingelost.

Enel

Onze dialoog met elektriciteitsbedrijf Enel verliep positief en de onderneming was zeer geïnteresseerd in onze input en suggesties. Tegelijkertijd was de vertegenwoordiging van Enel realistisch over de mogelijke invloed van marktomstandigheden op keuzes die samenhangen met (des)investeringen. Onze belangrijkste vraag aan Enel was of men bereid was om zich te verbinden aan het uitfasen van steenkool. Gedurende onze dialoog met Enel ontvingen wij bericht dat de onderneming haar steenkoolcentrales inderdaad zou uitfasen voor 2030. Deze beslissing viel samen met de eerder aangekondigde verbintenis van Enel aan Science Based Targets. Later maakte de onderneming bekend de uitfasering naar voren te zullen halen en te streven naar 80% minder uitstoot in 2030 en 100% in 2050. We beschouwen de dialoog met Enel als succesvol en sluiten deze positief af.

DTE Energy

Aan elektriciteitsbedrijf DTE Energy vroegen wij om een helder pad naar de uitfasering van steenkool. DTE gaf aan een sterke voorkeur te hebben voor uitfasering, maar tegelijkertijd aan de eisen en verwachtingen van overheden

en andere belangengroepen te willen voldoen. DTE Energy wil de CO₂- uitstoot met 80% (ten opzichte van 2005) terugbrengen en sluit haar kolencentrales uiterlijk in 2040. Dit is echter later dan de 2035 in het geldende overheidsbeleid. Bij aanvang van het engagement met DTE Energy Company maakte steenkool 20% uit van de omzet, inmiddels is dit 17%. Onze dialoog met DTE Energy verliep naar wens, al hadden wij graag gezien dat de onderneming zich aan scherpere doelen wilde verbinden.

Endesa

Het energiebedrijf Endesa verdiende bij aanvang van onze dialoog circa 21% van de totale omzet aan energie die werd opgewekt uit steenkool. Bij Endesa stelden wij begin 2020 voor om een specifiek reductie-pad bekend te maken waarlangs de CO₂-emissies van de onderneming sterk gereduceerd zouden worden. Daarbij hoorde ook het sluiten of verkopen van kolencentrales. Nog in hetzelfde jaar publiceerde Endesa haar strategie die zou moeten leiden tot volledig CO₂-vrije energieopwekking in het jaar 2050. In de aanpak werden ook specifieke tussendoelen voor emissiereductie in 2030 opgenomen en het voornemen om volledig te stoppen met de opwekking van kolenstroom voor 2027. Inmiddels zijn de meeste kolencentrales van Endesa stilgelegd. Gedwongen door hoge gasprijzen in combinatie met onderhoud aan enkele Spaanse energiecentrales moest Endesa in november 2021 toch een eerder stilgelegde kolencentrale weer in gebruik nemen. Inmiddels ligt de omzet van Endesa uit steenkool rond 1%. De dialoog met Endesa was nuttig en de uitkomsten naar onze beoordeling overwegend positief.

The Southern Co

The Southern Company is als één van de grootste energieleveranciers van de VS tevens eigenaar van kolencentrales. Aanvankelijk vertelde de onderneming ons over de transitie die de onderneming doormaakte waarbij zij de capaciteit van hun kolencentrales al gehalveerd hadden. Ondanks de stappen die op dat moment al waren gezet, wezen wij The Southern Company op het feit dat de 17% omzet die werd verdiend met steenkolen ook verder omlaag zou moeten. Ook de stevige investeringen in hernieuwbare energieopwekking vonden wij geen aanleiding om de kolencentrales open te houden. De dialoog met de onderneming was constructief en verliep in goede sfeer, maar The Southern Company heeft zich nog niet verbonden aan een concreet pad voor uitfasering van steenkool. Het bedrijf houdt vooralsnog vast aan het openhouden van 8 kolencentrales na 2028.

Jardine Matheson

Bij de start van het engagement was 8% van de jaaromzet bij het conglomeraat Jardine Matheson gerelateerd aan steenkool. Helaas kwam de dialoog met de onderneming nooit op gang. Op geen van onze verzoeken om contact werd gereageerd. Hierdoor hebben wij enkel schriftelijk onze zorgen en vragen kunnen overbrengen.

Anglo American Platinum

Onze dialoog met mijnbouwbedrijf Anglo American Platinum ging vooral over de vraag of het bedrijf zich wilde committeren aan een geplande uitfasering van steenkool. Begin 2020 sprak de CEO zich publiekelijk uit over het gebrek aan toekomst voor de winning van steenkolen binnen de onderneming. Hij kondigde aan dat de onderneming in de volgende jaren afstand zou doen van de resterende kolenmijnen maar noemde daarbij geen tijdsplan. Dit was voor ons een belangrijk aspect, waar wij op aan hadden gedrongen. De dialoog met de onderneming verliep goed, maar het werd ook duidelijk dat men een eigen koers zou blijven varen. Bij aanvang van ons gesprek genereerde de onderneming 8% van de omzet met steenkolen, inmiddels is de laatste kolenmijn gesloten.

RWE

Het energiebedrijf RWE, met onder meer activiteiten in Nederland, heeft een helder klimaatbeleid. Daarin is ook opgenomen welk pad men kiest voor de uitfasering van steenkoolcentrales. Voor het jaar 2038 moet men steenkool volledig hebben afgebouwd. RWE heeft zich tijdens onze dialoog ingespannen om ons zo volledig mogelijk te informeren over de plannen, die ook per individuele centrale geconcretiseerd zijn. Verder heeft RWE zich verbonden aan science-based targets, die door externe klimaatwetenschappers gevalideerd zijn. De emissiedoelstellingen van RWE zouden in lijn met maximaal 1,5 graad gemiddelde temperatuurstijging zijn. Tijdens onze dialoog werd opnieuw de nadruk gelegd op de ambities en tegelijkertijd op de afhankelijkheid die men bij RWE voelt van de Duitse overheid. Onze gesprekken waren constructief, de onderneming investeert in de dialoog met aandeelhouders en heeft al een belangrijke reductie van de steenkoolcapaciteit kunnen aantonen. Toch zagen wij dat er nog een lange weg te gaan is. RWE was bij aanvang van ons engagement voor 23% van de omzet afhankelijk van steenkolen, inmiddels is dit 19%.

BHP

Mijnbouwbedrijf BHP produceert onder andere steenkool voor de staalindustrie en voor energieopwekking. In 2019 maakte thermische steenkool minder dan 4 procent uit van de omzet. Hoewel dit laag lijkt, geldt dit niet voor de absolute productie, want BHP is één van de grootste mijnbouwbedrijven ter wereld. BHP heeft eerder aangekondigd volledig afstand te zullen doen van de steenkoolbelangen. Begin 2020 kondigde de CEO van BHP aan dat de onderneming de steenkooldivisie zou verkopen zodra zich een koper aandiente.

Een concreet plan of tijdlijn werden daarbij niet genoemd. Het doel van ons engagement met BHP was de onderneming ertoe te bewegen deze ambitie hard te maken. Wij vroegen om een datum en een duidelijk afbouwplan. Tijdens onze gesprekken, die overwegend positief verliepen, werd wel herhaaldelijk benadrukt dat thermische steenkool maar een

klein aandeel van de productieportfolio betreft. Voor de Australische mijn heeft BHP nog altijd geen koper gevonden. Volgens de laatste plannen wordt deze aangehouden door BHP en definitief gesloten in 2030. Wij hadden liever gezien dat de mijn eerder werd gesloten en sluiten de dialoog af met een gematigd positieve beoordeling.

Conclusie

Het terugdringen van de CO₂-uitstoot door elektriciteitsbedrijven is een belangrijke stap naar het beperken van klimaatverandering. De samenstelling van de brandstofmix is daarbij bepalend. Binnen de fossiele brandstoffen is steenkool de meest vervuilende. Onze dialoog met elektriciteitsbedrijven en ondernemingen in de mijnbouwsector leidde tot een aantal inzichten. De gesprekken waren doorgaans nuttig en informatief en men stond open voor de inzichten en wensen vanuit ons als aandeelhouder. Lastiger was het om van ondernemingen concrete toezeggingen (en bewijs) te zien op het gebied van concrete uitfasering van steenkool.

Klimaatadaptatie en Water

Achtergrond van thema

Klimaatadaptatie en water zijn onlosmakelijk verbonden. Overstromingen, droogte en bosbranden zijn een uiting van het veranderende klimaat. Deze water gerelateerde natuurrampen waren over de afgelopen 50 jaar de leidende oorzaak voor slachtoffers en economische schade¹³. Ondanks het bewijs dat water in combinatie met klimaat een onderwerp van belang is, is het vaak onderbelicht bij ondernemingen. Veel ondernemingen rapporteren watergebruik alleen op geaggregeerd niveau en alleen voor eigen productielocaties. Daarnaast geven veel ondernemingen geen inzicht in de lange termijn kwetsbaarheden in de specifieke regio's en toeleveringsketens waar ze actief zijn. Naast de gebreken in rapportages bij ondernemingen, hebben ESG-dataproviders geen gestandaardiseerde aanpak, wat het vergelijken van cijfers op dit gebied lastig maakt voor beleggers.

Deze benadering tot water is het gevolg van de complexiteit ervan. Water is een veelzijdig probleem waarbij een aantal zaken relevant zijn:

- Zowel een teveel als een tekort aan water is problematisch.
- In contrast met de invloed van broeikasgassen op de wereldwijde klimaatverandering, is de impact van watergebruik overwegend lokaal en bepaald door omstandigheden in de regio en het stroomgebied. Zo zijn met name regio's waar al waterschaarste heerst en waar klimaatverandering een grote impact heeft relevant.
- Bij de waterproblematiek is niet alleen klimaatverandering relevant, maar ook de toenemende vraag naar water door economische groei, de groei van de

¹³ <https://public.wmo.int/en/media/press-release/water-related-hazards-dominate-disasters-past-50-years>

bevolking en de invloed van watervervuiling op de beschikbaarheid van voldoende schoon water.

- De impact van waterschaarste kan verschillen per belanghebbende.
- Water is een voorwaarde voor het bestaan van ecosystemen en een goede biodiversiteit.
- Een hoeveelheid water is meerdere keren te gebruiken als gebruikers slim en efficiënt met water omgaan. Techniek en samenwerking zijn daarom belangrijke sleutels tot de oplossing van deze problematiek.

Bij de voorbereiding en uitwerking van dit thema werken wij samen met WWF en onderzoeksinstituut Deltares. Deze samenwerking is tot stand gekomen door het gezamenlijk opstellen van een rapport over de (onvoldoende) beschikbaarheid van ESG-data op het thema water. Onder andere op basis van dit rapport maken wij de keuze om te

focussen op specifieke regio's waar water stress hoog is. Daarnaast verkennen wij de mogelijkheden tot samenwerking met andere vermogensbeheerders.

Doel van thema

Het doel is om ondernemingen een gedegen waterbeleid te laten ontwikkelen en uit te laten voeren. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn. Ook dient een onderneming haar water gerelateerde risico's en kansen goed in kaart te brengen en te monitoren. Transparantie omtrent de door de onderneming gehanteerde maatstaven en doelstellingen stelt ons in staat om de onderneming beter te beoordelen op gebied van; (1) de potentiële risico's, (2) de algemene blootstelling aan water gerelateerde kwesties, (3) de impact hiervan op de financiële resultaten, en (4) hoe de onderneming deze kansen en risico's aanpakt in de praktijk.

DOELSTELLINGEN KLIMAATADAPTIE EN WATER

Doelstellingen	Indicatoren
Beleidsvorming en governance	• De onderneming formuleert een lange termijn waterbeleid; • De onderneming heeft doelstellingen per productielocatie en toeleveringsketen met betrekking tot watergebruik, afvalwater en het herstellen van stroomgebieden; • Water is een aantoonbaar besproken onderwerp in de bestuurscommissies; • De doelstellingen zijn vertaald naar het beloningsbeleid.
Monitoring	• De onderneming monitort de vooruitgang op haar doelstellingen; • De onderneming analyseert strategische/financiële risico's en kansen als gevolg van waterschaarste; • De onderneming is op de hoogte van de effecten die haar watergebruik heeft op lokale stroomgebieden en binnen haar toeleveringsketens; • De onderneming heeft zicht op de impact van klimaatverandering op de beschikbaarheid van water voor haar activiteiten en relevante stakeholders.
Implementatie	• De onderneming optimaliseert processen om waterverbruik te verminderen en de waterkwaliteit te verbeteren. Bijvoorbeeld door de inzet van de best beschikbare technologieën; • De onderneming past scenario analyse toe bij huidige locaties en de selectie van nieuwe productielocaties; • De onderneming investeert in technische innovatie.
Transparantie	• De onderneming is transparant over haar waterrisico's en haar impact in de stroomgebieden en ecosystemen; • De onderneming is transparant over het inzetten van haar invloed met betrekking tot regelgeving op het gebied van water; • De onderneming is transparant over samenwerking met en het aangaan van de dialoog met relevante stakeholders.
Samenwerking in de sector	• De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketen en andere belanghebbenden die mede gebruik maken van dezelfde waterbronnen als de onderneming.

Dit thema sluit aan bij de volgende SDGs:

- **SDG Doel 3. Goede gezondheid en welzijn**

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 3.9 dat zich richt op het verminderen van sterfgevallen en ziekten als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling van lucht, water en bodem.

• SDG Doel 6. Schoon water en sanitair

De focus ligt hierbij met name op de onderliggende doelen 6.3, 6.4, 6.5 en 6.6 die zich richten op het verbeteren van de waterkwaliteit, het verhogen van de efficiëntie in watergebruik, samenwerking en het herstellen van ecosystemen.

• SDG Doel 12. Verantwoorde consumptie en productie

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 12.4 dat zich richt op milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en afval en de uitstoot in lucht, water en bodem te beperken.

• SDG Doel 15. Leven op het land

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 15.1 dat zich richt op het behoud, herstel en duurzaam gebruik van zoetwaterecosystemen.

Geselecteerde regio's

De impact van watergebruik is afhankelijk van de regio en het stroomgebied. In onze engagement richten we ons daarom op specifieke regio's om te bepalen of de strategieën van ondernemingen op watergebied ook daadwerkelijk effectief zijn. Relevante regio's voor deze engagement zijn bijvoorbeeld:

- Mexico
- Zuid-Afrika
- De Balkan
- Australië
- Taiwan

Deze regio's zijn geselecteerd op basis van:

- De aanwezigheid van clusters van actieve mijnen of productielocaties¹⁴;

- Representativiteit voor wereldwijde problematiek, zoals vervuiling, urbanisatie, droogte;
- Een (verwachte) toenemende vraag voor zoetwater in deze stroomgebieden;
- De impact van klimaatverandering op deze regio's;
- Zorgen over het gevoerde waterbeleid en handhaving vanuit de overheid in deze stroomgebieden.

Geselecteerde sectoren en ondernemingen

Wij hebben twee sectoren geselecteerd voor dit engagementtraject. Dit zijn de maakindustrie en de basis materialensector. Volgens het CDP Global Water Report 2020 hebben deze twee sectoren de hoogste potentiële financiële impact wanneer geen actie wordt ondernomen op gebied van waterschaarste¹⁵. Daarnaast is in deze sectoren de financiële impact 4 tot 66 keer zo hoog als de geraamde kosten van adaptie en mitigatie op gebied van water. Vanuit een economisch standpunt is in deze sectoren dus veel winst te behalen met maatregelen zoals het verbeteren van hergebruik van water, het plaatsen van een productiefaciliteit buiten een gebied met hoog overstromingsrisico en het beschermen van stroomgebieden.

Om dit engagementtraject nog meer focus te geven, kiezen wij voor de volgende (GICS) industriegroepen:

- Metalen en Mijnbouw
- Halfgeleiders

Wij hebben deze industriegroepen gekozen door de hoge afhankelijkheid van grote hoeveelheden water voor de productiecycclus. Waterschaarste vergroot het risico op operationele verstoringen en brengt hoge kosten met zich mee om de nodige watervoorziening veilig te stellen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de geselecteerde ondernemingen.

GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Sector	o.a. actief in	MSCI Score	MSCI Water Stress Score ¹
Rio Tinto	Metalen en Mijnbouw	Servië; Zuid-Afrika; Australië	A	4.0
Newcrest Mining	Metalen en Mijnbouw	Australië; Canada	AA	4.8
Kirkland Lake Gold	Metalen en Mijnbouw	Australië; Canada	BBB	3.8
Qorvo	Halfgeleiders	Taiwan; Verenigde Staten	BBB	6.3

¹ De MSCI Water Stress Score geeft weer in hoeverre waterschaarste een risico vormt voor de onderneming en hoe de onderneming water gerelateerde risico's en kansen oppakt. De score is op een schaal van 0 tot 10, waarbij een lage score aantoont dat de onderneming geen robuuste strategie heeft om haar watergebruik te beheren en verminderen.

¹⁴ https://programme.worldwaterweek.org/Content/ProposalResources/PDF/2020/pdf-2020-9082-1-analysis_of_water_risk_in_mining_sector__wwf_water_risk_filter_research_series_.pdf

¹⁵ https://cdn.cdp.net/cdp-production/cms/reports/documents/000/005/577/original/CDP_Water_analysis_report_2020.pdf?1617987510

Bridging the gap

ESG-data over waterrisico's staat nog in de kinderschoenen. Zo wordt er in bestaande ESG-data vaak alleen gekeken naar data zoals de totale wateronttrekking en het beschikbare hernieuwbare oppervlaktewater. Hierbij blijven veel waterrisico's en kansen echter onder de oppervlakte. Daarom hebben we in samenwerking met Deltares en WWF een rapport gemaakt waarin wordt beschreven wat nodig is om ESG data over water te verbeteren, bij zowel ondernemingen als investeerders. De belangrijkste bevindingen zijn:

Watergegevens moeten volgens de auteurs om verschillende redenen verbeterd worden.

1. **Waterrisico's kennen veel componenten:** zoals waterschaarste, kwaliteit, toegang tot water, en water governance. Veel van deze componenten zijn nu nog niet of onvoldoende meegenomen in de rapportages van ondernemingen.
2. **Waterrisico's zijn niet lineair:** Te veel nutriënten is risicovol vanuit het oogpunt van waterkwaliteit, maar te weinig nutriënten ook. Er is vaak een "sweet-spot" voor een geschikte waterkwaliteit en waterkwantiteit.
3. **Waterrisico's zijn gebieds- en seizoensspecifiek:** traditionele statistieken die worden gebruikt bij ESG-integratie houden geen rekening met de dynamiek in tijd en ruimte. Nationaal gerapporteerde waterschaarste kan bijvoorbeeld leiden tot gemiddelden van zeer natte (bijvoorbeeld Patagonië in Chili) en zeer droge gebieden (bijvoorbeeld de Atacama-woestijn in Chili), evenals natte en droge seizoenen. Daarom is het van cruciaal belang om de lokale context te begrijpen als het om het natuurlijk watersysteem gaat, de toegang van verschillende gebruikers tot het water en de socio-economische context.
4. **Watergebruikers beïnvloeden elkaar:** Water kent zogenaamde cascaderisico's. Zo kan bovenstrooms van een rivier iets gebeuren wat benedenstrooms grote effecten heeft. Ook kunnen risico's cascaderen door de toeleveringsketen. Een productiestop vanwege waterschaarste in één deel van een productieketen kan daarmee tot problemen en schade leiden bij een brede groep aan bedrijven, ook als ze zelf niet in waterschaarste gebieden actief zijn.

U vindt het rapport en de verdere achtergronden hier: https://wwfint.awsassets.panda.org/downloads/water_esg_wwf_discussion_paper_march_2022.pdf

Voortgang

Het afgelopen halfjaar hebben we gesproken met **Rio Tinto**. Met Rio Tinto hadden we een positief gesprek. De onderneming erkent de waterproblematiek en de impact van klimaatverandering als een materieel thema. De onderneming werkt al op verschillende manieren aan dit thema bij de mijnen die het exploiteert en heeft een raamwerk om waterrisico's in kaart te brengen. Toch blijven er nog verschillende stappen over om het onderwerp een stevigere plek te geven binnen Rio Tinto. Zo kan de onderneming meer stappen zetten om de natuurlijke omstandigheden en andere watergebruikers in de stroomgebieden waar het actief is een plek te geven in haar strategie, doelstellingen en rapportage. Ook kan Water als thema een betere plek krijgen in het beloningsbeleid van de onderneming.

Vervolg

In de tweede helft van 2022 zullen we ons richten op de ondernemingen met wie nog geen gesprek heeft plaatsgevonden. Ook bouwen we in onze engagement voort op het onderzoek dat we in samenwerking met Deltares en WWF hebben uitgevoerd op het gebied van water en ESG data.

Reductie CO₂

Achtergrond van thema

Het koolstofbudget dat de mensheid heeft om catastrofale opwarming van de aarde te voorkomen zal binnen 10 jaar gebruikt worden als de uitstoot niet teruggedrongen zal worden. Om ervoor te zorgen dat dit koolstofbudget niet op zal raken is het noodzakelijk om de bestaande infrastructuur voor fossiele brandstoffen zoveel mogelijk uit te faseren en te werken aan een zo goed mogelijke integratie van duurzame energie en infrastructuur.

Tijdens de dialoog CO₂-reductie gaan we in gesprek met ondernemingen over de gevolgen van een te hoge CO₂-uitstoot en de risico's die dat met zich mee brengt, maar ook over de kansen die de transitie naar duurzame energiebronnen zal bieden. Het gesprek richt zich op de strategie die ondernemingen kiezen, maar zal zich ook richten op de mate in hoeverre ze zijn voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst. Zijn de ondernemingen in staat om zich tijdig aan te passen aan een veranderend klimaat en veranderende regelgeving? Zullen de ondernemingen tijdig in staat zijn om te anticiperen en om verschillende toekomstscenario's uit te werken? Dit is niet alleen van belang voor het klimaat, maar ook voor de onderneming en haar aandeelhouders. Ondernemingen die niet tijdig anticiperen op de klimaatproblematiek zullen niet mee kunnen komen in een veranderende wereld en daardoor waarde verliezen. Onderzoek van het Carbon Disclosure Project wijst uit dat het verschil tussen 1,5°C en 2°C opwarming zal leiden tot een economisch verlies van zo'n anderhalf biljoen dollar¹. Het

terugdringen van emissies is dus zowel van belang voor de aarde als voor economische redenen.

Met behulp van CO₂-EVIC cijfers en gespecialiseerde bronnen zoals Transition Pathway Initiative is het beleggingsuniversum getoetst. De uitkomst geeft inzicht in welke ondernemingen de meeste emissies hebben op basis van hun marktwaarde en geeft daarbij inzicht in de ondernemingen die relatief de hoogste emissies uitstoten en het minste aandacht besteden aan de transitie naar een klimaatvriendelijk business model. Tevens laten de TPI boordelingen zien in welke mate ondernemingen klimaatverandering erkennen als een risico voor de onderneming en in welke mate de onderneming anticipeert op deze veranderingen.

Doel van thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaat gerelateerde kansen en risico's meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken.
- Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn en zal leiden tot een lagere CO₂/EVIC
- De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix.

• SDG 13: Klimaatactie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 13.2 dat zich richt op maatregelen integreren inzake klimaatverandering.

Voortgang thema

Ter voorbereiding op dit thema is er uitgebreid vooronderzoek gedaan zodat een relevante groep van bedrijven te wordt geselecteerd. Per bedrijf is er daarbij onderzoek gedaan naar welke doelen en vragen belangrijk zijn. We verwachten de eerste gesprekken te voeren in de tweede helft van dit jaar.

Access to Nutrition

Achtergrond van thema

Zowel goede voeding als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Voedingsbedrijven kunnen hier op verschillende manieren een belangrijke bijdrage aan leveren en hiermee tevens inspelen op een groeiende markt. Zo kunnen zij voedingswaarde en gezondheid meer prioriteit geven bij het ontwikkelen van producten, gezondheid meewegen in de prijsstelling en consumenten actief informeren over de voedingswaarden van producten.

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun presentaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen
- Het niet promoten van producten die borstvoeding kunnen vervangen.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index als regionale indices die inzoomen op ondernemingen uit de Verenigde Staten, India, Mexico en Zuid-Afrika.

De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Access to Nutrition kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een *investor statement* als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel om zo ondernemingen te stimuleren, stappen te zetten op het gebied van Access to Nutrition.

Doel van thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen, gebaseerd op de uitgangspunten van de 'Access to Nutrition Index':

- De onderneming geeft goede voeding een gedegen plek in de strategie, uitgewerkt in concreet beleid;
- De onderneming zet zich in om goede en gezonde producten te ontwikkelen;
- De onderneming zet zich in om goede voeding tegen een betaalbare prijs beschikbaar te maken;
- De onderneming ondersteunt met haar marketingactiviteiten een gezond voedingspatroon;

- De producten van de onderneming passen in een gezond dieet en een gezonde levensstijl;
- De onderneming geeft via de verpakking goede informatie aan consumenten over de voedingswaarden van haar producten;
- Ondernemingen werken actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding.

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende SDGs:

- **SDG 2: Geen Honger**

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 2.2 dat zich richt op het uitbannen van slechte voeding (spatronen).

- **SDG 3: Goede Gezondheid en Welzijn**

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 3.4 dat zich richt op het voor 2030 met een derde inperken van vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten, zoals diabetes, kanker of hart- en vaatziekte.

Voortgang

Met **Unilever** hebben we dit halfjaar meerdere malen contact gehad. We hebben hierbij de onderneming gevraagd meer te doen om gezonde voeding toegankelijk te maken voor mensen met lage-inkomens in de verschillende landen waar de onderneming actief is. Daarnaast heeft ShareAction een resolutie ingediend bij Unilever. Namens de Access to Nutrition Investor coalition hebben wij nauw contact onderhouden met ShareAction over de resolutie, die aansluit bij onze vragen en wensen. De resolutie vraagt Unilever het percentage gezonde voeding in haar productenportefeuille te laten stijgen en hier beter over te rapporteren. In overleg met ShareAction hebben we daarom meerdere malen met Unilever contact gehad en Unilever verzocht positief te reageren op de ingediende resolutie. Uiteindelijk heeft Unilever de gevraagde stappen gezet en heeft ShareAction de resolutie teruggetrokken.

Vervolg

We zullen de eerste reactie en gesprekken in september 2022 evalueren met de andere investeerders uit de coalitie rondom Access to Nutrition. Daarnaast zal Access to Nutrition in september een nieuw onderzoek publiceren dat zich zal richten op ondernemingen die actief zijn in de Verenigde Staten. Op basis van dit onderzoek en onze evaluatie gaan we vervolgesprekken met de ondernemingen plannen. Tevens kijken we in het komende halfjaar of het eventueel mede-indienen van aandeelhoudersresoluties voor de hand ligt.

Plastics

Achtergrond van thema

Er zijn grote zorgen rond het gebruik van plastics. Zo wordt bijna alle plastic gemaakt uit olie. Dit betekent dat nu wel 6% van de mondiale olieproductie gebruikt wordt voor de productie van plastics. Door economische ontwikkelingen zal dit percentage naar verwachting toenemen tot 20% van de mondiale olieproductie in 2050. De winning van olie leidt tot substantiële schade aan het milieu en de productie van plastic veroorzaakt CO₂ uitstoot. Een ander probleem is dat slechts een klein gedeelte, ca. 10% van de geproduceerde plastics op dit moment wordt gerecycled, ongeveer 40% op stortplaatsen terecht komt en 14% wordt verbrand. Dat betekent dat meer dan 30% uiteindelijk in het milieu eindigt en een grote vervuilsbron is voor meren, rivieren en uiteindelijk de oceanen. Jaarlijks komt er ruim 3 miljoen ton aan plastic in de oceanen terecht. Bij ongewijzigd beleid kan dit er toe leiden dat er in 2050 meer plastic dan vis in de oceanen aanwezig is.

De gevolgen van het gebruik van plastics voor klimaat en milieu leiden tot toenemende regelgeving die van groot belang is voor producenten en gebruikers¹⁶. Zo heeft China in 2017 aangekondigd geen plastic afval meer te importeren en wil India in 2022 plastics verbieden die na eenmalig gebruik worden weggegooid. Ook Europa heeft stappen aangekondigd en streeft ernaar om te zorgen dat in 2030 al het plastic recyclebaar is¹⁷. Ook onder klanten van plastic producenten, zoals supermarktketens en voedselproducenten, neemt het bewustzijn toe en wordt gezocht naar maatregelen ter beperking van het gebruik van plastic. Plastic ondernemingen moeten inspelen op de wensen van klanten met ontwikkeling van nieuwe technieken, beter afbreekbare en herbruikbare plastics en het gebruik van andere grondstoffen. Deze 'plastic transitie' vergt inzet en investeringen van ondernemingen, maar biedt ook zakelijke kansen voor koplopers. Adviesbureau McKinsey stelde in 2018 dat 2/3 van de winstgroei van de chemische sector afhankelijk is van het inspelen op deze trends¹⁸. Achter blijven bij deze 'plastic transitie' is een significant risico voor ondernemingen in de hele plastic keten.

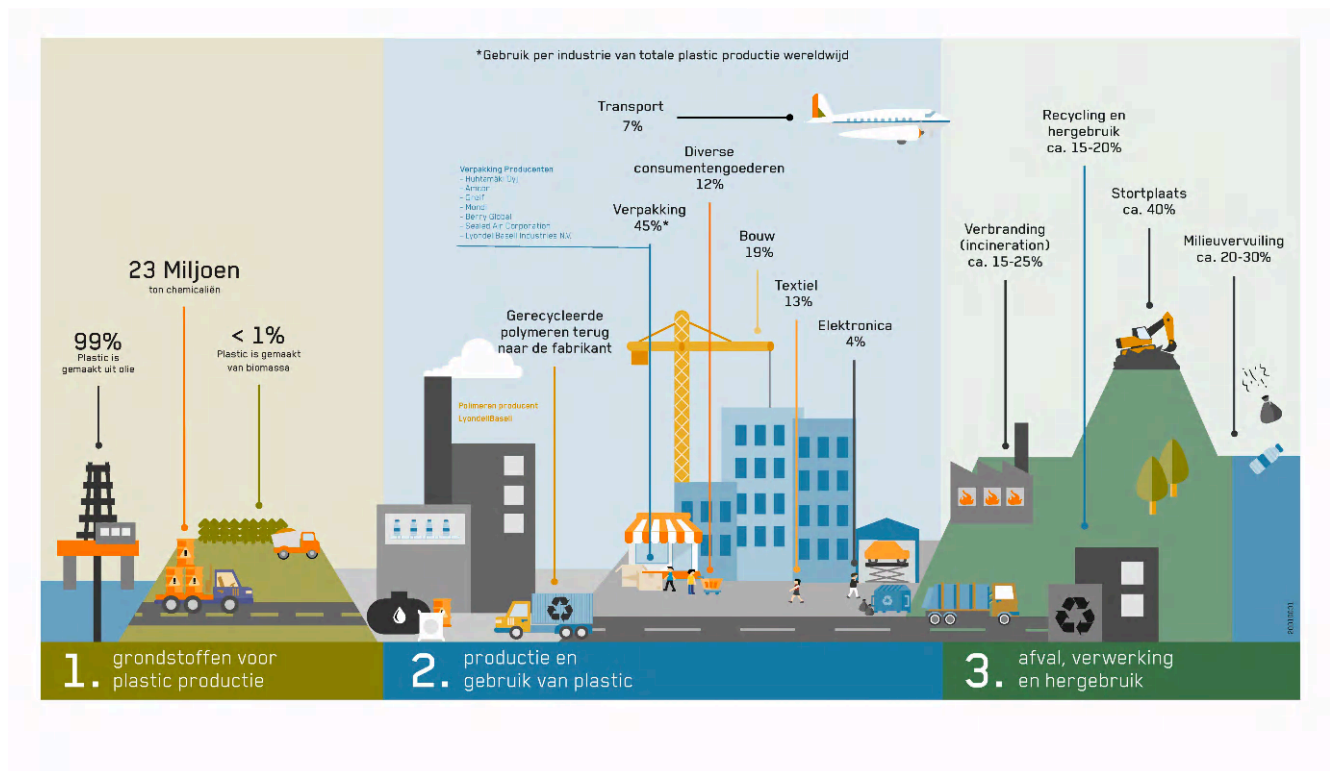
Er zijn verschillende stappen die ondernemingen in de gehele keten kunnen zetten om een actieve bijdrage te leveren aan de plastic transitie. Het tijdig zetten van deze stappen is essentieel om toekomstbestendigheid te waarborgen en financiële risico's voor ondernemingen maar ook voor beleggers te beheersen. Innovatie en leiderschap kunnen de business case versterken. Ondernemingen kunnen:

- Het (onnodig) gebruik van plastics verminderen; onder andere door het beperken van de hoeveelheid plastic in producten en het bewust maken van afnemers;
- Plastic efficiënter produceren en verwerken waardoor energie- en watergebruik wordt beperkt;

¹⁶ <https://www.unpri.org/environmental-issues/how-can-investors-help-create-a-plastics-economy-that-works-event-roundup/3409.article>

¹⁷ PRI (2019) Plastic Landscape review

¹⁸ McKinsey (2018) How plastics waste recycling could transform the chemical industry.

- Plastics maken van niet-fossiele grondstoffen (biobased); het is echter goed om te realiseren dat hier ook nadelen aan kunnen zitten vanwege mogelijk grotere milieu-impact en verdringing van voedselproductie;
- Het gebruik van plastics circulair maken, bijvoorbeeld door de samenstelling van plastics te veranderen zodat hergebruik eenvoudiger wordt;
- Beter samenwerken met andere spelers in de keten, en bij ontwikkeling van plastics al rekening houden met toepassing, inzameling na gebruik en verwerking voor hergebruik (levenscyclus analyse).

We zullen in gesprek met de ondernemingen deze mogelijkheden bespreken. Ook zijn enkele doelen voor het engagement afgeleid van deze oplossingsrichtingen.

Doel van thema

Om de schadelijke gevolgen van plastic te verminderen en de winstgevendheid van de onderneming op de lange termijn te waarborgen willen we dat ondernemingen hun rol in de plastic transitie verstevigen. Het zetten van één of meer van onderstaande stappen is de hoofddoelstelling van dit engagementtraject:

- Beleidsvorming. ESG impact van plastic wordt als materieel erkend in de strategie van de onderneming. Scenario analyse brengt risico's van marktonwikkelingen en regelgeving in beeld.
- Implementatie en toetsing. De onderneming stelt concrete doelen met prestatie indicatoren om negatieve

impact van plastic te reduceren. De onderneming meet de voortgang ten aanzien van de doelen, en rapporteert daarover in openbare verslaglegging.

- Samenwerking in de sector. De onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastic transitie kunnen versnellen.
- Transparantie. De onderneming rapporteert naast de voortgang ten aanzien van bovengenoemde doelen en kpi's over:
 - Hoe regelgeving en marktontwikkelingen met name gericht op de plastic transitie, invloed zullen hebben op de financiële resultaten.
 - De maatschappelijke impact van geproduceerde plastics: resultaten van maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan, waaronder het verbeteren van energie efficiëntie.

Het engagement thema sluit aan bij verschillende SDGs, waaronder SDG 3: Goede gezondheid en welzijn, SDG 6: Schoon water en sanitair, SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen, SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie en SDG 14: Leven in het water.

Voor ons staat SDG 12 centraal in de dialoog met de ondernemingen, aangezien dit doel het meest concreet raakt aan het handelingsperspectief van ondernemingen in de plastic keten:

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie**

¹⁹ Bron: 'The Plastics Landscape: Risks and Opportunities along the Value Chain | PRI 2019

- 12.2 Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.

- 12.3 Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.

- 12.4 Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.

- 12.5 Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.

- 12.6 Ondernemingen aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale ondernemingen, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.

Geselecteerde sectoren & ondernemingen

Er is een brede groep ondernemingen betrokken bij de productie, gebruik en verwerking van plastic. Om focus aan

te brengen kiezen we voor een groep ondernemingen die (de grondstoffen voor) een specifieke productgroep produceren, namelijk verpakkingen. We kiezen deze groep ondernemingen om de volgende redenen:

- Plastic verpakkingsmateriaal vormt ruim 40% van alle geproduceerde plastic producten en veel is voor eenmalig gebruik;
- Juist voor producenten van plastic verpakkingen is het van belang om in te spelen op (aankomende) regelgeving, veranderende klantvraag en maatschappelijke druk. Door hun positie in de keten zijn ze tevens in staat om in de gehele keten verandering aan te moedigen;
- Deze groep ondernemingen is geconcentreerd en gelijksoortig wat zorgt voor een engagement met focus, waarbij bestaande goede praktijken breed in de sector kunnen worden toegepast;
- Rond deze sector is samenwerking mogelijk qua kennis en het gezamenlijk uitvoeren van engagement om zo de effectiviteit te vergroten, onder andere via de PRI.

Een overzicht van de geselecteerde ondernemingen is te zien in onderstaande tabel.

SELECTIE ONDERNEMINGEN^{1,2}

Onderneming	Land	Sector	Score MSCI	Verpakkingsmateriaal en afval	CO ₂ Intensiteit
LyondellBasell Industries	VS	Basismaterialen	BBB	1.1	868
Mondi	VK	Basismaterialen	AAA	9,6	528
Industrie gemiddelde		Basismaterialen	BBB	6.6	-

1 Voor LyondellBasell en Mondi is deze score voor de indicator 'risico en management van uitstoot van giftige stoffen en afval', omdat voor de indicator over 'verpakkingsmateriaal en afval' geen score beschikbaar is. LyondellBasell presteert op dit punt matig en onder het gemiddelde in de industrie; Mondi behoort tot de leiders in de industrie.

2 CO₂-intensiteit in CO₂ / \$ miljoen omzet en drukt uit hoeveel koolstof wordt uitgestoten voor elke miljoen \$ omzet. Gegevens zijn voor het boekjaar 2020.

Voortgang

Met **LyondellBasell** hadden we dit half jaar een afrondend gesprek. De dialoog met deze producent van grondstoffen voor plastics was een waardevolle aanvulling aan het engagement programma. De inzichten uit de petrochemische industrie konden we goed gebruiken in de gesprekken met de verpakkingsproducenten, en vice versa. LyondellBasell heeft een aantal stappen gezet in de richting van de engagement doelen. Zo heeft Lyondell alle duurzame producten onder een nieuw merk gebundeld. Met dit merk, Circulen, wil Lyondell uiterlijk in 2030 jaarlijks twee miljoen ton polymeren produceren uit gerecycled of hernieuwbaar materiaal. En eind 2021 heeft Lyondell aangescherpte doelen voor reductie van de eigen CO₂ emissies gepubliceerd. Aan een doel voor reductie van scope-3 emissies wordt nog gewerkt. Aan ons voorstel om ESG prestatie indicatoren onderdeel te maken van de beloning van het bestuur is Lyondell tegemoet gekomen. Ook op het gebied van duurzaamheidsrapportage heeft Lyondell een toezegging

geïmplementeerd. De industriestandaard van SASB wordt nu gebruikt. Op basis van de geconstateerde voortgang beschouwen we de dialoog dan ook als succesvol.

In de loop van deze rapportage periode hadden we ook een laatste gesprek met **Mondi**. Deze onderneming heeft mede op ons voorstel, de SASB standard in de duurzaamheidsrapportage opgenomen. Ook heeft Mondi na een eerdere toezegging, indicatoren voor duurzaamheidsprestaties opgenomen in de beloning van het bestuur. Een derde toezegging is dat de onderneming werkt aan een doel voor reductie van de scope-3 CO₂ emissies. De onderneming heeft al ambitieuze reductiedoelstellingen voor scope-1 en 2 emissies gesteld, op basis van de 'science based targets' methode. Uiterlijk in 2025 wil Mondi ook het doel voor scope-3 reductie bekend maken. Voor Mondi is verduurzaming van materiaalgebruik een belangrijk onderdeel van de strategie. Om het gebruik van duurzamere materialen te versnellen, ontwikkelt Mondi routekaarten die

bedrijfsonderdelen helpen in dit proces. Ook werkt Mondi nauw samen met de toeleveranciers van grondstoffen voor plastic. Op basis van de geconstateerde voortgang bij Mondi sluiten we de dialoog af als succesvol.

Conclusie

In het eerste half jaar van 2022 hebben we het engagement programma plastics afgerond. Uit de beschrijving van de voortgang per onderneming en de hieronder volgende evaluatietabel komt naar voren dat het programma overwegend succesvol is afgerond. In de gesprekken met de ondernemingen hebben we geconstateerd dat ze allen de noodzaak van meer duurzaam materiaalgebruik en het aanpakken van milieuvervuiling door plastic nadrukkelijk op de agenda hebben staan. We hebben in de gesprekken ook vastgesteld dat de transitie naar meer duurzaam en circulair materiaalgebruik, niet alleen voor het vervuilingsvraagstuk een oplossing biedt, maar ook leidt tot reductie van CO₂ emissies. Voor veel klanten van de producenten van plastic verpakkingen is reductie van CO₂ emissies in de gehele productieketen (scope-3) een noodzaak, om de eigen klimaatdoelen te kunnen behalen. Dit zorgt voor extra druk op de verpakkingsproducenten om de transitie te versnellen.

We hebben ook vastgesteld dat er veel wordt samengewerkt om duurzame oplossingen te vinden. Deze samenwerkingen vinden plaats tussen de verpakkingsproducenten en hun klanten, maar ook met de leveranciers van grondstoffen, branchegenoten en een groot aantal platforms en initiatieven gericht op het aanpakken van vervuiling door plastic en het zoeken naar duurzame alternatieven. Alle ondernemingen die wij spraken zijn bij diverse van deze initiatieven mede-initiator, of actieve deelnemer.

Een ander belangrijk inzicht uit de dialogen is dat de ondernemingen in hun innovatie en transitietempo ook afhankelijk zijn van marktcondities en hun positie in de keten. Omdat de duurzamere oplossingen veelal nog duurder zijn dan de huidige generatie producten, zijn de ondernemingen afhankelijk van de bereidheid van klanten om de meerprijs te betalen. Ook voor het beschikbaar maken van voldoende duurzamere, circulaire grondstoffen, is groei van de vraag cruciaal. In het aanjagen van vraag naar en aanbod van duurzame, circulaire producten en grondstoffen kan de overheid een belangrijke rol spelen. Uit onderzoek, maar ook in de gesprekken komt naar voren dat, (aangekondigde) wetgeving op gebied van recycling (bijv. statiegeld) en uitbannen van de zogenaamde 'single-use' plastics, ondernemingen aanzet om zich voor te bereiden op een goede marktpositie binnen die nieuwe regels.

Bij gebrek aan dergelijke wetgeving ontbreekt vaak ook de infrastructuur voor afval inzameling en verwerking. Dit inzicht was voor Achmea IM aanleiding om institutionele

beleggers uit te nodigen om het 'business statement for a legally binding UN Treaty on plastic pollution' te ondersteunen. We vonden de steun van beleggers voor dit statement een belangrijk signaal, zowel naar de ondernemingen in de plastic keten, als naar overheden. Inmiddels hebben 37 institutionele beleggers het statement ondertekend.

Op basis van de bereikte voortgang bij de diverse ondernemingen, de samenwerking met leden van de plastics investor working group van de Principles for Responsible Investment (PRI) en het initiatief rond het 'business statement' kijken we terug op een succesvol engagement thema.

Biodiversiteit

Achtergrond van thema

Biodiversiteit, het geheel van de diversiteit van soorten, de variatie van genetisch materiaal en de verschillende ecosystemen, staat wereldwijd onder zware druk. Studies, zoals de Global Assessment ²¹ van het Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES, 2019), tonen aan dat al veel van de oorspronkelijke biodiversiteit in de wereld verloren is gegaan.

Het verlies van biodiversiteit leidt tot verzwakking van ecosystemen. Verzwakte ecosystemen verliezen productiekraft en dit bedreigt ook de menselijke activiteiten die afhankelijk zijn van de opbrengsten van die ecosystemen. Zo leidt ontbossing en erosie tot verlies aan natuur en vruchtbare grond voor landbouw. Vervuiling van de zeeën en oceanen bedreigen de toekomstbestendigheid van marine ecosystemen en daarmee de visvangst. Daarnaast wordt het ook steeds duidelijker hoe verlies van biodiversiteit en gezonde ecosystemen bijdraagt aan de snellere verandering van het klimaat.

Een in juni 2020 verschenen rapport van De Nederlandse Bank (DNB) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) beschrijft hoe verlies aan biodiversiteit een significant risico is voor de financiële sector ²². Ook internationaal neemt de aandacht van de financiële sector voor de risico's van het verlies van biodiversiteit toe. Zo hebben inmiddels 55 financiële instellingen uit alle delen van de wereld de 'Finance for Biodiversity Pledge' ²³ ondertekend. Achmea IM heeft dit initiatief ook ondertekend.

Financiële instellingen beleggen en investeren in ondernemingen verspreid over de hele wereld. Veel van die bedrijven beïnvloeden de natuur. Ze hebben door hun activiteiten bewust of onbewust een aandeel in het verlies van biodiversiteit. Maar ook veel ondernemingen zijn juist afhankelijk van biodiversiteit en producten die voortkomen

²⁰ www.plasticpollutiontreaty.org

²¹ <https://ipbes.net/global-assessment>

²² 'Biodiversiteit en de financiële sector: een kruisbestuiving?'; PBL / DNB; juni 2020

²³ Met de Pledge committeert Achmea IM zich aan het meten van impact op verlies van biodiversiteit en het stellen van doelen om verlies aan biodiversiteit te reduceren; zie www.financeforbiodiversity.org

uit de natuur; ook wel ‘ecosysteemdiensten genoemd’. Het bovengenoemde rapport van DNB beschrijft deze relatie als volgt: “De relatie tussen biodiversiteit en financiële instellingen is indirect en tweezijdig. De financiële sector financiert bedrijven die voor de productie van hun goederen en diensten (deels) afhankelijk zijn van ecosysteemdiensten. Daarnaast financiert de sector bedrijven die met hun productieprocessen biodiversiteit negatief beïnvloeden door veranderend land- en zee gebruik, overexploitatie van ecosystemen, klimaatverandering en vervuiling.” Ook de UN Principles for Responsible Investment (PRI) beschrijft de materiele risico’s van biodiversiteitsverlies voor de financiële sector²⁴. En ESG data aanbieder MSCI signaleert biodiversiteit als belangrijk ESG thema voor 2021.²⁵

Doel van thema

Op basis van onderzoek naar de impact van industriële sectoren op biodiversiteit, en met behulp van ESG data van MSCI hebben we de landbouwketen gekozen als relevante sector voor dit engagement thema. Met ondernemingen in deze keten willen we spreken over hoe zij hun (mogelijke) negatieve impact op biodiversiteit in kaart brengen, en wat zij al doen, en nog meer kunnen doen, om verlies van biodiversiteit te stoppen. Ook willen we horen in hoeverre de ondernemingen hun afhankelijkheid van biodiversiteit op de radar hebben. Afsluitend willen we ook aan de orde stellen hoe de ondernemingen kunnen bijdragen aan de bevordering van biodiversiteit. We willen daarbij aansluiten bij beschikbare methoden, standaarden en richtlijnen. Op dit gebied is momenteel veel in ontwikkeling en deze ontwikkelingen volgen wij op de voet. Relevante ontwikkelingen geven wij vanzelfsprekend een plek in dit engagement traject.

We hebben voor dit engagement traject het doel gesteld dat de geselecteerde ondernemingen één of meer van onderstaande stappen zetten.

- **Beleid en bestuur:**
 - Biodiversiteitsbeleid: De onderneming benoemt het belang van het behoud van biodiversiteit in het beleid van de onderneming;
 - Het bestuur van de onderneming geeft blijk van de urgentie van het thema biodiversiteit en stelt doelen en neemt verantwoordelijkheid voor de uitvoering ten aanzien van:
 - Tegengaan van ontbossing / bescherming van natuur;
 - Bescherming en verbetering van biodiversiteit rond gebruik van bestaande landbouwgrond en gedegradeerde landbouwgronden.
- Structurele analyse en aanpak in 5 stappen²⁶:
 - Impact en afhankelijkheden meten;

- Interpreteren, prioriteren;
- Doelen stellen;
- Implementeren;
- Voortgang meten en rapporteren.
- **Samenwerking.** Samenwerking in de keten vergroot de kans op positieve impact, door gebruik te maken van beschikbare kennis, ervaring en succesvolle voorbeelden. We moedigen ondernemingen daarom aan samenwerking te zoeken of te initiëren (Voorbeelden: OP2B / Natural Capital Coalition / World Business Council for Sustainable Development, Organic Cotton Accelerator etc.).
- **Rapportage.** We verwachten rapportage over afhankelijkheid van en impact op biodiversiteit, daarbij gebruik makend van leidende standaarden, en rekening houdend met internationale ontwikkelingen op gebied van wetgeving over verslaglegging.

Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende SDG:

• **SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 12.2 dat zich richt op het duurzame beheer en het efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen te realiseren en onderliggend doel 12.6 dat ondernemingen aanmoedigt om, in het bijzonder grote en transnationale ondernemingen, duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.

• **SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en maritieme hulpbronnen.**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 14.1 dat zich richt op het voorkomen van vervuiling van de zee.

• **SDG 15: Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe.**

We richten ons hierbij vooral op de verantwoordelijkheid van de landbouwketen om ontbossing tegen te gaan, en gezonde, productieve landbouwgronden te bevorderen, waardoor de druk op natuur en beschermde natuurgebieden kan afnemen. Deze aspecten zijn onderdeel van onderliggende doelen van 15.2 en 15.3.

Geselecteerde ondernemingen

Op basis van ons voorbereidend onderzoek en screening van de beleggingsportefeuilles van klanten hebben we de volgende ondernemingen geselecteerd voor engagement over biodiversiteit:

²⁴ www.unpri.org/sustainability-issues/environmental-social-and-governance-issues/environmental-issues/biodiversity?adredir=1 \ "download

²⁵ To Bee or not to Bee: Investors Tackle the Biodiversity Crisis, MSCI 2021

²⁶ Deze 5-stap aanpak is ontleend aan de ‘Initial Guidance for Business’ van het Science-based targets for nature initiatief

GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Land	Sector	Score MSCI	Duurzaam grondstof gebruik ¹
Alimentation Couche-Tard	CA	Supermarktketens	A	2,9
Costco Wholesale Corp.	US	Supermarktketens	A	5,7
General Mills	US	Voedingsproducten	AAA	6,2
Kellogg Company	US	Voedingsproducten	AAA	6,9
The Kroger	US	Supermarktketens	AA	7,8
Tyson Foods	US	Voedingsproducten	BBB	4,2

¹ Ondernemingen worden beoordeeld op de milieueffecten van de grondstoffen die in hun producten worden gebruikt en hun inspanningen op het gebied van traceerbaarheid van de toeleveringsketen en certificering.

Voortgang

In deze rapportageperiode hebben we met drie van de zeven ondernemingen een tweede gesprek gevoerd. Met drie ondernemingen, namelijk: **General Mills**, **Kellogg** en **Tyson**. Met **Kroger** en **Alimentation Couche-Tard**, is vanwege de beschikbaarheid van nieuwe informatie het gesprek later gepland. Aan **Kroger** hebben we wel nogmaals schriftelijk onze verwachtingen kenbaar gemaakt. Dit als input voor de volgende duurzaamheidsrapportage.

In januari vond de aandeelhoudersvergadering van **Costco** plaats. We namen online deel aan de vergadering en een van onze partners in de dialoog, Vancity, diende via de online tool vragen in over biodiversiteit. Deze vragen werden echter niet concreet beantwoord. Wel stemde bijna 70% van de aandeelhouders voor een resolutie die de onderneming vraagt om doelen te stellen voor CO₂ reductie, op basis van de science based targets methode, ook voor CO₂ emissies in de productieketen. Achmea IM stemde ook voor deze resolutie, die geheel in lijn is met de doelen van ons engagement. Helaas wilde Costco nog niet met ons in gesprek. Costco kiest ervoor om niet met individuele beleggers in gesprek te gaan, maar zelf de momenten en inhoud van communicatie over duurzaamheid te kiezen. We beraden ons daarom op mogelijkheden tot escalatie van deze dialoog. Daarover zijn we ook in gesprek met andere beleggers en engagement initiatieven.

In het afgelopen half jaar spraken we met **General Mills**. Ook volgden we een webinar van de onderneming over de 'Force for Good' pijler, die onderdeel is van de strategie van de onderneming. Deze pijler richt zich op doelen met betrekking tot maatschappelijk verantwoord ondernemen, waaronder natuur en milieu. General Mills heeft het voorkomen van verlies van biodiversiteit nadrukkelijk op de agenda. De onderneming heeft diverse programma's, bijvoorbeeld op gebied van het voorkomen van ontbossing, verduurzaming van landbouwpraktijken en inkoopstandaarden. Toch ontbreekt nog een structurele analyse van mogelijke risico's

van verlies van biodiversiteit. En we zien graag een betere analyse van de negatieve impact van de onderneming op de biodiversiteit. Dit hebben we in het gesprek aangegeven en zal ook onderwerp zijn van de volgende gesprekken.

Ook met **Kellogg** spraken we in de rapportageperiode. Net als General Mills heeft ook Kellogg diverse programma's ter voorkoming van ontbossing en bevordering van duurzamere landbouw praktijken. Toch ontbreekt bij Kellogg nog de meer strategische analyse van de mogelijke materiele risico's die verlies van biodiversiteit betekenen voor de onderneming. In het gesprek gaf Kellogg wel aan bereid te zijn methoden voor een dergelijke analyse, bijvoorbeeld de aanbevelingen van de Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) ²⁷ of het Science Based Targets for Nature initiatief²⁸ te bekijken. Naar aanleiding van het gesprek zullen we Kellogg nog een aantal concrete voorstellen sturen om beleid en rapportage op dit thema te versterken.

Tyson vertelde ons begin dit jaar, te werken aan een herijking van de duurzaamheidsstrategie. Het gesprek en onze suggesties kwamen daarmee op een uitstekend moment. We stelden Tyson voor meer aandacht te besteden aan een structurele analyse van de impact op- en risico's van biodiversiteitsverlies. Als grote vlees producent en verwerker, is de impact op verlies van biodiversiteit van Tyson relatief groot ten opzichte van de andere ondernemingen in dit programma. Ook de klimaatvoetafdruk van Tyson is groot, vooral door de CO₂ emissies verbonden aan het houden van dieren. Naar aanleiding van het gesprek nodigde Tyson ons ook uit een gesprek te hebben met de consultant die Tyson begeleidt bij het nieuwe duurzaamheidsbeleid. Ook in dit gesprek konden wij onze visie en verwachtingen meegeven.

Achmea IM draagt actief bij aan het werk van de Finance for Biodiversity Pledge²⁹. We participeren als vicevoorzitter voor de engagement werkgroep en zijn in die rol betrokken bij het stimuleren van kennisontwikkeling en samenwerking op gebied van engagement. De samenwerking met enkele leden

²⁷ www.tnfd.global

²⁸ www.sciencebasedtargetsnetwork.org

²⁹ www.financeforbiodiversity.org

van deze werkgroep voor ons eigen engagementprogramma is daarvan een goed voorbeeld. Ook hebben we vanuit deze rol bijgedragen aan de ontwikkeling van het 'Nature Action 100' initiatief voor engagement op gebied van biodiversiteit. Ook volgt Achmea IM via de Pledge de ontwikkelingen op gebied van biodiversiteitsimpact data. Achmea IM neemt ook deel aan het Platform Biodiversity Accounting Financials³⁰ (PBAF).

Vervolg

In de tweede helft van het jaar staan al gesprekken gepland met **Alimentation Couche-Tard**. We streven er naar alle ondernemingen dit jaar nogmaals te spreken. Voor Costco zoeken we zoals gezegd naar de juiste manier om de engagement verder vorm te geven.

Goede en beschikbare medicijnen

Achtergrond van thema

Een aantal belangrijke misstanden die spelen in de farmaceutische sector zijn:

- Het prijsbeleid rondom specifieke medicijnen, die behandelingen zowel in Nederland als in andere landen ontoegankelijk maken.
- De omgang met patenten en regelgeving, waardoor prijzen opgedreven worden en de toegankelijkheid van medicijnen wordt verminderd.
- Gevallen van corruptie en het verlenen van gunsten aan zorgverleners om de verkoop van medicijnen te verhogen.
- Het onvoldoende ontwikkelen van medicijnen die een groot maatschappelijk belang hebben, maar waarvoor de markt relatief klein is.
- Verslavingen aan specifieke pijnstillers. Onder andere in de Verenigde Staten lopen hierover diverse rechtszaken.

De Covid-19 crisis heeft bovenstaande punten nog eens extra in de schijnwerpers gezet. De farmaceutische sector speelt een belangrijke rol bij het oplossen van deze crisis, zowel maatschappelijk als economisch. Dit is echter alleen effectief als de sector inzet op een goede beschikbaarheid van medicijnen, een prijsstelling die toegang wereldwijd mogelijk maakt en ook op langere termijn inzet op medicijnen die toekomstige pandemieën kunnen bestrijden.

Doel van thema

Er zijn verschillende stappen die ondernemingen op dit thema kunnen zetten. Op basis van onze uitgangspunten en voorbereidend onderzoek hebben we de volgende hoofddoelstellingen geselecteerd die, afhankelijk van de onderneming worden vertaald in bedrijfsspecifieke doelen:

- Het doel om medicijnen betaalbaar en toegankelijk te maken een centrale plek te geven in de bedrijfsstrategie;
 - ✓ Het ontwikkelen van een transparant en verantwoord prijsbeleid. Denk bijvoorbeeld aan een koppeling

tussen de prijs van het medicijn, de gerealiseerde gezondheidswinst en de ontwikkelingskosten;

- ✓ Op een verantwoorde manier omgaan met patenten en licenties, die voorkomt dat medicijnen onbereikbaar worden;
- ✓ Te sturen op maatschappelijke impact, gezondheidswinst en veilige medicijnen, ook in research & development;
- ✓ Verankering van internationale standaarden, onder andere van de World Health Organisation.
- Het hebben van een gedegen beleid, implementatie en onafhankelijke monitoring om zowel corruptie, oneerlijke handelspraktijken als belastingontwijking te voorkomen.
- Het vergroten van de transparantie en rapportage over de bovengenoemde onderwerpen richting investeerders, consumenten en andere stakeholders. Inclusief tax-transparency, lobby-activiteiten en betalingen aan zorgverleners.
- Bovenstaande doelstellingen een plek te geven in het variabele beloningsbeleid.

Bovenstaande punten heeft Achmea IM ook een plek gegeven in het investor statement rondom de Covid-19 crisis, dat we in april 2020 in samenwerking met diverse investeerders hebben opgesteld voor de farmaceutische sector.

³⁰ www.pbafglobal.com

Vervolgstappen Investor Statement

Hoewel de regels in Nederland versoepeld worden, is de Covid-19 pandemie helaas nog niet voorbij en hebben grote delen van de wereld nog onvoldoende toegang tot vaccins. Daarom hebben we namens 65 institutionele beleggers begin 2022 een brief gestuurd naar Johnson&Johnson, Pfizer, Moderna and AstraZeneca. Het doel van de brief was om deze vier farmaceuten op te roepen een eerlijkere verspreiding van vaccines een plek te geven in hun beloningsbeleid. Opname van dit onderwerp in het beloningsbeleid is immers een lakmoes proef voor de mate waarin een bedrijf belang hecht aan het onderwerp en de mate waarop het bestuur hierop stuur.

Er zijn in de eerste helft van 2022 verschillende vervolgstappen gezet naar aanleiding van de brief. Zo hebben alle bedrijven op de brief hebben gereageerd en is met Johnson & Johnson, Pfizer en Moderna de brief in detail besproken. AstraZeneca heeft een schriftelijke reactie gegeven en ons uitgenodigd deel te nemen aan de evaluatie van het beloningsbeleid die dit najaar plaatsvindt.

Tijdens de gesprekken zagen we dat de vier bedrijven ook voor 2022 het onderwerp nog onvoldoende in het beloningsbeleid hebben geïntegreerd, alhoewel Moderna een eerste stap hierop heeft gezet. De andere bedrijven staan wel open om het onderwerp op te nemen in de herzieningen die dit jaar gepland staan. De farmaceuten worstelde wel met de vraag welke doelstellingen het meest geschikt zijn. Het moeten immers doelstellingen zijn die goed meetbaar en afrekenbaar zijn.

Met een selectie van de ondertekenaars gaan we daarom aan de slag om een voorstel te maken van geschikte doelstellingen die toegang tot vaccins, en medicijnen in brede zin, een volwassen plek geven in het beloningsbeleid.

De doelstellingen zijn gericht op het structureel oplossen van de problematiek. Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

• SDG 3: Goede Gezondheid & Welzijn

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 3.8 dat zorgt voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen. Ook richten we ons op onderliggend doel 3.b.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

Er is een grote groep aan farmaceutische ondernemingen. Om focus aan te brengen in ons engagement programma selecteren we de ondernemingen op basis van de volgende uitgangspunten:

- De onderneming zit in de beleggingsportefeuille via aandelen en/of corporate bonds.
- Op basis van diverse databronnen (onder andere MSCI, Access to Medicine en eigen onderzoek) blijkt dat de onderneming stappen kan zetten op het thema "goede en beschikbare medicijnen".
- De onderneming is relevant voor de Nederlandse zorgmarkt.
- Op basis van onze analyse is het waarschijnlijk dat engagement met de desbetreffende onderneming effectief kan zijn, bijvoorbeeld via samenwerking met andere investeerders.

In de onderstaande tabel staat een overzicht van de beursgenoteerde farmaceutische bedrijven die op basis van deze uitgangspunten zijn geselecteerd, inclusief de score op bovenstaande uitgangspunten.

SELECTIE BEDRIJVEN VOOR DIT ENGAGEMENTTHEMA

Naam onderneming	Land	Score MSCI	Plek op de ranglijst bij de Access to Medicine index 2018	Access to healthcare score MSCI	Aantal controverses per onderneming (bron MSCI)
Novartis AG	CH	BBB	2	5,2	37
Johnson & Johnson	US	BBB	3	6,9	39
Roche Holding AG	CH	A	10	5,3	15
Bayer AG	DE	BBB	16	5,7	50
AbbVie Inc.	US	BBB	17		10
Biogen	US	A	-	2,9	7

Access to Medicine

Access to Medicine is een stichting, gevestigd in Amsterdam, met een internationaal werkveld. Access to Medicine zet zich in om medicijnen wereldwijd toegankelijk te maken, met name in ontwikkelingslanden. Om dit te bereiken publiceert Access to Medicine diverse ranglijsten waarop verschillende farmaceuten worden gerangschikt rondom de thematiek van het ontwikkelen en het beschikbaar maken van medicijnen. De bekendste ranglijst is de Access to Medicine index die de 20 grootste farmaceuten wereldwijd rangschikt. In januari 2021 heeft Access to Medicine de³¹ nieuwste versie van deze index gelanceerd. De stichting publiceert ook ranglijsten over wat bedrijven doen om vaccins beschikbaar te maken en om resistentie tegen antibiotica te bestrijden. De resultaten worden gebruikt door een brede coalitie van investeerders om farmaceuten aan te sporen om medicijnen wereldwijd beter beschikbaar te maken. Wij zijn actief lid van deze coalitie en gebruiken de onderzoeksresultaten om onze dialogen gedegen voor te bereiden.

Meer informatie is te vinden op: <https://accesstomedicinefoundation.org/>

Voortgang

In de eerste helft van 2022 hebben we contact gehad met Bayer, Novartis, Abbvie, Roche, Gilead en Johnson&Johnson. Daarnaast waren we mede-indiener van twee aandeelhouderresoluties bij Gilead en Johnson&Johnson.

Bij **Johnson & Johnson** hebben we in november 2021 wederom een resolutie op de aandeelhoudersvergadering in 2022 ingediend waarin de onderneming wordt opgeroepen om transparant te zijn over hoe overheidsfinanciering bij de ontwikkeling van haar Covid-19 vaccin invloed heeft gehad op de uiteindelijke prijs. De resolutie haalde 33,4% van de stemmen, in 2021 was dit 31,77%. Daarnaast hebben we met de onderneming gesproken over hoe het de toegang tot vaccins (en andere medicijnen) een plek kan geven in het beloningsbeleid. We hebben met de onderneming afgesproken dat we in het najaar een voorstel zullen doen en dat dit meegenomen zal worden in de evaluatie van haar beloningsbeleid.

Ook met **Abbvie** hebben we dit halfjaar een gesprek gehad. In 2021 hadden we een resolutie ingediend bij de onderneming om ESG-thema's een plek te geven in het beloningsbeleid. Deze resolutie is toen teruggetrokken, aangezien de onderneming de toezegging deed dit te gaan doen. Abbvie heeft inderdaad in 2022 ESG-thema's een formele plek gegeven in haar beloningsbeleid. We hebben in ons gesprek besproken hoe Abbvie hier nog verdere stappen op kan zetten. Daarnaast hebben we de onderneming

opgeroepen meer werk te maken van de aanbevelingen uit de Access to Medicine Index, waarop Abbvie laag scoort.

We hebben in maart voor de eerste keer sinds de coronacrisis een fysiek bezoek kunnen brengen aan het hoofdkantoor van **Bayer**. We hebben de onderneming gecomplimenteerd met de concrete doelstellingen om wereldwijd de toegang tot voorbehoedsmiddelen te verbeteren en de oprichting van een externe adviescommissie die de onderneming publiekelijk advies geeft over haar duurzaamheidsstrategie. Daarnaast hebben we de onderneming gevraagd meer aandacht te besteden aan een verantwoord prijsbeleid in alle markten waar het actief is en transparanter te zijn over haar lobbyactiviteiten.

Bij **Gilead** hebben we met andere investeerders een resolutie ingediend voor de aandeelhoudersvergadering in 2022 met als doel de transparantie over haar lobbyactiviteiten te vergroten. De onderneming heeft in gesprekken laten weten stappen te willen zetten, maar deed onvoldoende toezeggingen om onze resolutie terug te trekken. Tijdens de aandeelhoudersvergadering bleek dat de resolutie 49,9% van de stemmen had gekregen en zelfs een meerderheid zou hebben behaald als Gilead niet de blanco-stemmen bij de tegenstemmen had opgeteld. Gilead heeft ons medegedeeld dat het binnenkort laat weten welke stappen de onderneming gaat zetten, ook omdat het waarschijnlijk is dat de resolutie anders volgende jaar een nog grotere groep beleggers achter zich krijgt.

In juni hebben we op het hoofdkantoor van **Novartis** gesproken over de strategie van de onderneming op het gebied van toegang tot medicijnen, haar prijsbeleid en transparantie over haar lobbyactiviteiten. De onderneming heeft laten weten inderdaad meer transparantie te willen geven op hoe haar prijsbeleid invloed heeft op de toegang tot medicijnen in diverse landen. Er loopt nu een pilot in de Verenigde Staten en de onderneming wil de geleerde lessen ook vertalen naar meer transparantie in andere landen. Ook lijkt de onderneming positief te staan ten opzichte van onze wens om een externe adviescommissie in te richten, die onafhankelijk Novartis kan adviseren op haar rol om medicijnen wereldwijd toegankelijk te maken. Daarnaast hebben we Novartis advies gegeven hoe de onderneming een betere verantwoording kan afleggen over haar lobbyactiviteiten.

Ook **Roche** hebben we in juni gesproken over de strategie van de onderneming op het gebied van toegang tot medicijnen, haar prijsbeleid en transparantie over haar lobbyactiviteiten. We hebben de onderneming opgeroepen om beter te rapporteren over haar prijsbeleid en hoe dit invloed heeft op de toegang tot medicijnen van Europa tot Afrika. Daarnaast hebben we Roche opgeroepen transparanter te zijn over haar lobbyactiviteiten en hebben we een aantal goede voorbeelden van andere bedrijven aangehaald om dit vorm te geven.

³¹ <https://accesstomedicinefoundation.org/access-to-medicine-index/2021-ranking#2021-ranking>

Vervolg

We zullen in de tweede helft van 2022 werken aan criteria voor een goede integratie van de toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid en deze delen en bespreken met de onderneming in deze engagement. Daarnaast zetten we in op een nieuw gesprek met Aurobindo, met wie we velen malen contact zochten de eerste helft van 2022. Tot nu toe blijkt de onderneming echter niet heel snel met het plannen van een afspraak.

Aangezien dit thema het bijna 3 jaar loopt zullen we het komende halfjaar ook gebruiken om de het thema en de voortgang te evalueren. Op basis daarvan zullen we nog gericht met een aantal ondernemingen contact opnemen.

Human Capital

Achtergrond van thema

Een goed personeelsbeleid is van strategisch belang voor ondernemingen. Uit onderzoek van Global Intangible Finance Tracker blijkt dat het menselijk kapitaal en de heersende cultuur gemiddeld 52 procent van de marktwaarde van de onderneming bepalen.

De wijze waarop het management met haar personeel omgaat en hen in staat stelt zich te blijven ontwikkelen, kan het verschil maken voor ondernemingen en concurrentievoordeel opleveren. Bijvoorbeeld in relatie tot het verhogen van de productiviteit en het aantrekken en behouden van voldoende gekwalificeerd, divers en betrokken personeel. Digitalisering en opkomende vergrijzing in sommige markten en industrieën vergroten deze uitdagingen.

Uit onderzoek van MSCI ³² blijkt dat er drie categorieën zijn die ondernemingen helpen hun menselijk kapitaal te optimaliseren en personeel gerelateerde risico's te minimaliseren:

1. In staat zijn om kostenefficiënt gekwalificeerd personeel aan te trekken en te behouden;
2. De maximale toegevoegde waarde uit medewerkers te halen;
3. Door te voldoen aan arbeidsnormen en wet- en regelgeving voorkomen dat er juridische procedures ontstaan.

Doel van thema

Human Capital Management is een complex onderwerp, zeker in ondernemingen met honderdduizenden medewerkers in meerdere vestigingen wereldwijd. Daarom hebben we op meerdere niveaus doelstellingen geformuleerd waarop een onderneming stappen kan zetten. Afhankelijk van de onderneming leggen we de nadruk op één of meer van deze doelstellingen en maken we deze ondernemingsspecifiek.

- Governance en beleid. De onderneming heeft beleid ontwikkeld op het onderwerp Human Capital Management, inclusief doelstellingen. Daarnaast heeft het onderwerp een gedegen plek in de governance en het beloningsbeleid
- Implementatie & toetsing. De onderneming implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering. De onderneming ziet actief toe op de voortgang.
- Randvoorwaarden. De onderneming zorgt dat de randvoorwaarden voor Human Capital Management gewaarborgd zijn in de eigen bedrijfsvoering.
- Samenwerking in de sector. De onderneming werkt samen met andere partijen, bijvoorbeeld via sectorinitiatieven aan de bevordering van goed werkgeverschap.
- Transparantie. De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over haar beleid, de implementatie en de voortgang. Denk bijvoorbeeld aan het rapporteren van het percentage flexcontracten en de onderlinge loonverschillen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDG:

• SDG 4: Kwaliteitsonderwijs

Onze focus ligt hierbij met name op onderliggend doel 4.4. en bijbehorende indicator 4.4.1., die zich richt op het verbeteren van de competenties, inclusief technische en beroepsvaardigheden voor werkgelegenheid, goede banen en ondernemerschap.

• SDG 5: Gendergelijkheid

Onze focus ligt hierbij met name op onderliggend doel 5.1 en bijbehorende indicator 5.1.1, die zich richt op het beëindigen van alle vormen van discriminatie tegen alle vrouwen en meisjes en het handhaven en toezicht houden op de bevordering van gelijkheid en antidiscriminatie op basis van geslacht.

• SDG 8: Eerlijk werk en economische groei

Onze focus ligt hierbij met name op onderliggend doel 8.3, dat zich richt op het bevorderen van beleid gericht op ontwikkeling en ondersteuning van productieve activiteiten, het creëren van eerlijk werk, ondernemerschap, creativiteit en innovatie. Ook richten we ons op onderliggend doel 8.8. dat betrekking heeft op arbeidsrechten en arbeidsomstandigheden en bijbehorende indicator 8.8.2, die zich richt op toename van naleving van arbeidsrechten en nationale wetgeving.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

We zijn eind 2019 met het thema Human Capital Management van start gegaan. Er zijn twee sectoren geselecteerd; cruise lines en restaurants, die we hieronder verder zullen toelichten.

³² MSCI: Human capital risks in a changing world (2019)

De cruise lines industrie vormt een subindustrie van de hotels & reizen industrie. Human Capital Management is een belangrijk thema voor deze sector vanwege het groot aantal medewerkers en de diverse achtergronden van deze medewerkers. Deze medewerkers zijn veelal laaggeschoold, hebben vaak flexcontracten via onderaannemers, ontvangen lage lonen en genieten weinig wettelijke bescherming doordat ze grotendeels werkzaam zijn buiten territoriale wateren. De industrie kent een geschiedenis van vele arbeidsconflicten. Hierdoor is het risico op ontevredenheid onder medewerkers hoog.

De tweede sector is de restaurantsector. Deze sector kenmerkt zich door het hoge aantal medewerkers. De ondernemingen die in deze sector geselecteerd zijn, maken vaak gebruik van franchisenemers. Dit model garandeert relatief stabiele kasstromen en zorgt ervoor dat de franchiseorganisatie niet direct verantwoordelijk is voor loonkosten en overige personeelsverplichtingen. In de Verenigde Staten heeft het franchisemodel voor veel discussies gezorgd over werkgeversaansprakelijkheid. Tot recent was de *joint employer rule* in de Verenigde Staten van toepassing. Deze wet is gerelateerd aan gezamenlijk werkgeverschap van franchisegever en franchisenemer. Deze regelgeving had betrekking op het inhuren of ontslaan van een werknemer, toezicht op werktijden, bepaling van de hoogte van lonen, de wijze van loonuitbetaling en het bijhouden van werkgelegenheidsgegevens. Deze wetgeving is echter recent teruggedraaid. Hierdoor verslechteren de arbeidsomstandigheden voor medewerkers van franchiseorganisaties en dreigen arbeidsconflicten te ontstaan.

Hieronder een overzicht van de geselecteerde ondernemingen.

Onderneming	MSCI score: Human Development Management
Carnival PLC	3.7
McDonald's	6.2
Royal Caribbean Cruises LTD	3.4
Sodexo	3.7
Starbucks	0.9

Pandemic 50

In deze engagement hebben we de afgelopen 2 jaar intensief samengewerkt binnen de "Pandemic 50". Binnen deze groep hebben we samengewerkt met o.a. LGIM, APG, CalSTRS en Resona AM. Via deze samenwerking hebben we 50 ondernemingen geanalyseerd wat betreft hun omgang met human capital en hoe ze op de Covid-19 pandemie hebben gereageerd. Belangrijke conclusies waren dat ondernemingen nog onvoldoende rapporteren op het gebied van human capital en daarnaast nog vaak naar personeel kijken als een kostenpost in plaats van een belangrijk fundament voor hun strategie en succes. De uitkomsten van deze analyses zijn gebruikt in de daaropvolgende engagement. Juist door de samenwerking met andere asset managers uit verschillende continenten waren we in staat om gezamenlijk effectief engagement te voeren. Hoewel deze samenwerking formeel beëindigd is, zullen we ook de komende tijd informeel de samenwerking blijven zoeken met de andere deelnemers van de Pandemic 50 coalitie.

Voortgang

Tijdens de eerste helft van 2022 hebben we gesproken met Starbucks, McDonald's en Sodexo.

In juni spraken we met **Sodexo** op hun hoofdkantoor in Parijs. Het was een open en constructief gesprek. Zo hebben we gesproken over de impact van de Covid-19 crisis op het personeel en hoe de onderneming inspeelt op de toenemende tekorten aan geschikt personeel. Sodexo liet weten later dit jaar haar strategie aan te scherpen en meer werk te willen maken van haar arbeidsvoorwaarden. Een andere stap, en een onderwerp dat we al in voorgaande gesprekken hadden aangekaart, is dat Sodexo nu werkt aan het in kaart brengen van de diverse standaarden op het gebied van leefbaar loon om daadwerkelijk wereldwijd een leefbaar loon aan haar werknemers te gaan betalen. Een positieve stap waardoor we ook positieve voortgang op de engagement kunnen rapporteren.

Na lang aandringen hadden we een vervolgesprek met **McDonald's**, ook één van de bestuurders was daarbij aanwezig. Opvallend was dat de onderneming geen goed beeld had van het thema leefbaar loon en dit niet eerder intern op de agenda had gestaan. Daarnaast hebben we besproken hoe het bestuur van McDonald's actief is geweest op het thema van human capital. Positief hierbij is dat het onderwerp is opgenomen in de strategie en het beloningsbeleid. Het is echter wel zorgelijk dat de onderneming huiverig lijkt om haar beleid ook te vertalen naar haar franchisenemers.

De dialoog met **Starbucks** verloopt moeizaam en er zijn diverse zorgen rondom o.a. vakbondsvrijheid. Dat is één van de redenen geweest dat we met andere investeerders een

collectieve brief hebben gestuurd naar de onderneming. Daarnaast hebben we onze zorgen geuit over dit onderwerp in een gesprek dat we in maart met de onderneming hadden. Tot nu toe lijkt Starbucks hier onvoldoende op te bewegen en overwegen we extra stappen in de tweede helft van 2022.

Hoewel we dit halfjaar niet met Royal Caribbean Cruises (RCL) hebben gesproken hebben we wel hun nieuwe jaarverslag geanalyseerd. Positief hierbij, en conform eerdere vragen en toezeggingen, is dat de onderneming een leefbaar loon beleid aan het uitrollen is. Ook is de onderneming meer gaan rapporteren over o.a. de geografische verdeling van haar werknemers. We noteren dan ook positieve voortgang, maar zien ook nog genoeg noodzaak voor additionele stappen. Zo kan de onderneming meer inzicht geven in hoe het zorgt dat de arbeidsrechten worden gewaarborgd op haar schepen.

Vervolg

In de tweede helft van 2022, en tevens laatste halfjaar van deze engagement, zetten we de dialogen voort. We zullen ons hierbij met name richten op het plannen van gesprekken met Carnival, Royal Caribbean Cruises en Starbucks. Daarnaast zullen we monitoren of de transparantie wat betreft de omgang met werknemers bij de ondernemingen verbetert.

Ook zullen wij vanuit het Workforce Disclosure Initiative (WDI) contact opnemen met de diverse ondernemingen om ze te vragen deel te nemen aan de enquête. Deelname aan WDI zorgt ervoor dat er meer inzicht gegeven wordt in het beleid van de onderneming ten opzichte van medewerkers. Het WDI draagt bij aan het bereiken van gestandaardiseerde en vergelijkbare informatie over het personeelsbestand.

Arbeidsomstandigheden

Achtergrond van thema

Naleving van mensenrechten en fundamentele werknemersrechten in internationale productieketens is nog lang niet vanzelfsprekend. Wereldwijd werken meer dan 25 miljoen mensen onder vormen van gedwongen arbeid. En ondanks het verbod op kinderarbeid wordt het aantal kinderen dat werkt in vormen van kinderarbeid geschat op 160 miljoen. Ook van een eerlijke beloning is met name in laaggeschoolde arbeid in productieketens vaak geen sprake. Veel van de slachtoffers van gedwongen arbeid, kinderarbeid en lage beloning, komen uit kwetsbare groepen, zoals werklozen en migrerende werknemers. Vrouwen en meisjes zijn, ook binnen de genoemde groepen vaak extra kwetsbaar.

Om deze problematiek aan te pakken zijn er tal van internationale normen en standaarden opgesteld. Zo zijn er de fundamentele principes en rechten op het werk. Deze rechten, opgesteld door de ILO, zijn door vele landen

ondertekend. Ze zijn ook leidend in internationale codes en standaarden voor goed gedrag van (multinationale -) ondernemingen, zoals de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights' (UNGPs), de UN Global Compact en de OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen. En op hun beurt vormen de OESO richtlijnen en de beginselen voor mensenrechten en bedrijfsleven van de Verenigde Naties (UNGPs) het kader voor internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen³³ (IMVO). Maar hoewel veel internationale ondernemingen deze normen en standaarden onderschrijven is naleving in de gehele productieketen nog niet gewaarborgd. Gedwongen arbeid, kinderarbeid en onderbetaling, maar ook discriminatie zoals ongelijke beloning van mannen en vrouwen komen nog veelvuldig voor in internationale productieketens. Dit brengt ook risico's met zich mee voor de institutionele beleggers.

Financiële instellingen beleggen en investeren in ondernemingen verspreid over de hele wereld. Veel van die ondernemingen zijn mogelijk op enige wijze betrokken bij schendingen van mensenrechten of arbeidsrechten van werknemers in hun keten. Voor beleggers is dit niet langer alleen een morele kwestie. Nu wet en regelgeving op gebied van maatschappelijke verantwoordelijkheid en 'due-diligence' toeneemt, wordt het beleggen in ondernemingen die betrokken zijn, direct of indirect, bij het schenden van werknemersrechten nadrukkelijker zowel een maatschappelijk als financieel materieel risico. Dit engagement programma is gericht op het identificeren en reduceren van deze risico's.

Doel van thema

- Beleidsvorming: de onderneming heeft een adequaat mensenrechtenbeleid, in overeenstemming met de UN Guiding Principles on Business and human rights³⁴ en
 - heeft een adequate gedragscode voor toeleveranciers, waarin het naleven van mensenrechten en fundamentele arbeidsrechten³⁵ inclusief beleid voor 'herstel en verhaal' is vereist;
 - zet zich in voor het betalen van een leefbaar loon, ook door toeleveranciers en producenten in de keten;
- Implementatie en toetsing: de onderneming implementeert het beleid in de eigen bedrijfsvoering en bij de toeleveranciers en ziet actief toe op de voortgang;
- Samenwerking: de onderneming werkt samen met andere partijen zoals vakbonden en sector initiatieven aan bevordering van het naleven van mensenrechten, arbeidsrechten en leefbaar loon in de keten.
- Transparantie: de onderneming rapporteert op transparante wijze aan investeerders, consumenten en

³³ www.imvoconvenanten.nl

³⁴ Inclusief een procedure voor 'herstel en verhaal', respect voor de UN Global Compact Women's Empowerment Principles en (indien relevant) het recht op 'free, prior informed consent' (FPIC).

³⁵ Tot de fundamentele arbeidsrechten behoren onder andere het verbod op dwangarbeid en kinderarbeid, het recht op vrijheid van vereniging en collectief onderhandelen, het recht op gelijk loon voor gelijk werk en de afschaffing van discriminatie op het werk.

andere belanghebbenden over het beleid, de implementatie, monitoring en voortgang.

Voor het toetsen van de voortgang bij de ondernemingen zullen we gebruik maken van rapportages van de ondernemingen, van ESG data van MSCI maar ook bijvoorbeeld van de benchmarks van de World Benchmarking Alliance (WBA), Know the Chain en het Workforce Disclosure Initiative (WDI). Wat betreft beleid en voortgang ten aanzien van leefbaar loon zullen we de ondernemingen ook volgen met behulp van de methodologie van het Platform Living Wage Financials (PLWF).

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

- **SDG 1: Geen armoede**

We richten ons hierbij met name op de het onderliggende doel 1.1. en bijbehorende indicator 1.1.1. die zich richten op het verminderen van armoede.

- **SDG 5: Gendergelijkheid**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 5.1: een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, voor zover het gaat om ongelijke behandeling rond werk en inkomen.

- **SDG 8: Eerlijk werk en economische groei**

We richten ons hierbij met name op het onderliggende doelen 8.5 gericht op waardig werk en werkgelegenheid inclusief de indicator 8.5.1. die zich richt op het verhogen van de uurlonen. Ook doel 8.7, over gedwongen arbeid, moderne slavernij en mensensmokkel en kinderarbeid is relevant.

- **SDG 10: Ongelijkheid Verminderen**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 10.1 en onderliggende indicator 10.1.1 die zich richten op inkomensgroei van lage inkomens wereldwijd.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

Voor de selectie van ondernemingen voor dit engagement programma hebben we onderzocht in welke sectoren het risico op betrokkenheid bij schendingen van mensenrechten en fundamentele arbeidsrechten hoog is. Op basis van dit onderzoek hebben we de landbouw en voedingsmiddelenketen gekozen. Daaronder vallen bijvoorbeeld de koffie, cacao en suikerketen, waarin nog veelvuldige schendingen van arbeidsrechten voorkomen. Voor het onderzoek hebben we gebruik gemaakt van ESG data van MSCI en van diverse studies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), Unicef, de World Benchmarking Alliance, Know the Chain en anderen. Vervolgens hebben we 'portfolio due-diligence' toegepast en onderzocht welke bedrijven uit de relevante sectoren in de beleggingsportfolio's van deelnemende klanten voorkomen.

Met dit selectieproces zijn de volgende ondernemingen geselecteerd:

Carlsberg is een grote internationale bierbrouwerij gevestigd in Denemarken. Carlsberg is het moederbedrijf van verschillende internationale merken zoals Somersby Cider, Baltika en Grimbergen, maar ook van verschillende lokale bieren. De onderneming produceert meer dan 500 verschillende bieren en is daarmee de vierde grootste bierproducent ter wereld. Behalve bier maakt Carlsberg ook alcoholvrije dranken, waaronder frisdranken. Hoewel Carlsberg al veel aandacht besteedt aan mensenrechten en arbeidsomstandigheden gaan we toch graag in gesprek met de onderneming om verdere verbeterpunten, bijvoorbeeld op gebied van due-diligence in de toeleveringsketens en leefbaar loon.

Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli AG (Lindt) is een Zwitserse luxe-chocoladefabrikant. Wereldwijd is Lindt een van de grootste producenten van chocolade. Hoewel de onderneming internationaal actief is, blijft Europa de belangrijkste afzetmarkt. Lindt fabriceert haar eigen chocolade maar is ook eigenaar van 29 merken zoals Ghiradelli, Russell Stover en Caffarel. Lindt heeft wereldwijd zo'n 500 eigen winkels, maar de producten zijn ook verkrijgbaar via meer dan 100 onafhankelijke distributeurs. Ook voor Lindt zien we op basis van de scores op ESG-indicatoren over arbeidsomstandigheden in de keten nog duidelijk ruimte voor verbetering. We zullen bij Lindt vooral kijken naar de omstandigheden in de cacao- en suikerketen.

George Weston is een Canadees voedselverwerkings- en distributiebedrijf. Het is de grootste private-sector werkgever van Canada. Dochteronderneming Weston Foods & Loblaw is de Canadese marktleider op het gebied van levensmiddelen en farmaceutica. Deze winkelketen heeft vestigingen in het hele land. Op ESG-indicatoren over arbeidsomstandigheden in de toeleveringsketen scoort George Weston nog zeer beperkt. Daar zien we veel mogelijkheden tot verbetering.

The Hershey Company (Hershey) is een Amerikaanse voedingsmiddelenproducent, vooral bekend van de chocolade. Naast chocolade maakt Hershey ook zoetwaren zoals koekjes, cakes en dranken zoals milkshakes. De onderneming is opgedeeld in drie verschillende segmenten, verantwoordelijk voor de Amerikaanse markt voor chocola en zoetwaren, zoute snackproducten en de internationale markten. Bij Hershey zullen we vooral kijken naar risico's in de cacao en suiker keten. Maar mogelijk komen ook nog andere ketens in beeld.

The J.M. Smucker Company (Smucker) is een Amerikaanse voedingsmiddelenfabrikant, bekend geworden door de productie van 'apple butter'. Smucker produceert voornamelijk voor de Noord-Amerikaanse markt maar ook voor de export. Momenteel heeft de onderneming drie grote bedrijfseenheden: consumentenvoeding, huisdiervoeding en koffie. Onder de merknaam Smucker's produceert de

onderneming fruitconserven, pindakaas, siropen, bevroren broodjes en ijstopplings. Voor Smucker zijn bijvoorbeeld de arbeidsomstandigheden in de koffie – en suikerketen van belang. Ook bij deze onderneming zien we op basis van ESG scores ruimte tot verbetering.

Mondelez International is een Amerikaans voedselconglomeraat dat voornamelijk snacks produceert. In 2012 is Mondelez International ontstaan vanuit de snackafdeling van Kraft Foods. Hoewel Mondelez gevestigd is in de Verenigde Staten, is Europa de belangrijkste afzetmarkt. De onderneming is ingericht naar vier segmenten: chocolade, koekjes, kauwgom en kaas. Bekende merken van Mondelez zijn vooral Lu, Milka en Oreo. Ook Mondelez kan de scores op ESG indicatoren voor arbeidsomstandigheden nog verbeteren. Ook voor Mondelez zijn de cacao - en suikerketen van belang.

Voortgang thema

In deze rapportage periode is het voorbereidend onderzoek verricht en zijn de ondernemingen geselecteerd. Daarna zijn de brieven opgesteld en gestuurd. In de brieven informeren we de ondernemingen over onze analyse van het thema en de risico's en nodigen we de ondernemingen uit voor een gesprek hierover.

Vervolg

In de tweede helft van dit jaar willen we met alle ondernemingen tenminste één gesprek voeren. In de uitvoering van dit programma willen we weer samenwerken met de leden van het Platform Living Wage Financials. We kiezen voor deze samenwerking omdat betaling van leefbaar loon in de keten een van de engagement doelen is en we goede ervaringen hebben wat betreft samenwerking met het platform.

5.5. Dialoog ESG NL

Achtergrond

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers, vanwege de directe sociaaleconomische belangen die de bedrijfsactiviteiten met zich mee brengen. Belangrijke strategische besluiten van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en lange termijn waardecreatie. Ook voorstellen omtrent beloning of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijk discussie. Wij hechten er dan ook grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Hierbij toetsen wij de beleidsvoorstellen aan de uitgangspunten en best-practices van de Nederlandse Corporate Governance Code (herzien in 2016), en vanaf 1 januari 2019 aan de Nederlandse Stewardship Code. Bij het voeren van de dialogen trekken wij zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion.

De principes uit de Stewardship Code bieden ons als institutionele beleggers de mogelijkheid om verantwoording af te leggen aan deelnemers en klanten over de wijze waarop wij als betrokken belegger invulling geven aan onze aandeelhoudersrechten. De Stewardship Code is in lijn met de verantwoordelijkheden die voor aandeelhouders gelden ten aanzien van transparantie rond het betrokkenheidsbeleid en stembeleid, zoals vastgelegd in de herziene EU-richtlijn aandeelhoudersrechten (Shareholders' rights directive). De code ondertreept ook het belang van aandeelhoudersbetrokkenheid voor het streven naar lange termijn waarde creatie van de Nederlandse beursondernemingen, zoals vastgelegd in de Nederlandse Corporate Governance Code. Daarnaast verlangt de Stewardship Code van institutionele beleggers de bereidheid om, eventueel samen met andere institutionele beleggers, een constructieve dialoog aan te gaan met de Nederlandse beursondernemingen en met andere belanghebbenden.

Overzicht dialogen

In de eerste helft van 2022 is Achmea IM, namens Achmea, in dialoog gegaan met zeven Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze dialogen vonden plaats binnen het Eumedion verband, zie onderstaande tabel.

DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H1 2022

Onderneming	Besproken onderwerpen
Ahold-Delhaize	Beloningsbeleid, diversiteit, klimaat, mensenrechten, strategie.
DSM	Klimaat, diversiteit, mensenrechten, strategie.
KPN	Beloningsbeleid, diversiteit, strategie.
Philips	Beloningsbeleid, beloningsverslag, risicomanagement.
Shell	Klimaatbeleid, beloningsbeleid, bestuur.
Unilever	Duurzaamheid, mensenrechten, strategie.
Wolters Kluwer	Beloningsbeleid, diversiteit, risicomanagement.

Eumedion heeft voor de start van het aandeelhoudersseizoen een speerpuntenbrief³⁶ verstuurd naar Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. De onderwerpen van de speerpuntenbrief zijn:

- Klimaat
- Diversiteit
- Mensenrechten

Afhankelijk van de onderneming en de actualiteiten zijn de uiteindelijke gespreksonderwerpen voor de dialoog bepaald.

Dialogen met Nederlandse ondernemingen

Ahold-Delhaize

Met Ahold-Delhaize is al in eerdere gesprekken gesproken over het geven van meer transparantie in het beloningsverslag. Met name transparantie over de doelstellingen en in hoeverre deze behaald zijn. In het beloningsverslag over 2021 werd deze transparantie nog niet geboden. Ahold gaf als reden dat het voor hen wederom een bijzonder jaar was als gevolg van de Corona pandemie. Wij hadden graag al meer transparantie gezien in het verslag. Ahold heeft uitdrukkelijk toegezegd de gevraagde transparantie in het beloningsverslag over 2022 te geven. Dit is een positieve ontwikkeling welke aandeelhouders zal helpen om een beter beeld te kunnen vormen omtrent de beloningen.

Het nieuw voorgestelde beloningsbeleid van Ahold is ook besproken. In het nieuwe beleid zijn meerdere positieve veranderingen zichtbaar. Onder andere het toekennen van een groter gewicht aan lange termijn doelstellingen. Dit verbetert de focus van bestuurders op langetermijnwaardecreatie. Ook komt er zowel voor de korte termijn als de lange termijn doelstellingen, meer nadruk op ESG. Met bijna 95% van de aandelen is dit nieuwe beloningsbeleid aangenomen op de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering van Ahold.

³⁶ Speerpuntenbrief Eumedion: <https://www.eumedion.nl/clientdata/215/media/clientimages/Focus-Letter-2022.pdf?v=220714114326>

Ahold heeft diversiteit hoog op hun prioriteitenlijst staan. Zij proberen hier zo transparant mogelijk over te zijn in het jaarverslag. Ahold streeft naar een 50% man-vrouw verhouding in de Raad van Commissarissen. Op het gebied van gelijke beloning is Ahold analyses aan het uitvoeren. Naar verwachting kan Ahold hier in 2023 informatie over delen.

DSM

DSM heeft zich in 2022 gecommitteerd aan net zero in 2050 met tussenliggende doelen in 2030. Hun plan heeft absolute emissiereductiedoelstellingen op het gebied van scope 1 en 2 en intensiteitsdoelstellingen op het gebied van scope 3. De doelstellingen zijn door het SBTi goedgekeurd. In de dialoog is onder andere besproken hoe scope 3 gemeten wordt. DSM maakt hiervoor gebruik van het GHG Protocol Chemical Gas. Op 13 januari 2022 heeft Milieudefensie aan 29 ondernemingen (volgens hen de grote vervuilers) een brief gestuurd waarin zij de ondernemingen vragen om aan te geven hoe zij gaan realiseren dat zij voor 2030 45% minder CO₂ uitstoten. DSM heeft, net als veel andere ondernemingen, deze brief ontvangen. DSM is aan het onderzoeken hoe ze de huidige strategie kunnen versterken in lijn met de brief. Momenteel zit DSM niet op het 1,5 graad pad maar wel ruim beneden 2 graden. Het goed meten en terugbrengen van scope 3 emissies blijft een uitdaging. Navraag leert dat DSM niet van plan is om hun klimaattransitieplan voor adviserende stem voor te leggen aan aandeelhouders. Zij menen dat ze voldoende informatie geven en dat de externe accountant controles uitvoert. We hebben DSM aangeraden om ESG-doelstellingen op te nemen in de beloning. De ESG-strategie van DSM kan hiervoor als basis dienen.

DSM is momenteel het beloningsbeleid aan het evalueren. Dialogen hierover zullen waarschijnlijk na de zomer starten. DSM werkt ook aan het opstellen van een roadmap op het gebied van mensenrechten. Naar verwachting zal het in 2023 gecommuniceerd worden aan de beleggers. Uit het medewerkersbetrokkenheidsonderzoek bleek dat er ruimte voor verbetering is op het gebied van veiligheid en inclusie. Gevraagd is hoe DSM verzekert dat het daadwerkelijk een veilige en inclusieve werkplek heeft voor haar medewerkers. DSM is van mening dat zij als grote onderneming meer meldingen ontvangen. Alle meldingen die DSM ontvangt, worden onderzocht. Wanneer nodig wordt er actie ondernomen. DSM heeft programma's opgezet omtrent respectvol gedrag. Er zijn lokale meldingssystemen ingesteld.

Pas enige tijd na de dialoog werd bekend dat DSM wil gaan fuseren met Firmenich. Dit zal in de dialoog in H2 2022 worden besproken.

KPN

KPN heeft het programma 'Kleurrijk KPN' opgezet. Dit programma ziet op medewerkers met diverse culturele achtergronden. KPN heeft harde targets gesteld op de man-vrouw verhouding. In de top zijn de vrouwen goed vertegenwoordigd. 25% van de KPN vrouwen zit in het top 500 management. Over de gehele onderneming genomen is

het percentage vrouwen in de organisatie lager. Dit is deels afhankelijk van de functie. Naarmate lager in de organisatie gekeken wordt, werken er meer mannen. Het gebrekkige aanbod ten aanzien van bepaalde functies speelt hier volgens KPN een rol. KPN vindt 'tone at the top' belangrijk. Om het vervolgens uit te rollen naar de rest van de onderneming. In het jaarverslag van KPN stond opgenomen dat er 248 meldingen waren betreffende discriminatie of agressie waarbij werknemers betrokken waren. Met KPN is besproken wat deze meldingen inhielden. KPN heeft toegezegd om in de rapportage duidelijker te maken wat waar aan toe te schrijven is. In dit geval ging het om de overvallen op winkels, wat ertoe heeft geleid dat KPN de telefoons uit de winkels heeft laten halen. Ook was er meer sprake van agressie tegen monteurs. Medewerkers ontvangen trainingen hoe met dit soort gedrag om te gaan.

Met KPN is ook gesproken over de benodigde skillset van de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur. Dit omdat een omslag kunnen maken naar cloud native, edge compute, AI toepassingen en nieuwe 5g diensten, één van de belangrijkste prioriteiten is voor de telecom operator. KPN is van mening dat het belangrijk is dat de RvC mensen bevat die ervaring hebben met technologische veranderingen. Zij hoeven niet zozeer kennis te hebben van de instrumenten zelf. Maar het is zeker een extra aandachtspunt voor KPN. Ze proberen alle aandachtsgebieden goed af te dekken. De gehele RvC en RvB hebben in 2021 een intensieve cursus gehad over bovengenoemde onderwerpen. Er is ook een lid van de RvC met ervaring op het gebied van de cloud. Voor de komende jaren heeft KPN een duidelijke strategie en ze denken nu al na over wat daarna. De verwachting is dat eind 2026 80% van Nederland op glasvezel zit.

Er is wederom gesproken over het feit dat KPN sinds de introductie van de LTI-prestatiemaatstaf ieder jaar de maximumscore heeft behaald. Het lijkt erop dat de doelstelling niet ambitieus genoeg is. Gevraagd is hoe KPN er tegenover staat om de NPS-score van de korte termijn doelstellingen naar de lange termijn doelstellingen te verplaatsen. Dit om de lange termijn focus in het beloningsbeleid te bevorderen. Afgesproken is om over deze onderdelen volgend jaar verder te spreken.

Philips

Met Philips is uitgebreid gesproken over de discretionaire aanpassing die de RvC heeft toegepast om de doelstellingen aan te passen waardoor doelstellingen toch werden behaald en bonussen werden uitgekeerd. Dit werd en wordt door aandeelhouders als ongewenst beschouwd. Zeker gezien de problemen met de slaapapneu apparaten die in het afgelopen jaar zijn opgekomen. De bonus is naar onze mening niet gerechtvaardigd. Philips heeft toegelicht hoe de besluitvorming in zijn werk is gegaan en wat de afwegingen waren. Helaas heeft Philips geen aanpassingen gedaan. Tijdens de virtuele aandeelhoudersvergadering heeft bijna 80% van de aandeelhouders tegen het beloningsverslag gestemd. Omdat het een adviserende stem betreft heeft het geen automatische gevolgen voor de bonussen. De bonussen

zijn al uitgekeerd. Philips heeft aangegeven in gesprek te gaan met aandeelhouders. Dat er geen aanpassing is gedaan kan gevolgen hebben op de (her)benoemingen die in 2023 op de agenda komen te staan. De reactie van Philips op de zorgen en onvrede van aandeelhouders is ook teleurstellend te noemen. We hebben bij Philips ook aangegeven dat een volledig virtuele vergadering ongewenst was. Zeker gezien de omstandigheden. Aan deze oproep heeft Philips geen gehoor gegeven. In de tweede helft van 2022 zal er verder gesproken worden over de teleurstellende gang van zaken.

Shell

Met Shell hebben er aparte gesprekken plaatsgevonden met de chair en de voorzitter van het Remuneration Committee. Met de chair is gesproken over de oorlog in Oekraïne. Shell gaf aan dat ze zich volledig terugtrekken uit Rusland. Ze hebben iedere joint-venture verlaten. Maar voor vertrek wilden ze zich er wel van verzekeren dat de medewerkers veilig waren. Shell heeft excuses aangeboden voor het toch nog aankopen van gas in Rusland. Ze willen dit vervangen door andere bronnen. Afhankelijk van hoe dit verder gaat verlopen kan het aanbod hard naar beneden gaan. We hebben gevraagd of Shell zijn standpunt verandert m.b.t. andere controversiële landen. Shell gaf aan dit te bekijken maar hier nu niks over te kunnen communiceren.

Daarnaast is er nog gesproken over de klimaatdoelstellingen. We hebben aangegeven dat absolute reductie doelstellingen aandeelhouders helpen om de plannen van Shell beter te kunnen begrijpen en beoordelen. Shell gaf aan dat scope 3 een lastige uitdaging is en blijft. We hebben aangedrongen op het zetten van verdere stappen. Concurrenten van Shell rapporteren ook over absolute emissiereductie. Shell heeft tijdens de dialoog de voortgang van hun klimaattransitieplan toegelicht. Op het gebied van scope 1 en 2 laat dit vooruitgang zien. Scope 3 blijft een discussiepunt. Shell werkt aan nieuwe energievormen. Ze geven aan dat dit nog vroeg in het proces is. Er zijn nog veel onzekerheden zoals met lange termijnopslag en natuur gebaseerde oplossingen. Ze verwachten in Q1 2023 meer informatie hierover te kunnen communiceren.

Ook is gesproken over de rechtszaak die Client Earth heeft aangespannen tegen bestuurders van Shell. Shell is het niet eens met de zienswijze van Client Earth. Afgewacht zal moeten worden of het daadwerkelijk tot een rechtszaak komt. Shell is van mening dat Client Earth niet beter weet hoe afbouw moet plaatsvinden dan Shell zelf.

Tijdens het gesprek met de voorzitter van het Remuneration Committee is aangegeven dat we graag willen zien dat de klimaatcomponent in de beloning versterkt wordt. Shell gaf aan dat de in 2019 gestelde doelstellingen toen goed leken maar nu als zwak worden gezien. Shell zal uitdagendere doelstellingen gaan opstellen. Ook hebben we aangegeven meer transparantie te willen omtrent de gestelde doelen als onderdeel van de beloning en in hoeverre deze behaald zijn. Shell zal dit onderzoeken.

Unilever

Unilever heeft in januari 2022 aangekondigd om het organisatiemodel aan te passen. Unilever gaf aan dat het doel is om het organisatiemodel te vereenvoudigen en deze meer categorie gefocust te maken. Op deze wijze zal de organisatie wendbaarder zijn en beter gereed voor de toekomst. Duurzaamheid wordt geïntegreerd in alle merken en de strategie.

In reactie op de dialoog met ShareAction en de door hen gecoördineerde aandeelhoudersresolutie heeft Unilever toegezegd om te gaan rapporteren over de gezondheid van voedingsmiddelen en om doelen te stellen voor het vergroten van het aandeel gezondere producten in de Unilever portefeuille. Dit is een hele mooie ontwikkeling wat gevolgen zal hebben op de onderneming en de duurzaamheidsdoelstellingen.

Ook is gesproken over het due diligence proces van Unilever op het gebied van mensenrechten. Unilever gaf aan dat het verder gaat dan compliance. Het is noodzaak om de situatie ter plaatse te beoordelen. Hiervoor heeft Unilever ronde tafelgesprekken met stakeholders. Er is contact met lokale vakbonden en vergelijkbare ondernemingen in de regio. Het Global Security Team van Unilever heeft een duidelijk protocol opgesteld en dit is zeker het geval in conflictgebieden. De ervaringen van Unilever met hun in 2021 ingevoerde Responsible Sourcing Policy zijn besproken. Nieuwe leveranciers moeten formeel bevestigen dat ze aan de vereisten in dit beleid voldoen of deze overtreffen, voordat ze in de systemen van Unilever worden opgenomen. Unilever gaf aan dat hier grote vooruitgang mee is geboekt.

Wolters Kluwer

Met Wolters Kluwer is gesproken over de stijging in vrijwillig verloop en de daling in de medewerkerstevredenheidsscore. Wolters Kluwer lichtte toe dat ze de medewerkerstevredenheidsscore vergelijken met de industrie benchmark. In deze benchmark zit het top kwartiel van de ondernemingen, dit levert een hoge score op die moeilijk te overtreffen is. De resultaten die Wolters Kluwer ziet komen overeen met wat er in de markt in het algemeen zichtbaar is. Een belangrijke factor is volgens hen pandemie moeheid. Wolters Kluwer heeft het programma voor welzijn en welbevinden verbeterd. Ook blijven ze aan (vertrekkende) medewerkers naar feedback vragen.

Daarnaast is gesproken over het aantal 'Speak up' meldingen wat laag lijkt (21) ten opzichte van de grootte van het werknemersbestand (19.800). Wolters Kluwer heeft toegelicht dat dit aantal ziet op de zaken die behandeld zijn door de 'Ethics and Compliance Committee'. Het omvat niet de meldingen die op lokaal niveau zijn afgehandeld. De RvB ontvangt deze meldingen niet. We hebben aangegeven dat deze meldingen juist ook hele relevante informatie kunnen bevatten en hebben erop aangedrongen dat Wolters Kluwer gaat onderzoeken of dit niet aangepast moet worden. Wolters Kluwer heeft toegezegd dit te bekijken.

Wolters Kluwer heeft in haar jaarverslag meer transparantie gegeven over diversiteit. Niet alleen wat betreft geslacht maar ook (waar het de US betreft) op het gebied van ras/ethniciteit. Wolters Kluwer gaf aan dat diversiteit op een bredere agenda is gebaseerd. In de US zit 60% van het werknemersbestand. Hier mag gerapporteerd worden over ras/ethniciteit. Dit is in andere landen weer verboden. Er worden veel trainingen gegeven op het gebied van diversiteit zowel aan managers als recruiters. Dit om ervoor te zorgen dat ze zich bewust zijn van het onderwerp en de vooroordelen die er onbewust kunnen zijn. Met als doel een inclusieve organisatie te zijn.

Ondanks dat 'customer focus and relationships' het hoogste level van materialiteit in de materialiteitsmatrix heeft, wordt er niet gerapporteerd over NPS scores. We hebben Wolters Kluwer gevraagd of het, gezien het belang hiervan, mogelijk is om op een hoger niveau te rapporteren over deze scores. Wolters Kluwer gaf aan dit niet te willen doen gezien de commerciële gevoeligheid van de informatie. Dit zal vermoedelijk onderwerp van gesprek blijven in de dialoog.

Ook hebben we er bij Wolters Kluwer op aangedrongen om het gewicht van de 'STI non-financial doelstellingen' te verhogen. Het aantal doelstellingen is teruggebracht met als doel de focus te vergroten maar het gewicht is gelijk gebleven. Wolters Kluwer gaf aan dat dit jaar voor het eerst de doelstellingen uitgerold zijn naar het gehele management. Ze gaven aan een stap voor stap benadering te hanteren. Een volgende stap zal zijn om het gewicht te verhogen. Ze wilden nog niet toezeggen dat dit komend jaar zal zijn. Hier zullen wij wel op aandringen.

5.6. Collectieve initiatieven

Namens Achmea is Achmea Investment Management (Achmea IM) actief in een aantal nationale en internationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Daarnaast is Achmea ondertekenaar van een aantal initiatieven waaronder 'investor statements', die belangrijk zijn vanuit de identiteit van de eigen organisatie of die van haar klanten. Ten slotte trekt Achmea IM op met andere institutionele beleggers, bijvoorbeeld daar waar collectieve dialoog met ondernemingen of internationale beleidsmakers effectiever is dan op individuele basis.

Achmea IM speelt een actieve rol in de samenwerkingsverbanden Eumedion en ICGN:

Bestuurder van Eumedion
Lid van Investment Committee
Lid werkgroep bestuurdersbezoldiging
Lid Auditcommissie
Lid Juridische commissie

Lid Shareholders Responsibilities Committee

Collectieve initiatieven en investor statements

Achmea is actief in een aantal nationale en internationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Daarnaast ondertekent Achmea regelmatig initiatieven waaronder 'investor statements', over onderwerpen die voor ons en voor onze klanten belangrijk zijn. Tenslotte trekt Achmea op met andere institutionele beleggers, bijvoorbeeld als we denken dat een collectieve dialoog met ondernemingen of internationale beleidsmakers effectiever is dan individuele actie.

Hieronder introduceren we initiatieven die het afgelopen half jaar zijn ondertekend, en noemen we waar relevant ontwikkelingen rond eerder gesteunde initiatieven.

Collectieve dialoog over arbeidsomstandigheden in de vleesverwerkende industrie

In maart 2022 startte FAIRR een nieuwe fase van het eerder gestarte collectieve engagement programma 'Working Conditions and Sustainable Proteins' over arbeidsomstandigheden in de vleesverwerkende industrie. FAIRR is een investor network gevestigd in het Verenigd Koninkrijk, vooral gericht op het verduurzamen van de voedselketen. Achmea is lid van FAIRR en steunt regelmatig concrete initiatieven van de organisatie. Deze dialoog met zeven grote vleesproducenten heeft tot doel de fundamentele en structurele risico's van menselijk kapitaal, waaronder arbeidsomstandigheden, te bespreken en te reduceren. Mede door slechte omstandigheden was het besmettingsrisico tijdens de Covid-19 pandemie voor werknemers in de industrie zeer groot. De betrokken ondernemingen zijn: BRF, Cranswick, JBS USA, Marfrig, Tyson Foods, Sanderson Farms en WH Group. Concrete doelen zijn dat ondernemingen kunnen aantonen dat het beleid ten aanzien van gezondheid en veiligheid op orde is, dat het beleid ten aanzien van vakbondsrechten en medezeggenschap op orde is, of wordt verbeterd. Ook dient men te tonen dat het management implementatie en naleving van het beleid waarborgt. Achmea steunt deze dialoog door mede ondertekening van de brieven aan de ondernemingen.

Collectieve dialoog over verduurzaming aquacultuur

In maart 2022 heeft FAIRR een nieuwe fase van het collectieve engagement programma 'Sustainable aquaculture' met acht van 's werelds grootste zalmproducenten: Grieg Seafood, Leroy Seafood, SalMar,

Bakkafrost, Mowi, Salmones Camanchaca, Multi X en Tassal. FAIRR is een investor network gevestigd in het Verenigd Koninkrijk, vooral gericht op het verduurzamen van de voedselketen. Achmea is lid van FAIRR en steunt regelmatig concrete initiatieven van de organisatie. Doel van het programma is om een op wetenschap gebaseerde strategie vast te stellen om meer duurzame alternatieven te ontwikkelen voor visvoer voor de viskweek sector. Concrete doelen zijn onder andere het ontwikkelen van strategieën voor het diversifiëren van voedingrediënten naar minder impactvolle en meer duurzame alternatieven. Dit, om de blootstelling aan klimaatrisico's en verlies van biodiversiteit te verminderen. Achmea steunt deze dialoog door mede ondertekening van de brieven aan de ondernemingen.

Investor statement over de verwachtingen van investeerders over arbeidstandaarden en community impact

De wereld moet zijn weg zien te vinden naar een Net Zero economie. Een eerlijke transitie zou idealiter leiden tot een inclusieve samenleving waarbij de gemeenschappen die het meest getroffen worden door de klimaatcrisis centraal staan. Om ervoor te zorgen dat de transitie op een rechtvaardige manier tot stand komt, geeft het statement van ICCR prioriteit aan respect voor mensenrechten, herstel van schade en een positieve impact. Het doel van het statement is beleidsmakers en bedrijven aan te moedigen om werknemersrechten te beschermen, te zorgen voor gelijke kansen, te investeren in getroffen gemeenschappen van de klimaatcrisis en transparant te zijn in de dialoog.

Investor statement om Europees zorgplicht beleid aan te moedigen

De Europese Commissie werkt aan wetgeving dat ervoor moet zorgen dat Europese bedrijven haar verantwoordelijkheden neemt om mensenrechten en het milieu te respecteren. Het wetsvoorstel is, door het tegenwerken van lobbygroepen, meerdere malen uitgesteld. Het investor statement vraagt de Europese Commissie om het wetsvoorstel zonder verdere vertraging voor te leggen. Om effectiviteit van de nieuwe wetgeving te waarborgen, dringt het statement erop aan dat de wetgeving in lijn moet zijn met internationale principes en dat er juridische gevolgen kunnen zijn als de wetgeving niet wordt gevolgd. De wetgeving moet verder bedrijven verplichten om proactief en in de gehele waardeketen controles uit te voeren van mensenrechten en milieu.

OVERZICHT H1 2022 COLLECTIEVE ACTIVITEITEN ACHMEA

Initiatief	Rol	Thema	Samenwerking	Sinds
Collectieve dialoog over arbeidsomstandigheden in de vleesverwerkende industrie	Collectieve dialoog		FAIRR	H1 2022
Collectieve dialoog over verduurzaming aquacultuur	Collectieve dialoog		FAIRR	H1 2022

Investor statement over de verwachtingen van investeerders over arbeidstandaarden en community impact	investor statement		ICCR	H1 2022
Investor statement om Europees zorgplicht beleid aan te moedigen	investor statement	 	The Investor Alliance on Human Rights	H1 2022
Investor statement gericht aan ondernemingen in de halfgeleiderindustrie om conflict mineralen aan te pakken	investor statement	 	Coalitie met 156 financiële instellingen	H2 2021
Investor statement voor meer rapportage met betrekking tot betaald verlof	investor statement		ICCR	H2 2021
Investor statement aan Starbucks omtrent beschuldigingen van anti-vakbond activiteiten	investor statement		Trilium Asset Management en Parnassus Investments	H2 2021
Investor statement aan vaccinproducenten omtrent een effectieve en eerlijke reactie op COVID-19	investor statement		Coalitie met 65 financiële instellingen	H2 2021
Business statement voor een VN-Verdrag om plasticvervuiling wereldwijd aan te pakken	Business statement		Wereldnatuurfonds (WWF) en Ellen MacArthur Foundation	H2 2021
CDP SBT	investor statement		CDP	H1 2021
Global statement to governments on the climate crisis	investor statement		IIGCC	H1 2021
Investor Statement on Human Rights and Business Activities in Myanmar	supporting investor		Investor alliance for human rights	H1 2021
Investor statement on corporate accountability for digital rights	investor statement		Investor alliance for human rights	H1 2021
Investor Statement on Facial Recognition	supporting investor		50 investeerders	H1 2021
Sign on to Investor Statement on the Bangladesh Accord	investor statement	 	ICCR	H1 2021
Soy Trader Engagement Letters to the Board	investor statement	 	CERES	H1 2021
Co-Sign an Investor Letter to Amazon to ask for concrete measures to implement its stated commitment to ILO Core Conventions	investor statement	 	coalitie van 70 investeerders	H1 2021
Engaging with the food industry to build sustainable protein supply chains FAIRR Initiative	member	 	PRI	H1 2021
CDP Science Based Targets (SBT) campaign	Supporting Investor		CDP	H2 2020
Oproep voor aandacht voor de impact van Covid-19 op zeelieden	Investor statement		VN	H2 2020
Finance for Biodiversity Pledge	Ondertekenaar		Coalitie met 37 investeerders	H2 2020
Investor Statement Access to Nutrition	Investor statement		Access to Nutrition	H2 2020
Breastmilk Substitutes Call to Action	Investor statement		Access to Nutrition	H2 2020
Investor Engagement letter Xinjiang Uyghur Autonomous Region	Supporting Investor	 	Investor Alliance on Human Rights, ICCR	H2 2020
2020 Soy Trader Private Investor Letter	Supporting Investor		PRI, Ceres	H2 2020
Satellite-based engagements towards No-deforestation	Supporting Investor		Coalitie met 8 investeerders	H2 2020

UPS shareholder resolution: Lobbying Expenditures and Disclosure	Supporting Investor		Boston Trust Walden	H2 2020
Abbvie shareholder resolution: Executive Compensation and Drug Pricing Risks	Supporting Investor		Friends Fiduciary	H2 2020
Johnson & Johnson shareholder resolution: Receipt of government financial support for development of COVID-19 vaccines	Supporting Investor		Oxfam America	H2 2020
Engaging with global washing machine manufacturers to reduce microplastic pollution	Supporting Investor		First Sentier Investors, the Marine Conservation Society	H2 2020
Investor Statement "Pharmaceutical Sector & Covid-19"	Initiator		Coalitie met 65 investeerders	H1 2020
Preventing PFAS pollution by removing forever chemicals from food packaging	Supporting Investor	 	Fidra	H1 2020
Pesticide Use Reduction and Safer Chemicals Management	Supporting Investor		Mercy Investment Services	H2 2019
Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	Member	 	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2019
Platform Living Wage for Financials	Member	 	10 Nederlandse Financiële instellingen	H2 2018
Access to Nutrition	Supporting Investor		Access to nutrition	H1 2018
CDP Non-disclosure Campaign	Supporting Investor		CDP	H1 2018
Investor Alliance for Human Rights	Supporting Investor		ICCR	H1 2018
Investor Decarbonisation Initiative	Supporting Investor		ShareAction	H1 2018
Workforce Disclosure Initiative	Investor Statement		ShareAction	H1 2018
Climate Action 100+	Supporting Investor		IGCC, UN PRI, AIGCC, Ceres	H2 2017
DNB SDG Werkgroep	Lid Werkgroep	 	Nederlandse Institutionele Beleggers	H1 2017
Platform Carbon Accounting Financials	Voorzitter Werkgroep Credits		PCAF	H1 2017
Carbon Disclosure Project	Ondertekenaar		CDP	2009
UN PRI	Ondertekenaar	 	UNPRI	2007

5.7. Stembeleid & Corporate Governance

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen hierbij een centrale rol. Achmea belegt onder andere in beursgenoteerde ondernemingen en is daardoor ook aandeelhouder. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan Achmea invloed uitoefenen op ondernemingen. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen kan Achmea zich uitspreken over het beloningsbeleid. Achmea doet dit onder andere door deel te nemen aan de besluitvorming op de aandeelhoudersvergaderingen (stemmen).

Institutionele belegger als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals verzekeraars een beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen.

Achmea hecht waarde aan goed ondernemingsbestuur en is ook vanuit haar eigen overtuigingen gemotiveerd om te voldoen aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stembeleid;
2. Verslag verantwoord en betrokken aandeelhouderschap;
3. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

Stemgedrag Achmea

Achtergrond

De eerste helft van het jaar is altijd een zeer drukke stemperiode. De meeste aandeelhoudersvergaderingen vinden namelijk in dit halfjaar plaats. Voor Europa en de Verenigde Staten is het de piek van het aandeelhoudersvergaderingenseizoen. In diverse landen werden de beperkende maatregelen tegen de verspreiding

van het Corona-virus afgeschaald of helemaal opgeheven. Als gevolg is het aantal ondernemingen wat een hybride vergadering hield toegenomen, evenals het aantal ondernemingen wat alleen live een vergadering hield.

Aandeelhoudersvoorstellen

Dit jaar is, net zoals voorgaande jaren, een toename te zien van het aantal aandeelhoudersvoorstellen op zowel de E, S als de G. Dit geldt met name voor de Verenigde Staten. De stijging van aandeelhoudersvoorstellen in dit continent heeft meerdere oorzaken. Er zijn enerzijds meer voorstellen ingediend en anderzijds heeft de Securities and Exchange Commission (SEC) meer verzoeken van ondernemingen om geen actie te ondernemen op ingediende aandeelhoudersvoorstellen afgewezen. De meeste aandeelhoudersvoorstellen werden ingediend bij banken, olie- en gasondernemingen en retail ondernemingen.

Naast de toename in het aantal aandeelhoudersvoorstellen steeg over het algemeen ook de steun voor de voorstellen. Het aantal aandeelhoudersresoluties wat teruggetrokken is voor de vergaderingen is gestegen. Dit wordt mede veroorzaakt door de toenemende steun die aandeelhoudersresoluties krijgen. Wij zien dit als een positieve ontwikkeling. Het betekent namelijk dat de indiener van het aandeelhoudersvoorstel en de onderneming afspraken hebben gemaakt in het voordeel van het aandeelhoudersvoorstel. Dit laat zien dat aandeelhoudersvoorstellen een pressiemiddel kunnen zijn om ondernemingen stappen te laten zetten.

Klimaat

Klimaatverandering was wederom een centraal thema dit stemseizoen. Meerdere ondernemingen legden hun klimaatstrategie ter stemming aan de aandeelhouders voor (met uitzondering van Nederlandse ondernemingen). Duidelijk zichtbaar was dat de steun voor klimaat gerelateerde aandeelhoudersresoluties voor het merendeel blijft stijgen. Daarnaast heeft de aandacht voor klimaatverandering in toenemende mate invloed op de mate van steun voor bestuurdersverkiezingen. Dit heeft geleid tot meer TEGEN stemmen wat betreft (her)benoemingen van bestuurders die achterblijven in de klimaattransitie.

Stemactiviteiten van Achmea

Wij stemden in het afgelopen halfjaar op **581 vergaderingen** op totaal **8.826 agendapunten**. Zie onderstaande tabel voor de regionale verdeling over H1 2022.

REGIONALE VERDELING H1 2022

Land	Aantal
Australië	4
Oostenrijk	3
België	6
Bermuda	4

Canada	30
Kaaimaneilanden	6
Denemarken	5
Finland	5
Frankrijk	30
Duitsland	19
Hong Kong	7
Ierland	6
Isle of Man	1
Israël	3
Italië	5
Japan	118
Jersey	3
Luxemburg	2
Nederland	13
Noorwegen	8
Portugal	1
Singapore	4
Spanje	7
Zweden	18
Zwitserland	18
Verenigd Koninkrijk	32
VS	223

Op de website van Achmea kunt u via het [Vote Disclosure Systeem](#) vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

Achmea IM voert ons stembeleid uit en past voor elke steminstructie het eigen 'op maat gemaakte' stembeleid toe. Achmea IM maakt bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). Het stembeleid wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten.

Voordat de definitieve stem wordt uitgebracht analyseren we een selectie van de voorstellen op individuele basis. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van het aantal tegenstemmen per fonds. Het grootste aantal tegenstemmen betrof tegenstemmen tegen managementvoorstellen. Het ging hier

onder andere om de (her)benoemingen van bestuurders. Redenen voor tegenstemmen waren onder andere:

- Onvoldoende onafhankelijkheid bestuurder
- Bestuur voldeed niet aan de diversiteitsvereisten
- Tekort geschoten in het beheren en/of beperken van ESG-risico's
- Te lange bestuurstermijn

Ook betrof het vaak beloningsstructuren die als excessief, onvoldoende toegelicht en niet transparant genoeg beoordeeld worden, of waar een link met de prestaties van de onderneming ontbreekt. Dit kwam zowel terug in beloningsbeleid als beloningsverslagen. Van de grootste bijdragers aan de CO₂-uitstoot (olie en gas-, staal-, cement-, nutsbedrijven) werd verwacht dat er klimaatgerelateerde performance targets in de beloning waren opgenomen. Indien dit niet het geval was werd er tegen het beleid/verslag gestemd. De categorie Overig ontving ook regelmatig een tegenstem. Klimaattransitieplannen van ondernemingen zijn onder deze categorie opgenomen. Ook de stemmen voor een aandeelhoudersresolutie houden impliciet een stem tegen het management in en zijn door ons meegenomen in onderstaand percentage van tegenstemmen.

OVERZICHT TEGENSTEMMEN H1 2022¹

Totaal aantal stemmen	% Tegen
1.664	19%

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS

De managementresoluties kunnen worden onderverdeeld in een zestal hoofdthema's: benoeming bestuurders, beloningsbeleid, uitgifte aandelen, routinezaken, fusies & overnames en overig. Onder routinezaken wordt bedrijfsvoering verstaan. Denk hierbij aan het aanstellen van de accountant, wijzigen van statuten en beslissingen omtrent de uitgifte van dividend. Onder het thema overig vallen onder andere klimaatstrategieën van de onderneming en sociale rapportages. In dit halfjaar zijn de meeste stemmen uitgebracht voor benoeming bestuurders, routinezaken en beloning.

STEMACTIVITEITEN PER HOOFDTHEMA¹

	Voor	Tegen
Benoeming bestuurder	86%	14%
Beloning	45%	55%
Uitgifte aandelen	94%	6%
Routinezaken	97%	3%
Fusie en overnames	93%	7%
Overig	74%	26%

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS

Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema's milieu & gezondheid, mensenrechten en goed bestuur. In het afgelopen halfjaar hebben wij **350 aandeelhoudersresoluties** beoordeeld en onze stem uitgebracht.

In China staan regelmatig aandeelhoudersvoorstellen op de agenda, ook op het gebied van de benoeming van bestuursleden. Dit komt omdat in China de meeste beursgenoteerde ondernemingen aandeelhouders met zeggenschap hebben. Aandeelhouders met zeggenschap wijzen gewoonlijk hun vertegenwoordigers aan om in het bestuur zitting te nemen. In China is het gebruikelijk dat een belangrijke aandeelhouder aanvullende agendapunten voorstelt nadat de oorspronkelijke agenda is vrijgegeven. Hoewel deze voorstellen technisch gezien aandeelhoudersvoorstellen zijn worden zij meestal ingediend met instemming van, en vaak op verzoek van, het management. Het management mag namelijk geen extra agendapunten toevoegen nadat het stemmateriaal is vrijgegeven.

Wij toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Dat betekent dat wij niet in alle gevallen voor een resolutie zullen stemmen, ook al past deze binnen onze speerpunthema's. In onderstaand overzicht staat onze steminstructie per thema voor deze resoluties.

STEMGEDRAG ACHMEA OP AANDEELHOUDERSRESOLUTIES¹

Thema	Aantal	% Voor	% Tegen
Overig (o.m. Politieke Donaties)	60	77%	23%
Benoeming Bestuurder	80	81%	19%
Klimaat, Milieu en Gezondheid	73	92%	8%
Routinezaken	44	48%	52%
Goed Bestuur	25	84%	16%
Mensenrechten	41	93%	7%
Sociaal	12	17%	83%

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS

Klimaat

Exxon

Christian Brothers Investment Services heeft een resolutie ingediend waarin Exxon wordt gevraagd verslag uit te brengen over de mogelijke financiële gevolgen voor de onderneming van het IEA Net Zero 2050-scenario. Dit verslag zou door een accountant gecontroleerd moeten worden.

Exxon heeft in haar rapport Advancing Climate Solutions een gecontroleerde analyse opgenomen, waarin haar bedrijfsstrategie wordt vergeleken met het NZE-scenario van het IEA. Exxon stelt dat uit de beoordeling blijkt dat de onderneming zijn kasstromen in de loop van de tijd kan laten groeien door minder te investeren in olie en aardgas en meer te investeren in groeibevorderende projecten op het gebied van chemicaliën, koolstofafvang en -opslag, brandstoffen met lagere emissies, waterstof en koolstofafvang en -opslag. Exxon zegt verder dat het IEA NZE-scenario ervan uitgaat dat er in 2050 nog steeds 24 miljoen vaten olie en 169 miljard kubieke voet aardgas nodig zullen zijn om aan de vraag te voldoen. Exxon geeft aan dat er een analyse van haar uitgavenplan en een modellering van de potentiële toekomstige cashflow is opgenomen en dat daaruit de veerkracht van de bedrijfsstrategie blijkt.

Hoewel de scenarioplanning van Exxon enkele van de veronderstellingen van een reeks scenario's voor lagere koolstofemissies weergeeft, is de onderneming niet transparant over toekomstige prijsveronderstellingen voor olie en aardgas, noch geeft het informatie over hoe veronderstellingen over vraag en prijzen, zoals in de IEA NZE, van invloed zouden zijn op bestaande olie- en gasactiva of op investeringen. De onderneming heeft geen langetermijndoelen gesteld met betrekking tot de emissies van haar verkochte producten.

De strategie van ExxonMobil is afgestemd op de overtuiging dat de vraag naar olie en gas zal blijven groeien, ook al heeft het IEA benadrukt dat de vraag naar koolwaterstoffen de komende decennia drastisch zal moeten dalen om in 2050 netto nul te bereiken. Aandeelhouders zouden baat hebben bij meer informatie over het risico van onrendabele activa van de onderneming. Daarom is steun van de aandeelhouders voor dit voorstel gerechtvaardigd. Het pensioenfonds heeft VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 46,3% voor de resolutie waardoor het voorstel helaas net niet is aangenomen.

Arbeidsnormen

Amazon

Op de aandeelhoudersvergadering van Amazon zijn meerdere resoluties ingediend, waaronder gerelateerd aan arbeidsnormen. De indiener van de resolutie verzoekt Amazon.com een verslag over gezondheids- en veiligheidsverschillen tussen werknemers openbaar te maken. De indiener vraagt specifiek naar publicatie van een rapport over (1) de vraag of de gezondheids- en veiligheidspraktijken van Amazon aanleiding geven tot raciale en genderongelijkheden in de letselpersentages onder magazijnmedewerkers en (2) de impact van dergelijke ongelijkheden op de lange termijn inkomsten en carrière mogelijkheden van magazijnmedewerkers die tot vrouwen en minderheden behoren.

Amazon geeft al uitgebreide informatie over gezondheid en veiligheid op de werkvloer. Ondanks deze informatie hebben aandeelhouders er baat bij als zij het beleid, de programma's

en de toezichtmechanismen op het gebied van veiligheid op de werkvloer beter zouden kunnen begrijpen en beoordelen. Om deze reden heeft het pensioenfonds VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 12,7% voor de resolutie, daarmee is deze resolutie afgewezen.

Mensenrechten

Apple

Op de aandeelhoudervergadering van Apple op 4 maart 2022 diende een aandeelhouder een resolutie in gerelateerd aan burgerrechten. De indiener van het voorstel vraagt Apple om toezicht te houden op en verslag uit te brengen over een onderzoek uit te voeren door een onafhankelijk derde partij naar raciale gelijkheid, waarin de negatieve gevolgen van het beleid en de handelwijze van de onderneming voor de burgerrechten worden geanalyseerd.

Apple heeft een aantal constructieve maatregelen genomen om raciale ongelijkheid en onrechtvaardigheid aan te pakken. Zo heeft de onderneming 100 miljoen dollar uitgetrokken voor haar initiatief 'Racial Equity and Justice Initiative', dat zich richt op het vergroten van de toegang tot onderwijs, het bepleiten van hervorming van het strafrecht en het wegnemen van belemmeringen voor zwarte en bruine ondernemers. Ook geeft Apple aan dat haar mensenrechtenbeleid is gebaseerd op relevante VN-richtlijnen. Daarnaast voert zij een mensenrechtenanalyse uit om risico's te identificeren en te verhelpen. Apple is echter onder vuur komen te liggen vanwege problemen met de burgerrechten op de werkplek, die hebben geleid tot de oprichting van de #AppleToo-beweging, bestaande uit huidige en voormalige Apple werknemers. Sommige werknemers hebben hun bezorgdheid geuit over verbaal geweld, seksuele intimidatie, represailles en discriminatie. Bovendien maken werknemers met een diversiteitsachtergrond nog steeds slechts twaalf procent uit van de leidinggevende functies binnen de onderneming.

Het pensioenfonds heeft VOOR het aandeelhoudersvoorstel gestemd. Een objectieve audit door een derde partij, die de impact van het beleid en de handelwijze van het bedrijf op de burgerrechten beoordeelt, kan helpen om recente controverses aan te pakken. Het zou aandeelhouders ook kunnen helpen bij de beoordeling van de doeltreffendheid van Apple's maatregelen op het gebied van rassengelijkheid en het beheer van de daarmee samenhangende risico's. Van de aandeelhouders stemde 52,8% voor de resolutie, daarmee is deze resolutie aangenomen.

Biodiversiteit

Metro Inc.

M DAC heeft een resolutie bij Metro ingediend ten aanzien van het behoud van biodiversiteit. In de resolutie wordt Metro verzocht om in de gedragscode voor haar leveranciers eisen te specificeren omtrent commitment voor het behoud van de biodiversiteit.

Metro heeft een gedragscode voor leveranciers. Hierin is opgenomen dat Metro streeft om goederen en diensten te

kopen van leveranciers die in alle stadia van de productiecycclus een milieuverantwoorde werkwijze hanteren. Op bepaalde gebieden in de gedragscode zijn criteria vastgesteld op basis van specifieke kwesties. Een voorbeeld hiervan is ontbossing tegengaan door middel van het gebruik van palmolie te beperken in de huismerkproducten.

Aandeelhouders hebben baat bij aanvullende informatie over de wijze waarop Metro de impact van haar leveranciers op biodiversiteit beheert. En hoe ze de gedragscode en het managementbeleid kunnen versterken opdat leveranciers kunnen voldoen aan hun toezeggingen om de biodiversiteit in stand te houden. Om deze redenen heeft het pensioenfonds VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 37,1% voor de resolutie. De resolutie is daarmee niet aangenomen.

Gezondheid

Gilead

Een groep aandeelhouders, waaronder Achmea IM, hebben een aandeelhoudersresolutie ingediend bij **Gilead** omtrent haar lobbyactiviteiten. Gilead wordt in het voorstel verzocht een beoordeling door een derde partij uit te laten voeren en te rapporteren over de afstemming van haar lobbyactiviteiten op haar openbare beleidsstandpunt en publieke verklaringen.

Gilead maakt op haar website haar politieke bijdragen bekend en het deel van de betalingen aan handelsverenigingen dat voor politieke doeleinden wordt gebruikt. De onderneming maakt het toezichtbeleid van de raad van bestuur bekend en verklaart dat de raad van bestuur toezicht houdt op politieke en lobbyactiviteiten via de 'Nominating and Corporate Governance Committee', dat regelmatig betalingen en beleidslijnen evalueert. Volgens de proxyverklaring van de raad van bestuur is de onderneming van plan om informatie openbaar te maken over betrokkenheid bij handelsverenigingen en het proces van de onderneming om te beoordelen of het op één lijn zit met haar eigen waarden en die van belangenorganisaties. Hoewel de onderneming in het verleden wel eens beleidsstandpunten openbaar heeft gemaakt, lijkt de website van Gilead op dit moment geen informatie te geven over beleidsstandpunten. Gilead maakt bekend dat het handelsverenigingen steunt die gelobbyd hebben tegen hervormingen van de gezondheidszorg die de prijzen van geneesmiddelen op recept zouden verlagen.

Aanvullende informatie over de beleidsstandpunten van de onderneming en de congruentie tussen haar standpunten over toegankelijkheid en betaalbaarheid en haar lobbyactiviteiten zou aandeelhouders nuttige informatie verschaffen over de manier waarop de onderneming de daarmee samenhangende risico's beheert. Om deze reden heeft het pensioenfonds VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 49,9% voor de resolutie, daarmee is deze resolutie afgewezen. Er loopt nog een onderzoek of Gilead de blanco stemmen mocht meetellen bij de tegen

stemmen. Indien dit niet het geval is zal het aantal voorstemmen meer zijn. We houden de uitkomst in de gaten. De mate van steun is wel dusdanig hoog dat Gilead hier actie op moet ondernemen.

Johnson & Johnson

Oxfam America en Achmea IM hebben een voorstel ingediend waarin wordt gevraagd dat Johnson & Johnson rapporteert over hoe overheidssteun de strategie van het bedrijf beïnvloedt inzake toegang tot COVID-19 vaccins. Het is het tweede jaar dat de resolutie is ingediend.

Johnson & Johnson verschaft enige informatie over haar prijsstelling van het COVID-19 vaccins, door te verklaren dat deze in lijn zal zijn met het Bill & Melinda Gates Foundation kader. Deze beschrijving is enigszins vaag en het geeft aandeelhouders geen duidelijk beeld van de toekomstige prijsstelling. De website van Johnson & Johnson vermeldt dat het, als onderdeel van haar commitment om eerlijke toegang te verlenen, tot 900 miljoen vaccins heeft toegezegd aan de Afrikaanse Unie en de COVAX-faciliteit. De raad van bestuur geeft verder haar commitment aan om de kosten te drukken en de toegang tot geneesmiddelen te verbeteren. Het Janssen U.S. Transparency Report verschaft inzicht in besluitvorming over prijsstelling en toegankelijkheid. Johnson & Johnson is echter niet transparant over de manier waarop het in de prijsstelling rekening heeft gehouden met overheidsfinanciering voor de ontwikkeling van COVID-19 vaccins en andere toegankelijkheidsbeslissingen, noch over hoe het er in de toekomst rekening mee zal houden.

Rapportering over hoe overheidssteun de strategie van Johnson & Johnson heeft beïnvloedt inzake toegang tot COVID-19 vaccins kan aandeelhouders ten goede komen bij de beoordeling van het toezicht van de onderneming op de daaraan verbonden risico's, zonder dat dit een onnodige belasting voor de onderneming vormt. Om deze reden heeft het pensioenfonds VOOR de aandeelhoudersresolutie gestemd. In totaal geeft 33,4% voor de resolutie gestemd. De resolutie is hiermee afgewezen. In 2021 was de mate van steun 31,3%.

Lobbying

United Parcel Service

Boston Trust Walden Company en enkele mede-indieners, waaronder Achmea IM, hebben voor de tweede keer een resolutie ingediend waarin ze United Parcel Service (UPS) vragen om verslag uit te brengen over lobbyactiviteiten en -uitgaven.

UPS maakt enige informatie bekend over waarom het lobbyt en over haar goedkeurings- en toezichtsproces voor lobbyuitgaven. De afdeling Public Affairs beheert de lobbyactiviteiten, inclusief betalingen aan handelsverenigingen, en brengt regelmatig verslag uit aan de raad van bestuur. UPS maakt echter geen informatie bekend over haar deelname aan handelsverenigingen, inclusief het bedrag van de betaalde contributies of het deel van de betalingen aan handelsverenigingen dat gebruikt wordt voor

lobbydoeleinden. De informatie die UPS verschaft over betalingen aan beroepsverenigingen heeft enkel betrekking op bedragen voor politieke bijdragen. Uitgaven met betrekking tot het beïnvloeden van wetgeving zijn niet opgenomen in rapportages. Bovendien geeft het bedrijf geen geaggregeerde of gespecificeerde informatie over haar lobbyuitgaven op federaal of staatsniveau, noch over prioriteiten in het overheidsbeleid voor dergelijke activiteiten.

Verbeterde transparantie zou de aandeelhouders in staat stellen de uitgebreide politieke activiteiten van UPS en het beheer van de daarmee samenhangende risico's en kansen beter te beoordelen, met name die welke verband houden met de financiering van indirecte lobby-standpunten die in strijd kunnen zijn met de eigen verklaarde bedrijfsstandpunten. Om deze redenen heeft het pensioenfonds VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 29,2% voor de resolutie. Dit percentage is een stijging ten opzichte van vorig jaar (25,3%). Ondanks de stijging van de steun is geen meerderheid van de stemmen behaalt waardoor het voorstel is afgewezen.

Corporate Governance ontwikkelingen Nederland

Analyse Algemene Vergadering van Aandeelhouders seizoen in Nederland

Stijging aantal live en hybride vergaderingen

Als gevolg van het geleidelijk opheffen van de beperkende maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus vonden er weer veel live en hybride Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders (hierna: AvA's) plaats. Maar 15% van de Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hield een uitsluitend virtuele vergadering. Dit betrof onder andere Philips en AkzoNobel. Gezien de gevoeligheid omtrent deze vergaderingen op het gebied van beloningen werd dit door ons als zeer teleurstellend ervaren.

Naast de terugkeer van de live vergaderingen zijn ook de hybride varianten goed ontvangen. Bij de hybride vergaderingen kon men beter dan vorig jaar op afstand (vervolg-)vragen stellen. Dit verbeterde de mogelijkheid om discussie te kunnen voeren. De vergaderingen van ING Groep en Shell werden verstoord door klimaatactivisten.

De vergadering van ING werd als gevolg hiervan voor enkele minuten uitgesteld. De vergadering van Shell moest bijna 3 uur worden uitgesteld om de activisten uit de vergaderzaal te verwijderen zodat de AvA kon plaatsvinden.

Net als vorig jaar was er ook dit jaar weer een stijging in het aantal uitgebrachte stemmen op de AvA's. Zowel bij de AEX- als de AMX ondernemingen. Bij de AEX ondernemingen was het percentage uitgebrachte stemmen 76,9% t.o.v. 75,8% in 2021. En bij AMX ondernemingen was het percentage 72,3% t.o.v. 70,9% in 2021.

Stijging aantal tegenstemmen bij managementvoorstellen

In totaal waren er 1.039 agendapunten geagendeerd op de AvA's van de Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Ondernemingen reageren actiever op zorgpunten van aandeelhouders die in aanloop naar de vergadering geuit zijn, zo hebben we het volgende gezien: ☐

- 6 managementvoorstellen werden teruggetrokken voor de vergadering.
- 1 managementvoorstel werd door de onderneming aangepast voor deze ter stemming werd gebracht.

Dit is een positieve ontwikkeling.

Ook dit jaar stond er 1 aandeelhoudersvoorstel geagendeerd, namelijk het voorstel van "Follow This" bij Shell. Follow This dringt in dit voorstel aan op scherpere klimaatdoelen die naar hun mening meer in lijn zijn met het klimaatverdrag van Parijs.

Van de managementvoorstellen waren er 46 voorstellen die te maken kregen met meer dan 20% tegen stemmen. Het grootste aantal van deze resoluties betrof beloning gerelateerde managementvoorstellen (beleid en verslag). Dit soort voorstellen bedroeg 45% van de voorstellen waar veel tegenstemmen waren (ten opzichte van 39% in 2021). Er was dit jaar een grote stijging van het aantal tegenstemmen met betrekking tot (her)benoemingen van de leden van Raden van Bestuur en de Raden van Commissarissen. Dit jaar bedroeg deze categorie 23% van het aantal managementvoorstellen met veel tegenstemmen. Dit ten opzichte van 8% in 2021. Deze stijging is ook zichtbaar bij de uitgebrachte stemmen voor Achmea. Dit is mede het gevolg van het aangepaste stembeleid waarin is opgenomen dat bestuurders verantwoordelijk worden gehouden voor hoe zij ESG-risico's beheren en mitigeren.

Weinig actie Raad van Commissarissen bij 'afgekeurd' beloningsverslag

Net als afgelopen jaar waren er veel tegenstemmen ten aanzien van beloningsverslagen. Maar helaas wordt hier door de Raad van Commissarissen weinig actie op ondernomen. Zelfs wanneer er dusdanig veel stemmen zijn dat een verslag wordt 'afgekeurd'. De stem op het beloningsverslag is een zogenaamde 'adviserende stem'. De onderneming is niet verplicht hier gevolgen aan te verbinden. Met het oog op goede corporate governance is er uiteraard wel de verwachting dat wanneer er veel tegenstemmen zijn dit leidt tot gesprekken en mogelijk aanpassingen. Het gebrek aan actie door de Raad van Commissarissen kan er toe leiden dat tegen hun herbenoeming wordt gestemd.

Een beloningsverslag dat erg veel tegenstemmen ontving was van Philips. Het beloningsverslag ontving 79,4% tegen stemmen. Aangezien het een adviserende stem betreft, heeft het geen automatische gevolgen voor de bonussen. De bonussen zijn al uitgekeerd. Philips heeft aangegeven in

gesprek te gaan met aandeelhouders over deze uitslag. De reactie van Philips tijdens de vergadering over deze uitslag was teleurstellend. Wanneer er geen actie door Philips wordt ondernomen naar aanleiding van de uitslag is het zeer waarschijnlijk dat dit gevolgen gaat hebben op de herbenoemingen volgend jaar.

Klimaatplannen blijven een uitdaging

Dit geldt zowel voor de ondernemingen als voor aandeelhouders. Klimaat was 1 van de 3 onderdelen van de focusletter die Eumedion in het najaar van 2021 naar Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen heeft uitgestuurd. De focusletter bevat onderwerpen die besproken zullen worden in de dialogen in aanloop naar de aandeelhoudersvergaderingen. Van de grootste Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen (62 ondernemingen) heeft 76% een bepaalde vorm van een klimaatplan met in ieder geval 1 CO₂-reductie doelstelling hierin opgenomen. 42% van de ondernemingen hebben een net-zero target voor scope 1, 2 en 3.

Van de doelen die zijn opgesteld door ondernemingen is 32% geverifieerd door het Science Based Target Initiative (SBTi). Meerdere ondernemingen hebben een verzoek ingediend voor verificatie door de SBTi maar momenteel is er sprake van een doorlooptijd van 1,5 jaar om de cijfers te laten valideren. Het is lastig om als aandeelhouder in te schatten hoe uitdagend de doelen zijn die ondernemingen stellen. Ook omdat ondernemingen van verschillende basisjaren uitgaan en diverse methodes gebruiken om scope 3 emissies te berekenen. Sommige ondernemingen maken daarnaast gebruik van intensiteit doelstellingen terwijl andere ondernemingen zich richten op absolute emissie reductiedoelstellingen. De informatie over de klimaat gerelateerde activiteiten van de ondernemingen zijn verspreid over het jaarverslag, de website, toezichthouder rapportages en overige publicaties. Dit bemoeilijkt de inzichtelijkheid en vergelijkbaarheid. Een paar ondernemingen publiceren een samenhangend rapport waar al deze informatie verzameld wordt maar deze rapportages verschillen in detail en scope.

Wereldwijd zijn er veel aandeelhoudersresoluties ingediend op het gebied van klimaat. Bij Shell was wederom een aandeelhoudersvoorstel ingediend door Follow This. Opvallend hier was dat de steun voor het voorstel bij Shell is gedaald (ongeveer 20% t.o.v. 30% in 2021). Follow This is aan het onderzoeken wat de redenen hiervoor zijn. Follow This heeft meerdere voorlopige verklaringen benoemd. Dit omvat onder andere dat beleggers het verhaal van de grote gas- en olie ondernemingen aanvaarden dat de door de oorlog veroorzaakte crisis zwaarder weegt dan de klimaatcrisis. En dat beleggers terugkomen op de noodzaak van scope 3 doelstellingen. Wij zullen de definitieve uitkomst in de gaten houden.

Diversiteit verbreedt

Het 2e focuspunt uit de Eumedion focusletter betrof diversiteit. Uit de jaarverslagen en dialogen met

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen blijkt dat hoewel 'geslacht' nog steeds het meest voorkomende diversiteitsonderwerp is, etniciteit als onderwerp toeneemt. Dit is vooral het geval bij ondernemingen met een grote blootstelling aan de VS. Enkele van deze ondernemingen rapporteerden in hun jaarverslag over de etniciteitsverdeling van het werknemersbestand in de VS. In de VS is het toegestaan deze data op te vragen en te publiceren. In Europa is dit niet het geval.

De recente discussies over het tegengaan van ongewenst en ontoelaatbaar gedrag hebben bij alle ondernemingen waarmee gesproken is in de dialogen de interne discussies geïntensiveerd. Er zijn als gevolg hiervan door de ondernemingen maatregelen genomen om de veiligheid en gezondheid op de werkvloer (op alle gebieden) te verzekeren. Ondernemingen willen een prettige, veilige, eerlijke, inclusieve en vertrouwelijke werkplek stimuleren waarin alle werknemers zichzelf kunnen zijn. Er is ook extra aandacht gegeven aan de verschillende meldingsprocedures en wat daar aan verbeterd kan worden. Ondernemingen worden aangemoedigd om informatie over diversiteit openbaar te maken voor zover de nationale/regionale wetgeving dit toestaat.

Weinig informatie over de effectiviteit van due diligence procedures op het gebied van mensenrechten

Het 3e focuspunt van de focusletter van Eumedion betrof transparantie over due diligence op het gebied van mensenrechten. Ondernemingen werden gevraagd om robuuste procedures in te voeren voor het identificeren, beheersen en voorkomen van negatieve gevolgen voor de mensenrechten die van belang zijn voor de desbetreffende onderneming. Tijdens de dialogen was de focus op mensenrechten in de leveranciersketen. Bijna alle ondernemingen hebben een programma gericht op mensenrechten. Hier valt leveranciersscreening ook onder en due diligence activiteiten op het gebied van loon en arbeidsvoorwaarden. Ondernemingen verklaren dat zij voldoen aan verschillende richtsnoeren, zoals onder andere die van de OESO waar mensenrechten een belangrijke rol speelt. Er zijn meer ondernemingen die in hun programma engagement met leveranciers hebben opgenomen. Dit om mensenrechten volledig te verankeren in hun activiteiten om 'no harm' te bereiken en/of 'a force for good' te zijn. Dit zijn positieve ontwikkelingen.

De jaarverslagen van de ondernemingen bevatten wel veel informatie over de procedures en maatregelen maar minder over de effectiviteit van deze procedures. Ook maken ondernemingen relatief weinig bekend over de maatregelen die zij hebben genomen om na te gaan of leveranciers de gedragscode van de onderneming naleven. En over stappen die zijn ondernomen om negatieve gevolgen voor de mensenrechten te verzachten. In het algemeen geven ondernemingen geen gedetailleerde informatie over de wijze waarop zij besluiten om activiteiten in landen of gebieden waar conflicten heersen en/of mensenrechtenkwesties zijn vastgesteld voort te zetten of te

stoppen. Het is voor aandeelhouders meestal onduidelijk in hoeverre het mensenrechtenbeleid van de onderneming in verschillende landen wordt toegepast. Hier zijn zeker nog stappen te zetten.

6. Impact maken

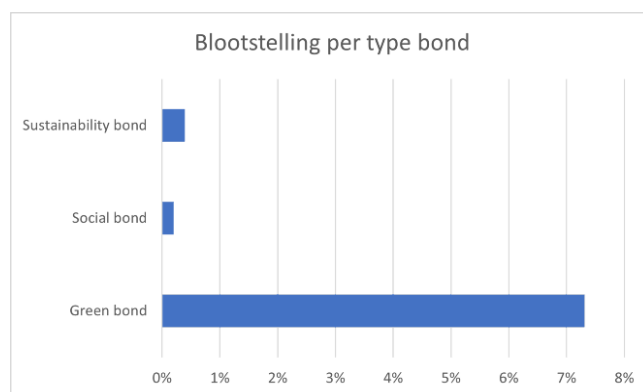
"We beleggen met positieve maatschappelijke impact."

Wanneer naast financiële doelen ook een positieve sociale impact of milieu impact wordt nagestreefd bij een investering, is sprake van impact beleggingen. Achmea streeft er naar om impactbeleggingen zoveel mogelijk te realiseren binnen bestaande beleggingscategorieën. Op dit moment geeft Achmea hier invulling aan binnen bedrijfsobligaties (green en social bonds), duurzaam vastgoed, infrastructuur (duurzame energie), illiquide krediet (WSW-leningen) en private equity (impact fondsen en micro-financiering).

In dit hoofdstuk geven wij een toelichting op de huidige impact beleggingen van Achmea.

Green Bonds

Green Bonds zijn een vorm van impact beleggen. Green Bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven door overheden, internationale instellingen of ondernemingen, waarbij de opbrengsten expliciet worden gebruikt voor financiering van duurzame of 'groene' projecten. Deze projecten zijn gericht op het opwekken van hernieuwbare energie, het verbeteren van energie-efficiëntie in gebouwen, duurzaam transport, of duurzaam waterbeheer en afvalbeheer. Financieel gezien hebben Green Bonds globaal dezelfde risicorendementskenmerken als reguliere obligaties, hoewel zich bescheiden verschillen in spread (zowel positief als negatief) kunnen voordoen. Naast Green Bonds zitten er ook Sustainability Bonds en Social Bonds in de portefeuille. Sustainability Bonds zijn obligaties waarvan de opbrengsten worden gebruikt om een combinatie van groene en sociale projecten te financieren of te herfinancieren. Bij Social Bonds worden de opbrengsten gebruikt voor sociale projecten of activiteiten. Achmea belegt momenteel ruim 5% van haar vastrentende waarde portefeuilles in Green Bonds. De totale marktwaarde van Green Bonds is in onderstaande tabel te zien. Onderdeel daarvan is de belegging in het Achmea IM Green Bond Fund. Per 30 juni 2022 belegt Achmea ruim 79 miljoen euro in het Achmea IM Green Bond Fund.

De eerste Green Bond werd uitgegeven in 2008, in antwoord op de vraag van beleggers die middels hun beleggingen een bijdrage wilden leveren aan de strijd tegen klimaatverandering. Sindsdien is de markt sterk gegroeid. Om te zorgen dat Green Bonds ook echt groen zijn, heeft de financiële sector criteria ontwikkeld die bepalen welke activiteiten ook echt bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering, dus echt als groen bestempeld kunnen worden. Zo zijn er de Green Bond Principles die vooral gaan over verantwoord beheer van de middelen, zorgvuldige selectie van te financieren activiteiten en transparante verslaglegging over besteding en impact van de beleggingen. Daarnaast heeft het Climate Bond Initiative een Green Bond Standard ontwikkeld met een lijst van duurzame activiteiten die in aanmerking komen voor financiering.

Achmea hanteert een eigen raamwerk voor het beoordelen van de mate waarin de obligatie als 'groen' kan worden gekwalificeerd. Dat betekent dat niet alle als Green Bond uitgegeven obligaties ook door Achmea als groen worden beoordeeld. Het beoordelingsraamwerk volgt de ICMA

Green, Social en Sustainability Bonds exposure	30-06-2022
Staatsobligatieportefeuille	361 miljoen
Bedrijfsobligatieportefeuille	826 miljoen

Green Bond Principles. Daarnaast gebruikt het raamwerk de richtlijnen (taxonomie) van het Climate Bonds Initiative voor het beoordelen van de duurzaamheid van te financieren activiteiten. Ook toetst Achmea IM of de activiteiten voldoen aan de definitie van ‘duurzame beleggingen’ volgens de SFDR³⁷ en de criteria voor duurzame economische activiteiten zoals gedefinieerd in de EU Taxonomie³⁸.

Daarbij is in het raamwerk ook de eis opgenomen dat de organisatie die een Green Bond uitgeeft een duidelijke visie heeft op haar eigen bijdrage aan het beperken van klimaatverandering. We verwachten van een onderneming dat de uitgifte van Green Bonds naadloos aansluit bij deze visie. Met het eigen raamwerk beoordelen we of een Green Bond voldoet aan:

1. Strategie
2. Gebruik van opbrengsten
3. Selectie en evaluatie van projecten
4. Beheer van opbrengsten
5. Rapportage verplichtingen

Achmea IM gebruikt dit raamwerk om de kwaliteit van green bonds te beoordelen voorafgaand aan het besluit tot investering. Ook tijdens de investeringsperiode wordt de kwaliteit van de green bond gemonitord. Op basis van de impactrapportages volgen we of de beoogde doelen worden gefinancierd, en of er adequaat over impact wordt gerapporteerd. Indien er relevante nieuwe informatie voorhanden is kan dit aanleiding geven om de beoordeling te herzien. In positieve – of in negatieve zin.

De SDGs worden in toenemende mate geaccepteerd en toegepast door de financiële sector, om de meer abstracte inzet op ‘ESG’ onderwerpen meer tastbaar en concreet te maken. Ook de bijdrage aan duurzame ontwikkeling van met green bonds gefinancierde projecten, is te vertalen naar bijdrage aan de SDG's. De ICMA heeft daartoe in kaart gebracht hoe de verschillende categorieën gefinancierde activiteiten aansluiten bij de ontwikkelingsdoelen. Op basis van die duiding van de ICMA kunnen wij de volgende globale relatie leggen tussen het overzicht van door de obligaties in het fonds gefinancierde activiteiten en de SDGs.

SDG

Categorie	SDG
Hernieuwbare energie	
Energie-efficiëntie	
Duurzaam transport	
Duurzaam waterbeheer	
Natuurlijke hulpbronnen	

GEbruik VAN DE OPBREngSTEN

	Hernieuwbare energie	Energie-efficiëntie	Duurzaam transport	Circular economy adapted products, production technologies and processes	Duurzaam waterbeheer	Afvalbeheer en -preventie	Natuurlijke hulpbronnen	Conservatie biodiversiteit	Percentage nog niet bekend ¹
Vastrentende waarde portefeuille	31%	16%	13%	4%	1%	0%	1%	0%	34%
Green Bond Fund	23%	26%	18%	1%	2%	0%	2%	0%	28%

¹ Omdat er relatief veel Green Bonds uit 2021 in de portefeuilles zitten, is het percentage waar (nog) geen impact report voor beschikbaar is op dit moment nog relatief hoog. De classificatie van deze obligaties is nog niet beschikbaar.

³⁷ De Europese verordening inzake informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële dienstensector (EU) 2019/2088 ook wel bekend als de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) is sinds 10 maart 2021 van toepassing. De SFDR schrijft transparantieregels voor over duurzaamheid door financiële marktdeelnemers en financieel adviseurs.

³⁸ De Taxonomie (EU) 2020/852 biedt een classificatiesysteem waarmee partijen in de financiële sector kunnen beoordelen in welke mate zij ecologisch duurzaam beleggen, en waar die beleggingen zich precies op richten. Het uiteindelijke doel is het aanmoedigen van investeringen in duurzame activiteiten, zodat de EU tegen 2050 koolstofneutraal kan worden en haar klimaatveranderingsdoelstellingen kan halen.

Duurzaam vastgoed

Bij vastgoedbeleggingen staat duurzaamheid voor het borgen van een goede kwaliteit van leven van huidige en toekomstige generaties door beperkt gebruik te maken van natuurlijke bronnen en minimaal negatief effect op het klimaat te realiseren. Duurzaam vastgoed is vastgoed met een goed energielabel en een gunstige CO₂-voetafdruk. Daarnaast biedt het vastgoed op lange termijn comfortabele huisvesting aan verschillende doelgroepen en levert het een positieve bijdrage aan de directe (fysieke) omgeving. Het lange termijn karakter van vastgoed vraagt om een lange termijnvisie op hoe het vastgoed zich binnen de maatschappelijke context zal ontwikkelen. Door met het vastgoed in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen,

kan worden gestuurd op positieve waardeontwikkeling van het vastgoed. De overtuiging is dat duurzaam vastgoed de norm wordt en voorwaarde is voor een goed en stabiel rendement.

ESG-strategie

De vastgoedportefeuille van Achmea wordt voor het overgrote deel gemanaged door Syntrus Achmea. Syntrus Achmea heeft een ESG-strategie die bestaat uit vijf strategische pijlers die zijn gelinkt aan de belangrijkste stakeholders. Elke pijler kent vier thema's. Dit leidt tot twintig doelstellingen voor de periode tot 2030. In onderstaande afbeelding is aangegeven welke van deze doelstellingen relevant zijn voor de vastgoedportefeuille van Achmea.

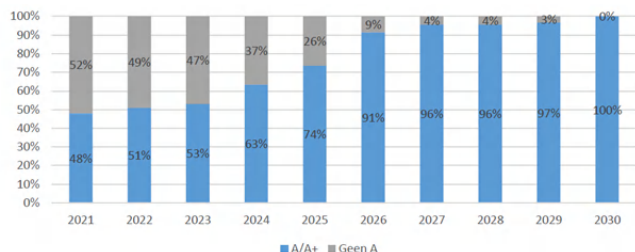

Energielabels en CO₂-reductie

Alle objecten hebben een energielabel. Dit geeft inzicht in de energetische kwaliteit van de gebouwen. Achmea heeft als doelstelling dat alle woningobjecten in 2030 minimaal een energielabel A hebben. Dit zal worden gerealiseerd door verkoop, aankoop en renovatie en verduurzaming van objecten.

In 2021 heeft Syntrus Achmea in samenwerking met W/E adviseurs de CO₂-reductie Routekaart voor de woningportefeuille geactualiseerd. In de Routekaart zijn verschillende scenario's doorgerekend om de CO₂-uitstoot in de portefeuille te reduceren.

De werkelijke CO₂-uitstoot wordt gemonitord in een CO₂-dashboard. In het najaar is de data over 2021 beschikbaar. Daarover zullen wij rapporteren in het volgende halfjaarverslag. De CO₂-uitstoot van de portefeuille wordt gereduceerd door objecten te verduurzamen. Dit zorgt er ook voor dat de energielabels verbeteren. Eind 2021 had 48% van de vastgoedportefeuille een energielabel van A of hoger. Eind 2022 zal dit 51% zijn. Om dit te bereiken worden bestaande vastgoedobjecten in de portefeuille verduurzaamd.

Dit jaar worden 32 woningen in de Meern verduurzaamd. Deze 32 twee-onder-één-kapwoningen beschikken nu over een energie label C. Om voor deze woningen een energielabel A te krijgen zijn de volgende maatregelen benodigd:

- Het plaatsen van HR++ glas in bestaande kozijnen;
- Het toevoegen van ventilatieroosters in bestaande kozijnen;
- Het isoleren van de begane grond vloer;
- Het aanbrengen van zes PV-panelen per woning; en
- Het toevoegen van CO₂-gestuurde ventilatie.

Behalve dat het energielabel verbetert zorgen deze maatregelen ervoor dat het comfort in de woningen verbetert en dat de CO₂-uitstoot van het object met circa 38% wordt verlaagd.

Naast de vastgoedbeleggingen bij Syntrus Achmea neemt Achmea ook deel in het Bouwinvest Office Fund. Van de 18 objecten indit fonds had 98,2% in 2021 reeds een energielabel A of hoger. Twee objecten hebben geen A-label omdat deze objecten monumentale gebouwen zijn. De manager overweegt om deze objecten te verkopen of om significante investeringen te doen zodat ook deze gebouwen voldoen aan de doelstelling van minimaal een energielabel A.

Huurderstevredenheid

De ambitie is dat de huurders in een veilige en duurzame woonomgeving leven. Daarom wordt er geïnvesteerd in kwalitatief hoogwaardige nieuwbouw en wordt bestaand woningbezit verduurzaamd. Hierbij is veel aandacht voor wooncomfort, sociale cohesie en gezondheid. Naast de woning is daarbij ook aandacht voor de woonomgeving. In 2020 is gestart met de pilot Ziezodan. Ziezodan is erop gericht om het proces reparatieverzoeken voor woninghuurders efficiënter en doelgerichter in te richten. Hieronder vallen alle incidentele reparatieverzoeken voor huurwoningen die geen kleine gebreken zijn of die een huurder zelf voor eigen rekening dient te herstellen. Met Ziezodan kunnen huurders via WhatsApp binnen drie minuten een melding doen en direct een afspraak plannen voor hun reparatieverzoek. Uit de evaluatie van de pilot is een aantal interessante resultaten naar voren gekomen, die naar verwachting zullen zorgen voor een verhoogde huurderstevredenheid. Te denken valt aan: snel en eenvoudig een storing melden, direct online een afspraak kunnen plannen, betere voorbereiding door de monteur, waardoor er een grotere kans is op “first time fix”. Het beter plannen van afspraken zorgt voor minder

reiskilometers van de onderhoudspartners en is daardoor ook duurzamer. In 2022 wordt Ziezodan binnen de volledige woningportefeuille uitgerold.

GRESB

In de eerste helft van 2022 heeft Achmea weer deelgenomen aan de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB). Dit is een internationale benchmark die het duurzaamheidsbeleid en de implementatie daarvan bij vastgoedfondsen en -portefeuilles meet. Op basis hiervan wordt inzichtelijk hoe de portefeuille van Achmea presteert ten opzichte van vergelijkbare fondsen en portefeuilles en waar verbetering mogelijk is.

In 2021 behaalde Achmea een score van 89 van de 100 punten en een maximale rating van 5 sterren. Dat was een goede verbetering ten opzichte van 2020 (80 punten en 4 sterren). Achmea eindigde daarmee op de 3e plaats in de peer group Western Europe / Diversified / Core, die bestaat uit 9 West Europese fondsen met een gediversifieerde portefeuille, en realiseerde een outperformance ten opzichte van het gemiddelde van de peer group. De verbetering in 2021 werd gerealiseerd door meer objecten in de portefeuille te certificeren met GPR Gebouw, met meer waterbedrijven afspraken te maken over het aanleveren van verbruiksdata en het extern laten verifiëren van de gerapporteerde verbruiksdata. Verdere verbetering is mogelijk door meer zonnepanelen te installeren in de portefeuille en meer besparingen te realiseren door verduurzaming van de portefeuille. In 2021 zijn bij 6 objecten zonnepanelen geïnstalleerd en in 2022 en 2023 is dit gepland bij nog eens 4 objecten.

De resultaten van GRESB 2022 worden in oktober bekend gemaakt.

Infrastructuur

Impact maken binnen de beleggingscategorie infrastructuur kan op diverse manieren. Vaak wordt dit aan de hand van verschillende SDG's geduid. Bij infrastructuur vindt impact maken vooral plaats rondom de thema's Klimaatverandering en de Energietransitie. Dit zijn thema's die goed aansluiten op SDG 7 (Betaalbare en Duurzame Energie) en SDG 13 (Klimaatactie). Klimaat is ook een van de vijf kernthema's van Achmea en SDG 13 is dan ook verankerd in het MVB-beleid van Achmea.

De belangrijkste doelstelling uit het klimaatakkoord van Parijs is het klimaatneutraal zijn in 2050. De wereldwijde temperatuurstijging moet worden beperkt tot 2°C ten opzichte van het pre-industriële niveau waarbij de beperking tot 1,5°C het streven is. Om dit te bereiken is wereldwijd een grote energietransitie noodzakelijk. Een transitie van hoe de wereld energie opgewekt, gebruikt en beschikbaar stelt. De afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en de hoeveelheid CO₂-uitstoot dient sterk te worden gereduceerd. De meeste infrastructuur fondsbeheerders hebben zich geconformeerd aan de 'Net Zero' klimaatdoelstellingen en werken aan het 'Paris proof' maken van de beleggingsportefeuilles. Hierbij is een duidelijke trend naar duurzame energie investeringen zichtbaar.

Doelallocatie duurzame energie: 35%

Achmea wil via haar infrastructuurportefeuille en door te investeren in duurzame energie hieraan haar bijdrage leveren. Op dit moment heeft Achmea met haar infrastructuurportefeuille een blootstelling van 6% naar duurzame energie. Deze exposure wordt verkregen via deelnemingen in institutionele infrastructuurfondsen. Deze fondsen zijn op hun beurt eigenaar van bedrijven en/of projecten die internationaal actief zijn in het opwekken van duurzame energie uit voornamelijk wind en zon. Achmea heeft besloten haar allocatie naar infrastructuur te verdubbelen en hierbij de doelallocatie naar de sector duurzame energie meer dan te verdriedubbelen van 10% naar 35%. Dit zal de komende jaren gerealiseerd worden door het gefaseerd afgeven van nieuwe toezeggingen aan fondsen die kunnen voldoen aan de ambities van Achmea.

Klimaatrisico's

Ook infrastructuurbeleggingen zijn gevoelig voor negatieve gevolgen van klimaatverandering. Externe fondsbeheerders zijn steeds actiever met het in kaart brengen van klimaatrisico's binnen de beleggingsportefeuille. Dit om gestrande activa in de toekomst te voorkomen. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de aanbevelingen van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD).

GRESB

In 2021 namen vier van de zeven actieve fondsen binnen de infrastructuurportefeuille van Achmea deel aan de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB) Infrastructure. Doel van deze internationale benchmark is om eenduidig de

duurzaamheidsprestaties van infrastructuur investeringen te kunnen meten. Niet alleen portefeuilles maar ook fondsen en individuele infrastructuurbedrijven kunnen zo vergeleken worden op het gebied van ESG-prestaties. In 2021 namen wereldwijd 149 infrastructuurfondsen (2020: 115) en 558 individuele infrastructuurprojecten (2020: 426) deel aan het onderzoek. Deze investeringen vertegenwoordigen een totale waarde van USD 738 miljard. De Achmea infrastructuurportefeuille behaalde in 2021 een GRESB-score van 80 punten (met een maximum van 100). Dit is een bovengemiddelde score in de peer group vergelijking en een sterke stijging ten opzichte van 2020 toen een score van 63 punten werd behaald.

Leningen Waarborgfonds Sociale Woningbouw

Achmea heeft voor ongeveer EUR 1 miljard aan leningen uitstaan bij Nederlandse woningcorporaties via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).

De opbrengsten van een WSW-lening worden door woningbouwcorporaties gebruikt om sociale huurwoningen te bouwen en te renoveren. Doordat het zorgen voor voldoende woongelegenheid tot één van de grondwettelijke kerntaken van de Nederlandse overheid behoort, staat de Nederlandse overheid, via het WSW, garant voor de leningen bestemd voor sociale woningbouw.

Het gebrek aan sociale huurwoningen in combinatie met de exploderende huizenprijzen maakt dat de woningnood niet meer zo groot is geweest sinds de Tweede Wereldoorlog. Van woningbouwcorporaties wordt verwacht dat zij in de komende jaren een aanzienlijke hoeveelheid woningen bij zullen bouwen.

Achmea beschouwd deze beleggingen als impactbeleggingen. Door leningen te verstrekken via het WSW levert Achmea een bijdrage aan het behalen van Sustainable Development Goals (SDGs) #11 en #13.

SDG 11: Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam

WSW-leningen mogen door woningcorporaties enkel besteedt worden aan activiteiten die vallen onder hun diensten van algemeen economisch belang (DAEB). Deze diensten omvatten het voorzien in betaalbare huurwoningen voor mensen met minimuminkomens. Zo dragen deze leningen bij aan het behalen van sociale doelstellingen.

SDG 13: Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden

Woningcorporaties in Nederland spelen een belangrijke rol in het halen van de nationale klimaatdoelen. Nederland moet in 2030 minimaal 49 procent minder CO₂ uitstoten dan in 1990 en voor 2050 moet die uitstoot met 95 procent gedaald zijn. Woningcorporaties spannen zich in om de energieprestaties van de woningvoorraad significant te verbeteren door middel van isolatie, het opwekken van hernieuwbare energie en het verminderen of stoppen van het gasverbruik. Om deze inspanningen te financieren zijn grote investeringen nodig die mede dankzij WSW-leningen kunnen worden gedaan. Zo dragen deze leningen bij aan het behalen van klimaatdoelstellingen.

OMVANG WSW-LENINGEN PORTEFEUILLE¹

Indicatoren

Aantal woningcorporaties	67
Aantal leningen	108

¹ Bron: Achmea IM, ultimo 2021

Wij observeren in 2022 een voortzetting van de trend in de verduurzaming van sociale huurwoningen door woningbouwcorporaties. Ambities op sectorniveau tot en met 2030 zijn vormgegeven in de Nationale Prestatieafspraken. De opheffing van de verhuurdersheffing speelt circa EUR 1.7 miljard vrij aan investeringsruimte voor de woningbouwcorporaties en dit zal worden gebruikt om deze afspraken te implementeren. Dit betreft onder andere:

- een verdubbeling van het bouwen van nieuwe sociale huurwoningen van circa 15,000 naar 30,000 woningen per jaar;
- het toepassen van verantwoorde huurstijgingen en huurverlagingen voor lagere inkomens; en
- een verdere verduurzaming van meer dan 675,000 woningen.

Impactfondsen

Achmea heeft in de beleggingsportefeuille ook een plaats ingeruimd voor impactfondsen. Bij dit type beleggingen gaat de maatschappelijke impact hand in hand met een acceptabel financieel rendement. In totaal bedraagt de waarde van de vijf impactfondsen €51 miljoen per 30 juni 2022. De impactfondsen sluiten aan bij maatschappelijke thema's die Achmea als Nederlandse coöperatieve verzekeraar belangrijk vindt. Van de huidige fondsen richten drie zich op het thema Inclusieve Financiering, één op het thema Natuur & Milieu en één op het thema Gezondheid. Fondsen die bijna afgebouwd zijn met een beperkte exposure zijn hier buiten beschouwing gelaten.

OVERZICHT IMPACTFONDSEN PER EIND JUNI 2022

Fonds	Thema	Regio	Marktwarde in mln EUR
Triodos Microfinance Fund	Inclusieve financiering	Wereld	12
Triodos Food Transition Europe Fund	Natuur & Milieu	Europa	13
Leapfrog Financial Inclusion Fund	Inclusieve financiering	Wereld	14
Women World's Banking Fund	Inclusieve financiering	Wereld	5
Investment Fund for Health in Africa (IFHA-II)	Gezondheid	Afrika	7
Totaal			51

In toenemende mate fungeren de duurzame ontwikkelingsdoelen ('Sustainable Development Goals' = SDG's) van de Verenigde Naties als een overkoepelend raamwerk voor impactfondsen. Deze set van 17 duurzame doelen heeft als centraal doel om de wereld in de periode tot 2030 tot een betere plek te maken, bovenal voor mensen in ontwikkelingslanden.

OVERZICHT 17 VN DUURZAME ONTWIKKELINGSDOELEN VOOR 2030

³⁹ 'Achieving the sustainable development goals, the role of financial inclusion', CGAP en UNSGSA, 2016.

Achmea onderschrijft deze doelen en doet dit onder meer via beleggingen in deze impactfondsen. Zo geldt het thema van inclusieve financiering als een belangrijke katalysator voor duurzame ontwikkeling wereldwijd. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat het toegankelijk maken van financiële diensten voor iedereen, een link heeft met de meeste SDG's ³⁹(namelijk: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10 en 16). Dit geldt dus ook voor de fondsen waarin Achmea belegt van Triodos, Leapfrog en Women's World Banking. Het fonds gericht op gezondheidszorg in Afrika (IFHA-II) sluit vooral aan op de SDG's 3 en 8. Het fonds gericht op natuur & milieu (Triodos Food Transition Europe Fund) houdt vooral verband met de SDG's 12 en 15.

Triodos Microfinance Fund

Dit fonds verstrekt leningen en aandelenkapitaal aan MFI's (Micro Finance Institutions) in Zuid-Amerika, Afrika, Azië en Oost-Europa. Deze instellingen richten zich niet alleen op microfinanciering aan kleine zelfstandigen, maar ook op leningen aan het midden- en kleinbedrijf (SME). Deze leningen bereiken achtergestelde groepen en SME's die geen toegang tot banken hebben. Enkele bedrijven in de portefeuille zijn LaHipotecaria, CBD, en Sidian Bank. LaHipotecaria is een bedrijf dat hypotheekleningen verstrekt aan lage- tot middenklasse inkomens in El Salvador. CBD's strategie is om een vooruitlopende speler te zijn in de financiering van de transitie naar een duurzame en inclusieve samenleving in Sri Lanka. Sidian Bank zorgt voor duurzame ontwikkeling en nieuwe banen door de groei van midden- en kleinbedrijven te financieren in Kenya. Op deze manier versterkt inclusieve financiering de lokale economieën door stimulering van het ondernemerschap en het scheppen van banen. Het fonds plaatst een extra accent op MFI's die zich bezighouden met innovatieve digitale producten ('fintech' oplossingen).

TRIODOS MICROFINANCE FUND - IMPACT INDICATOREN

Indicatoren sociale impact	
Omvang fonds	€493 miljoen
Aantal leningen verstrekt door MFI	102 miljoen
% leningen aan klanten uit agrarische gebieden	70%
% leningen aan vrouwen	81%
Gemiddelde omvang van een lening	€ 2.289

¹ Triodos Microfinance Fund Factsheet juli 2022

Triodos Food Transition Europe Fund

Het fonds kent als belangrijkste doelstelling de promotie van duurzame consumptie en productie. Om dit te realiseren, investeert het fonds via aandelenkapitaal in toonaangevende en innovatieve Europese bedrijven op het gebied van organische producten en diensten. Bij deze private equity structuur is onderscheidend dat Triodos gaat voor een lange termijn verbintenis met de bedrijven in

portefeuille ('evergreen') en dus geen exit binnen een paar jaar nastreeft. Dit vindt de manager de beste structuur om daadwerkelijk impact te bereiken. Per eind juni 2022 bestaat de portefeuille uit tien participaties in duurzame bedrijven: DO-IT, Naturfrisk, Aarstiderne, Natimpact, Beendi, Ecofee Cup, Hari & Co, CrowdFarming SL, TIPA en Farmy. CrowdFarming SL is nieuw in de portefeuille. Het bedrijf biedt een biologische marktplaats van boer tot consument die Europese boeren voorziet van logistiek, klantenservice-, verpakkings- en marketingdiensten. Hiermee is het mogelijk voor consumenten om losse dozen te kopen of om productieve eenheden (bomen, stuk land, dieren) rechtstreeks van de boeren over te nemen.

Het fonds is momenteel volledig belegd en heeft een goed gevulde pijplijn. Om goed gepositioneerd te zijn om nieuwe investeringen te financieren, streeft het fonds ernaar nieuwe financiering aan te trekken van zowel huidige als nieuwe investeerders. Afgelopen half jaar was er weer een inflow.

TRIODOS FOOD TRANSITION FUND EUROPE- IMPACT INDICATOREN¹

Indicatoren sociale impact	
Omvang fonds	€72,5 miljoen
Aantal bedrijven in portefeuille	10
Hectare biologische landbouwgrond	14.198
Omzet van verkochte biologische producten (maatstaf bijdrage aan de waardeketen)	€262 miljoen

¹ Bron: www.triodos-im.com/impact-report/

Leapfrog Financial Inclusion Fund-II

Het Financial Inclusion Fund-II van LeapFrog is in 2013 gelanceerd. Dit is een private equity fonds dat zich vooral richt op het bereiken van impact in Azië en Afrika. Het fonds investeert in bedrijven die verzekeringen en andere financiële diensten (vooral leningen) aanbieden aan mensen met een laag inkomen en mensen die financieel zijn buitengesloten. Binnen de aangeboden diensten zitten ook gezondheidszorg diensten en pensioenopbouw. De missie van het fonds is om te investeren in bedrijven die gezamenlijk in tien jaar tijd 50 miljoen 'emerging' consumenten kunnen bereiken en zowel een sociaal als financieel rendement nastreven (Profit with Purpose). Het investeringsteam van LeapFrog bestaat uit experts met veel kennis van verzekeringsmarkten in ontwikkelingslanden. In de afgelopen jaren is hier ook meer aandacht gekomen voor gezondheidszorg en vooral het toegankelijk maken van gezondheidszorg.

De ondernemingen waarin LeapFrog als organisatie in investeert groeien gemiddeld met 25-30% per jaar. Deze bedrijven bereiken 342 miljoen personen met gezondheidszorg en financiële diensten waarvan 250 miljoen 'emerging customers'. Gezamenlijk stellen ze 160.000 medewerkers te werk⁴⁰.

⁴⁰ Bron: LeapFrog 2021 Annual Impact Results

Het fonds waarin Achmea deelneemt telt twee gerealiseerde investeringen en tien actieve bedrijven in de groeifase waarvan er één gedeeltelijk is gerealiseerd. Van de actieve investeringen zijn er zeven actief binnen de bredere financiële dienstverlening waaronder leningen, sparen en pensioenen. Drie bedrijven zijn actief binnen verzekeringen. De bedrijven zijn actief in India, Indonesië, Sri Lanka, Kenia, Nigeria, Ghana, Afrika breed en Brazilië.

Een voorbeeld hiervan is portefeuillebedrijf JUMO. JUMO is een mobiel platform voor financiële diensten voor mobiele netwerkkoperators en banken. Het platform faciliteert digitale financiële diensten zoals (micro)kredieten en sparen in opkomende markten. Het bedrijf gebruikt data, zoals GSM-gegevens en transactiegegevens van mobiele portemonnees (zgn. 'wallets') om met hulp van machine learning, financiële identiteiten op te bouwen voor consumenten met een laag inkomen. Hierdoor is JUMO in staat om kostenefficiënt ongedekte leningen vanaf US\$ 1 direct via mobiel geld uit te betalen. Het bedrijf is momenteel actief in Afrika en Azië, waaronder Ivoorkust, Ghana, Kenia, Pakistan, Tanzania, Oeganda en Zambia. Zie ook: <https://vimeo.com/719764608>.

Via de portefeuillebedrijven worden 143 miljoen mensen bereikt, waarvan 114 miljoen 'emerging' consumenten. Het aantal 'emerging' consumenten met een factor 3,9 gegroeid. Een groei van 17% per jaar in de periode dat LeapFrog actief is bij deze bedrijven. De doelstelling om vijftig miljoen 'emerging' consumenten te bereiken is daarmee ruim behaald.

Alle bedrijven in portefeuille rapporteren specifiek over de impact criteria die door LeapFrog zijn opgesteld. Het betreft hier een lijst met een 100-tal criteria. Deze rapportages zijn de basis voor LeapFrog om de impact die ze wensen te behalen te monitoren.

LEAPFROG FINANCIAL INCLUSION FUND - IMPACT INDICATOREN¹

Indicatoren sociale impact	
Omvang fonds	€400 miljoen
Aantal actieve investeringen in bedrijven	10
Aantal landen waarin fonds actief is	13
Aantal bereikte consumenten in ontwikkelingslanden	114 miljoen
Aantal banen bij bedrijven in portefeuille	34.466

¹ Bron: Leapfrog Investments Quarterly Investor Report

Women World's Banking Capital Partners Fund (WWBCP Fund)

Dit private equity fonds is gestart in 2012. Zoals de naam aangeeft, richt het fonds zich primair op het verbeteren van

de positie van de vrouwen in ontwikkelingslanden. Dit doet zij op verschillende niveaus. Zo wordt gestuurd op vrouwelijk ondernemerschap, maar wordt ook gestimuleerd meer vrouwen in de directie en andere managementlagen van de de MFI's op te nemen. WWB Asset Management en Triodos zijn de twee managers van het fonds. Triodos is hierbij betrokken vanwege de langjarige expertise met microfinanciering en het grote netwerk in ontwikkelingslanden. Het fonds is opgebouwd uit investeringen in microfinance instellingen. Deze MFI's zijn actief in India, Colombia, Bolivia en Jordanië.

WWBPCP FUND - IMPACT INDICATOREN ¹

Indicatoren sociale impact	
Omvang fonds	\$39 miljoen
Aantal investeringen in MFI's	4
Aantal eindklanten	10 miljoen
% vrouwen onder de eindklanten	50%

¹ Bron: Women's World Banking Capital Partners LP

Investment Funds for Health in Africa-II (IFHA)

Dit is een private equity fonds van \$ 150 miljoen, dat is gestart in 2014. De focus van het fonds ligt op het bevorderen van de gezondheidszorg in Afrika, met name in landen als Nigeria, Kenia, Zuid-Afrika en Ghana. Het fonds kan investeren in zorgaanbieders (ketens van ziekenhuizen en klinieken), zorgverzekeraars, handelsmaatschappijen in zorgproducten en ook in medisch onderwijs. De portefeuille is opgebouwd uit investeringen in zorgaanbieders in Nigeria (Hygeia Nigeria en CIEL Healthcare), in Mauritius, Uganda en een ziekenhuis in aanbouw in Kenia (Nairobi Greenfield Hospital). Daarnaast zijn investeringen gedaan in Trivitron Healthcare (medische apparatuur in Kenya, Uganda, Zuid-Afrika en Nigeria), Batswadi (laboratorium materiaal, Zuid-Afrika), Neuberg Global Labs (test laboratoria in Zuid-Afrika) en Chiromo Lane Medical Centre (psychiatrische zorgverlener in Kenia).

Het fonds kent een hoog risicoprofiel, maar de beheerder heeft ervaring met dit type zorginvesteringen in Afrika. De investeringsperiode is in juni 2020 ten einde gekomen. Het fonds gaat nu een nieuwe fase in, waarin het vooral draait om waardecreatie bij en realisatie van de investeringen. In de tweede helft van 2021 is de eerste investering verkocht.

De impact van het coronavirus op de portefeuillebedrijven is groot geweest. Wel is bij de meeste ondernemingen herstel zichtbaar. De Covid-19-pandemie heeft aanhoudende hiaten in de gezondheidszorginfrastructuur van het Afrikaanse continent zichtbaar gemaakt, zoals inefficiënte toeleveringsketens van essentiële goederen en apparatuur en gebrek aan kritieke beddencapaciteit. De behoefte aan particuliere gezondheidsinfrastructuur als aanvulling op het publieke aanbod is dan ook groot. Een aantal portefeuillebedrijven heeft wel kunnen bijdragen aan het reduceren van de Covid-19 impact, bijvoorbeeld de ziekenhuizen, laboratoria en testfaciliteiten.

In de eerste helft van 2022 werd een additionele investering gedaan in CarePay. CarePay is een Nederlands bedrijf dat een mobiele applicatie heeft ontwikkeld voor de Afrikaanse zorgsector. CarePay is voornamelijk actief in Kenia en Nigeria. De app (M-TIBA) verbindt verzekeraars en andere 'betalers', zorgaanbieders en patiënten met elkaar en regelt de administratie en betalingen. M-TIBA is een health wallet, waarin gebruikers geld storten, hun verzekering beheren of een voucher laden die recht geeft op een behandeling of consult. Op het CarePay platform zijn duizenden ziekenhuizen, privéklinieken en apotheken aangesloten. CarePay zorgt dat de zorgverleners betaald krijgen. De app kent in Kenia ruim 4 miljoen gebruikers en er zijn ruim 1.200 zorgaanbieders aangesloten.

IFHA-II - IMPACT INDICATOREN ¹

Indicatoren sociale impact	
Omvang fonds	\$149,5 miljoen
Aantal investeringen	8
Aantal medische handelingen van zorgaanbieders in portefeuille	1.284.645
Aantal ziekenhuizen in portefeuille	9
Aantal klinieken in portefeuille	66
Aantal banen bij de instellingen in portefeuille	5.536

¹ Bron: IFHA-II Management Annual ESD Performance Report 2021

7. Rapporteren

“We zijn transparant en vertellen waar we voor staan en wat we doen.”

Introductie

Op onze website vertellen wij uitgebreid wat wij doen. Hier staat ons beleid uitgelegd en zijn diverse rapportages te vinden. Daarnaast is Achmea regelmatig in gesprek met stakeholders, zoals maatschappelijke instellingen, de overheid en onze klanten en maken we bijvoorbeeld deel uit van het Convenant internationaal verantwoord beleggen in de verzekeringssector. Wij laten ons MVB beleid beoordelen door de UN PRI, Eerlijke Verzekeringswijzer en het VBDO.

Op de website van Achmea plaatsen wij periodiek de volgende rapportages:

Halfjaarverslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

In dit verslag geven wij op hoofdlijnen aan wat ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) beleid is en hoe wij invulling geven aan de verschillende MVB instrumenten zoals uitsluiten, het aangaan van de dialoog met ondernemingen, stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en impact beleggingen. In het verslag geven we tevens aan wat recente ontwikkelingen zijn op het gebied van MVB en wat dit betekent voor Achmea.

Uitsluitingen

Zowel in het Halfjaarverslag verantwoord beleggen als op de website laten wij zien welke ondernemingen we uitsluiten. In het halfjaarverslag Maatschappelijk verantwoord beleggen geven we tevens de uitsluitingsgronden aan.

Verslag verantwoord en betrokken aandeelhouderschap

In dit jaarlijkse verslag geven wij aan hoe wij invulling geven aan relevante principes voor institutionele beleggers zoals deze zijn genoemd in de Nederlandse Corporate Governance Code. Dit heeft met name betrekking op stemmen en het aangaan van de dialoog met ondernemingen. Daarnaast geven we in dit verslag aan hoe wij invulling geven aan de Nederlandse Stewardship Code.

Top-25

In [dit overzicht](#) geven wij inzicht in de top-25 van onze obligaties en aandelen voor eigen risico. Hiermee zijn wij transparant over de grootste beleggingen in onze beleggingsportefeuille.

Met [deze lijst](#) bieden wij dat inzicht in de sector classificatie van onze beleggingen op basis van de NACE Niveau 4 sector classificatie.

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Uiteraard zijn wij transparant hoe wij stemmen met onze wereldwijde aandelenportefeuille. Via het zogenoemde *vote disclosure system* maken wij zichtbaar hoe wij hebben gestemd op aandeelhoudersvergaderingen. Dit systeem wordt elke dag geactualiseerd.

8. Bijlagen

Uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties

De UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het VN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren; en

2e principe: er voor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid; en

6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheid beginsel te hanteren met betrekking tot milieu kwesties;

8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieu gebied te bevorderen; en

9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anti-corruptie

10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van de UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

Relevante bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code (2016 versie)

Principe 4.1 De algemene vergadering

De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van *checks and balances* binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt een volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de raad van commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op

grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stem adviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stem adviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag, een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

Methodologie CO₂-meting

Voor het berekenen van de CO₂-voetafdruk en de CO₂-intensiteit volgen wij aanbevelingen van respectievelijk het Platform Carbon Accounting Financials (PCAF) en van de *Task Force on Climate-related Financial Disclosures* (TCFD).

Conform het 'Green House Gas Protocol' (GHG Protocol) wordt de CO₂-voetafdruk uitgedrukt in verschillende 'Scope'-categorieën. In geval van de CO₂ van de beleggingen definiëren wij deze categorieën gezien vanuit de entiteit/object waarin wij beleggen. Scope 1-emissies zijn directe emissies van eigen bronnen of bronnen van het beleggingsobject waarover direct zeggenschap is. Scope 2-emissies zijn indirecte emissies bij de opwekking van ingekochte energie en/of diensten door het betreffende beleggingsobject. Scope 3-emissies zijn alle relevante indirecte emissies die samenhangen die voorkomen in de waardeketen van het beleggingsobject.

Bij het berekenen van de CO₂-voetafdruk van de aandelen en bedrijfsobligaties betrekken we de scope 1 en 2-emissies; de scope 3-emissies zijn buiten beschouwing gelaten omdat deze emissies nog niet op consequente wijze door bedrijven worden gerapporteerd. De scope 1 en 2 CO₂-uitstoot van een aandeel in een onderneming wordt naar verhouding toegekend aan de voetafdruk van de portefeuille. Dat wil zeggen: bij bezit van 1% van de aandelen wordt 1% van de CO₂-uitstoot meegewogen. De totale CO₂-uitstoot van de gehele aandelenportefeuille wordt gedeeld door de totale marktwaarde van de aandelenportefeuille en vermenigvuldigd met €1 miljoen. Op deze wijze wordt de CO₂-uitstoot berekend voor iedere miljoen euro die is geïnvesteerd. Hierdoor wordt de CO₂-uitstoot van de portefeuille beter vergelijkbaar met andere portefeuilles en door de tijd heen. De CO₂-intensiteit van de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles wordt bepaald aan de hand van de gewogen gemiddelde CO₂-intensiteit methodiek. De CO₂-intensiteit (ton CO₂ per miljoen US-dollar omzet) van een onderneming wordt toegekend aan de portefeuille op basis van de huidige waarde van de belegging ten opzichte van de portefeuillevaarde vermenigvuldigd met de CO₂-uitstoot van de onderneming waarin wordt belegd gedeeld door de totale omzet van het bedrijf in US dollars.

Voor het berekenen van de CO₂-voetafdruk van de staatsobligaties betrekken we alleen de scope 1-emissies: scope 2 en 3-emissies zijn buiten beschouwing gelaten door het gebrek aan uniforme en betrouwbare data. De scope 1 CO₂-uitstoot van een land wordt naar verhouding toegekend aan de voetafdruk van de portefeuille. Op basis van een 'eigenaarschapsbenadering' wordt bepaald welk deel van de totale overheidsschuld (nominaal) van een land aanwezig is in een portefeuille. Op basis van dit percentage wordt berekend welk deel van de CO₂-emissies van het land is gefinancierd. Overheidsgerelateerde obligaties worden meegewogen alsof ze binnen het domicilie van het land vallen.

Voor het berekenen van de CO₂-emissies van de hypotheek wordt eerst het energieverbruik voor de onderliggende waarde berekend. Dit doen we op basis van het energieverbruik per postcodegebied verkregen van netwerkbeheerders, dan wel op basis van het gemiddelde energieverbruik voor een energielabel. Dit energieverbruik wordt vervolgens omgezet in een CO₂-uitstoot door het energieverbruik te vermenigvuldigen met emissiefactoren.

Voor de meting van de CO₂-voetafdruk van beleggingsvastgoed wordt eerst het energieverbruik van het vastgoedobject bepaald. Data is afkomstig van slimme meters, handopnamen, facturen en door de landelijke netbeheerders aangeleverde standaard jaarverbruiken (SJV's). Dit energieverbruik wordt vervolgens omgezet in een CO₂-uitstoot door het energieverbruik te vermenigvuldigen met emissiefactoren. Op portefeuilleniveau wordt dit uitgedrukt in een CO₂-uitstoot per m². Hierdoor is de ontwikkeling van de uitstoot in de portefeuille in de loop van de tijd beter inzichtelijk. De beleggingen voor 'rekening en risico polishouders' waarvoor we de CO₂-uitstoot meten zijn beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties. Hiervoor wordt dezelfde methodiek gehanteerd zoals hierboven beschreven voor de beleggingen eigen risico.

Bron en reikwijdte van CO₂-data

Voor de berekening van de voetafdruk voor onze beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties is gebruik gemaakt van CO₂-data ingekocht bij MSCI ESG (zowel eigen risico als risico polishouders). De CO₂-cijfers voor de berekening van de voetafdruk voor onze beleggingen in staatsobligaties zijn afkomstig van Eurostat, het statistische bureau voor Europa. Het energiegebruik van beleggingen in vastgoed en het vastgoed waarop een hypotheekrecht is gegeven wordt bepaald op basis van slimme meters, data van netwerkbeheerders en – indien deze niet beschikbaar zijn – energielabels. De CO₂-voetafdruk voor het geschatte energieverbruik van het vastgoed is gebaseerd op de emissiefactoren zoals opgenomen op www.CO2emissiefactoren.nl. In de tabel op de vorige pagina is per beleggingscategorie aangegeven voor welk deel van de beleggingen de CO₂-voetafdruk is bepaald en tevens de bron voor de gehanteerde data.

Uitsluitingslijsten

Zie onderstaand de actuele uitsluitingslijsten per 1 juli 2022.

Controversiële wapens

- Adecco Group AG
- AECOM
- Aerojet Rocketdyne Holdings Inc
- Airbus SE
- Alten SA
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.
- Aryt Industries Ltd
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems PLC
- Bharat Dynamics Limited
- Boeing Co/The
- Booz Allen Hamilton Holding Corp
- Brookfield Asset Management Inc
- Brookfield Business Partners L.P.
- BWX Technologies Inc
- CACI International Inc
- CAE Inc
- China Aerospace Science & Industry Group Corp.
- China Aerospace Science & Technology Corp.
- China National Nuclear Corp.
- China North Industries Corp.
- China North Industries Group Corp., Ltd.
- China Poly Group Co., Ltd.
- China Shipbuilding Industry Co., Ltd.
- CNIM Group SA
- Cohort PLC
- Doosan Enerbility Co Ltd
- Eaton Corp PLC
- Fluor Corp
- Fortive Corp
- General Dynamics Corp
- Hitachi Zosen Corp
- Honeywell International Inc
- Huntington Ingalls Industries Inc
- Jacobs Engineering Group Inc
- Johns Hopkins University
- KBR Inc
- Kier Group PLC
- Kratos Defense & Security Solutions Inc
- L3Harris Technologies Inc
- Larsen & Toubro Ltd
- Leidos Holdings Inc
- Leonardo SpA
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corp
- Lumibird
- Moog Inc
- Morgan Sindall Group PLC
- Motovilicha Plants PJSC
- MTAR Technologies Ltd.
- Northrop Grumman Corp
- Parsons Corp
- Poongsan Corp

- Poongsan Holdings Corp
- Premier Explosives Ltd
- Raytheon Technologies Corp
- Rolls-Royce Holdings PLC
- S&T Dynamics Co Ltd
- S&T Holdings Co Ltd
- Safran SA
- Sandhar Technologies Ltd.
- Science Applications International Corp
- Serco Group PLC
- SGL Carbon SE
- Solar Industries India Ltd.
- Spirit AeroSystems Holdings Inc
- Steel Partners Holdings LP
- Tennessee Valley Authority
- Textron Inc
- Thales SA
- Ultra Electronics Holdings PLC
- Walchandnagar Industries Ltd
- Wartsila OYJ Abp

Tabaksproducenten

- 22nd Century Group, Inc.
- Al-Eqbal Co. for Investment Plc
- Altria Group Inc
- BADECO ADRIA dd
- British American Tobacco Malaysia Bhd.
- British American Tobacco PLC
- Cia de Distribucion Integral Logista Hol
- Coka Duvanska Industrija AD
- Duvanski Kombinat ad Podgorica
- Eastern Co SAE
- Fabrika duvana Banja Luka AD
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Gudang Garam Tbk PT
- Hrvatski Duhani dd
- Imperial Brands PLC
- Japan Tobacco Inc
- Karelia Tobacco Co., Inc.
- Khyber Tobacco Co. Ltd.
- KT&G Corp
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Ltd.
- Old Holdco, Inc.
- Philip Morris International Inc
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- RLX Technology Inc
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Sinnar Bidi Udyog Ltd.
- SITAB
- Smoore International Holdings Ltd
- Starfleet Innotech, Inc.
- Strumica Tabak AD
- Swedish Match AB
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corp/VA
- Vector Group Ltd
- VST Industries Limited

Thermisch steenkool, teerzanden, Arctische olie/-gas en schalieolie/-gas

- Aboitiz Equity Ventures Inc
- AC Energy Corp
- Adani Electricity Mumbai Ltd.
- ADANI POWER LIMITED
- Adani Transmission Ltd
- Adaro Energy Indonesia Tbk PT
- AES Corp/The
- African Rainbow Minerals Ltd
- AGL Energy Ltd
- AKSA ENERJI URETIM ANONIM SIRKETI
- Albioma SA
- ALLETE Inc
- Alliance Resource Operating Partners LP
- Alliant Energy Corp
- Alpha Metallurgical Resources Inc
- Ameren Corp
- American Electric Power Co Inc
- Antero Resources Corp
- APA Corp
- Apache Corporation
- ARC Resources Ltd
- Arch Resources Inc
- Ascent Resources Utica Holdings LLC
- Astra International Tbk PT
- Athabasca Oil Corporation
- Ayala Corp
- Banpu Public Company Limited
- Baytex Energy Corp
- Birchcliff Energy Ltd
- Black Hills Corp
- Bukit Asam Tbk PT
- Bulgarian Energy Holding EAD
- California Resources Corp
- Callon Petroleum Co
- Canadian Natural Resources Ltd
- Capital Power Corp
- Castle Peak Power Finance Co. Ltd.
- Cenovus Energy Inc
- Centennial Resource Development Inc/DE
- Centennial Resource Production LLC
- CenterPoint Energy Inc
- CESC LTD
- CEZ AS
- Chesapeake Energy Corp
- Chevron Corp
- China Coal Energy Co Ltd
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Longyuan Power Group Corp Ltd
- CHINA POWER
- China Resources Power Holdings Co Ltd
- China Shenhua Energy Co Ltd
- China Shenhua Energy Co Ltd
- Chubu Electric Power Co Inc
- Chugoku Electric Power Co Inc/The
- Civitas Resources Inc
- CLP Holdings Ltd
- CMS Energy Corp
- CNX Resources Corp
- Coal India Ltd
- Colbun S.A.
- Comision Federal de Electricidad SA de CV
- Comstock Resources Inc
- ConocoPhillips
- CONSOL Energy Inc
- Continental Resources, Inc.
- ContourGlobal PLC
- ContourGlobal Power Holdings SA
- Coronado Global Resources Inc
- Coterra Energy Inc
- Crescent Energy Inc
- Crescent Point Energy Corp
- CREW ENERGY INC.
- Devon Energy Corp
- Diamondback Energy Inc
- DMCI HOLDINGS INC.
- Dominion Energy Inc
- DTE Energy Co
- Duke Energy Corp
- EDP - Energias de Portugal SA
- Electric Power Development Co Ltd
- Electricity Generating PCL
- Emera Inc
- EnBW Energie Baden-Wuerttemberg AG
- ENBW International Finance BV
- ENEA SPOLKA AKCYJNA
- Enel Chile SA
- Enel Generacion Chile S.A.
- Energa Finance AB
- Enerplus Corp
- Engie Brasil Energia SA
- Engie Energia Chile S.A.
- EOG Resources Inc
- EQT Corp
- Eskom Holdings SOC Ltd.
- ETSA Utilities Finance Pty Ltd.
- Evergy Inc
- Exxaro Resources Ltd
- First Pacific Co Ltd
- FirstEnergy Corp
- GD Power Development Co Ltd
- Genesis Energy Ltd
- Genting Bhd
- GEO ENERGY RESOURCES LIMITED
- Global Power Synergy PCL
- Great River Energy
- GS Holdings Corp
- Guangdong Investment Ltd
- Guanghui Energy Co Ltd
- GUJARAT MINERAL DEVELOPMENT CORPORATION LIMITED
- Gulfport Energy Corp
- Hero Asia Investment Ltd.
- Hess Corp
- HK ELECTRIC INVESTMENTS LIMITED
- HKELECTRIC-SS
- Hokkaido Electric Power Co Inc

- Hokuriku Electric Power Co
- Hongkong Electric Finance Ltd.
- Huaneng Power International Inc
- Huaneng Power International Inc
- IDACORP Inc
- Imperial Oil Ltd
- Indo Tambangraya Megah Tbk PT
- INNER MONGOLIA YITAI COAL CO., LTD
- Inter Rao Yeas Pao
- Israel Electric Corp. Ltd.
- Itochu Enex Co Ltd
- Japan Petroleum Exploration Co Ltd
- Jardine Matheson Holdings Ltd
- JASTRZEBSKA SPOLKA WEGLOWA SPOLKA AKCYJNA
- JINDAL STEEL AND POWER LIMITED
- JUNZHENG
- Kansai Electric Power Co Inc/The
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corp
- Korea Midland Power Co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Kyushu Electric Power Co Inc
- Laredo Petroleum Inc
- LLPL Capital Pte Ltd.
- lu'an EED
- Magnolia Oil & Gas Corp
- Manila Electric Co
- Marathon Oil Corp
- Maritime Link Financing Trust
- Matador Resources Co
- MEG Energy Corp
- MGE Energy Inc
- Murphy Oil Corp
- National Fuel Gas Co
- New Hope Corp Ltd
- NiSource Inc
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas Inc
- NorthWestern Corp
- Nova Scotia Power, Inc.
- NTPC Ltd
- Oasis Petroleum Inc
- Occidental Petroleum Corp
- OCI Company Ltd.
- OGE Energy Corp
- OGK-2 PJSC
- Okinawa Electric Power Co Inc/The
- Origin Energy Ltd
- Otter Tail Corp
- Ovintiv Inc
- Paramount Resources Ltd
- PDC Energy Inc
- Peabody Energy Corp
- Peyto Exploration & Development Corp
- PGE Polska Grupa Energetyczna SA
- Pinnacle West Capital Corp
- Pioneer Natural Resources Co
- PNM Resources Inc
- Portland General Electric Co
- Power Assets Holdings Ltd
- PPL Corp
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- PT Delta Dunia Makmur Tbk
- PT Harum Energy Tbk
- PT Indika Energy Tbk
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- Puget Energy, Inc.
- Range Resources Corp
- Ratch Group PCL
- RELIANCE POWER LIMITED
- Resorts World Las Vegas LLC
- RWE AG
- SDIC Power Holdings Co Ltd
- Sembcorp Industries Ltd
- Shaanxi Coal Industry Co Ltd
- SHAN XI HUA YANG GROUP NEW ENERGY CO., LTD.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co Ltd
- Shenergy Company Limited
- Shenzhen Energy Group Co Ltd
- Shikoku Electric Power Co Inc
- SM Energy Co
- Southern Co/The
- Southwestern Energy Co
- Suncor Energy Inc
- Tampa Electric Company
- Tata Power Co Ltd/The
- TATNEFT' PAO
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co Ltd
- Teck Resources Ltd
- Tellurian Inc
- Tenaga Nasional Bhd
- Tennessee Valley Authority
- Tohoku Electric Power Co Inc
- TORRENT POWER LIMITED
- Tourmaline Oil Corp
- TransAlta Corp
- TUCSON ELECTRIC POWER COMPANY
- United Tractors Tbk PT
- Vedanta Ltd
- Veolia Environnement SA
- Vistra Corp
- Washington H Soul Pattinson & Co Ltd
- WEC Energy Group Inc
- Whitehaven Coal Ltd
- Whiting Petroleum Corp
- Xcel Energy Inc
- Yankuang Energy Group Co Ltd
- Yankuang Energy Group Co Ltd
- Zhejiang Zheneng Electric Power CO., LTD

Normschenders

Per 1 juli 2022 zijn wereldwijd 29 ondernemingen voor beleggingen uitgesloten van het relevante

beleggingsuniversum vanwege structurele schendingen van internationaal breed geaccepteerde normen. Zie onderstaande tabel voor het volledige overzicht.

UITSLUITINGSLIJST STRUCTURELE NORMSCHENDERS PER 1 JULI 2022¹

Onderneming	Norm	Schending
Altice Financing SA		Recht op zelfbeschikking
B Communications LTD		Recht op zelfbeschikking
Bank Hapoalim		Recht op zelfbeschikking
Bank Leumi Le-Israel		Recht op zelfbeschikking
Bezeq The Israeli Telecom Co		Recht op zelfbeschikking
CELLCOM ISRAEL		Recht op zelfbeschikking
Centrais Eletricas Brasileiras SA		Recht op zelfbeschikking
Cia Energetica de Minas Gerais		Rechten van inheemse volken
Elsewedy Electric Co.		Milieuvervuiling
Enbridge, Inc.		Rechten van inheemse volken
Energy Transfer Operating LP		Rechten van inheemse volken
First International Bank Of Israel Ltd/T		Recht op zelfbeschikking
General Dynamics Corp		Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
Israel Discount Bank Ltd		Recht op zelfbeschikking
NTPC Ltd		Milieuvervuiling
Marathon Petroleum Corp.		Rechten van inheemse volken
Mizrahi-Tefahot Bank		Recht op zelfbeschikking
Partner Communications Co. Ltd		Recht op zelfbeschikking
Phillips 66		Rechten van inheemse volken
POSCO Holdings		Obstructie vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
Power Construction Corporation of China, Ltd		Milieuvervuiling
Raytheon Technologies Corp		Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
Red Rock Resorts Inc		Obstructie vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
Serco Group PLC		Recht om niet onderworpen te worden aan foltering en andere wrede, onmenselijke en ontorende behandeling of bestraffing
Station Casinos LLC		Obstructie vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
Sumitomo Chemical Co		Milieuvervuiling
Syngenta AG		Milieuvervuiling
Vale S.A. / Vale SA Pfd A		Recht op zelfbeschikking
XPO Logistics		Arbeidsomstandigheden

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

Ondernemingen waarvoor structurele schending is opgeheven

Het oordeel van **Harel Insurance Investments & Financial Services Ltd** is in oktober 2021 gewijzigd van ROOD naar ORANJE. De onderneming was tot april 2021 betrokken bij de beperking van het recht op zelfbeschikking en daarom aangemerkt als een stelselmatige schender van de VN Global Compact principes. De onderneming was via hun aandeel in het CityPass consortium betrokken bij de bouw van infrastructuur die bijdraagt aan de instandhouding van nederzettingen in bezette gebieden. Deze nederzettingen zijn gebouwd in strijd met tal van de resoluties van de VN Veiligheidsraad en de Vierde Conventie van Genève. Ze vormen een serieuze belemmering voor vrede. Nu CityPass niet langer betrokken is bij het project wordt Harel niet meer als normschender aangemerkt.

Ondernemingen aangemerkt als nieuw structurele schenders normenkader

Elsewedy Electric Co is verantwoordelijk voor het ontwerp en de bouw de Rufiji dam in Tanzania. Het project is herhaaldelijk bekritiseerd door het UNESCO World Heritage Committee vanwege de verwachte negatieve impact die de dam heeft op de aangelegen UNESCO Werelderfgoed locatie, de Selous Game Reserve. Elsewedy verklaarde aan ISS ESG dat het een robuuste milieu-impactanalyse heeft uitgevoerd in lijn met wet- en regelgeving in Tanzania en OECD richtlijnen. UNESCO oordeelde echter dat de uitgevoerde milieu-impactanalyse niet aan aanvaardbare standaarden voldoet. De bouw van de dam, die in juli 2019 is begonnen, wordt naar verwachting in juni 2022 voltooid. Hoewel de International Union for the Conservation of Nature (IUCN) in juni 2021 adviseerde de Selous Game Reserve van de Werelderfgoedlijst te verwijderen, besloot UNESCO de locatie op de lijst te houden, onder andere vanwege de potentiële impact van de Rufiji dam. Elsewedy is tot op heden niet ingegaan op pogingen van ISS ESG om een dialoog op te zetten.

Enhanced engagement

- PetroChina Co A (HK-C)
- PetroChina Co Ltd

Landen

	Sancties	Anti-corruption rights	Human rights	Labour rights
Afghanistan		x		
Burundi		x		x
Belarus	x			
Democratic Republic of the Congo		x		
Central African Republic	x		x	x

Congo Republic	x			
Eritrea			x	
Equatorial Guinea	x	x		
Guinea-Bissau	x			
Haiti	x			
Iran	x			
North Korea	x	x	x	
Libya		x		x
Myanmar	x			x
Russia	x			
Saudi Arabia			x	
Sudan	x	x		
Somalia	x	x	x	x
South Sudan		x	x	x
Syria	x	x	x	x
Turkmenistan		x	x	
Uzbekistan	x			
Venezuela		x		
Yemen		x		x
Zimbabwe	x			

Staatsbedrijven

- Alrosa PJSC
- Development Bank Belarus
- Federal Hydro-Generating Company Rushydro Pao
- Gazprom PJSC
- Inter Rao Yees Pao
- Motovilicha Plants PJSC
- OGK-2 PJSC
- Promsvyazbank PJSC
- Rosneft Oil Co.
- Rosselkhozbank JSC
- Russian Railways JSC
- SABIC Agri-Nutrients Co
- Saudi Arabian Mining Co
- Saudi Arabian Oil Co
- Saudi Basic Industries Corp
- Saudi Electricity Co
- Saudi National Bank/The
- Saudi Telecom Co
- Sberbank of Russia PJSC
- SCF Capital Ltd
- State Transport Leasing Co OJSC
- Transneft PJSC
- Vnesheconombank
- VTB Bank PJSC
- Yanbu National Petrochemical Co

Omschrijving kleurcodes normatieve engagement

TABEL 8.1 GEDETAILLEERDE OMSCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE SCORES EN BIJBEHORENDE BEOORDELINGSCATEGORIEËN

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Rood	10	Geverifieerde schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd.
Oranje	9	Dreigende schending van internationale normen	De onderneming is een contractuele verbintenis aangegaan waarvan de realisatie zal leiden tot een schending van internationale normen.
Oranje	8	Vermeende schending van internationale normen	Er zijn geloofwaardige, maar niet geverifieerde beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen.
Oranje	7	Geverifieerde schending van internationale normen gevolgd door adequate maatregelen van de onderneming.	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending echter adequaat geadresseerd en is bezig de maatregelen te adresseren.
Oranje	6	Gefragmenteerde informatievoorziening	De beschuldigingen en risico's zijn geloofwaardig, maar de betrokkenheid van de onderneming bij de vermeende schending is onduidelijk.
Groen	5	In onderzoek	Er zijn beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen. Er is echter onvoldoende informatie beschikbaar om de ernst van de situatie of de betrokkenheid van de onderneming te kunnen beoordelen.
Groen	4	De schending wordt geadresseerd	De schending is nog niet hersteld, maar niet heel ernstig. De onderneming is responsief en neemt adequate maatregelen of heeft toegezegd dat te zullen doen.
Groen	3	Onvoldoende betrokkenheid	De onderneming is onvoldoende betrokken bevonden bij de vermeende of geverifieerde schendingen.
Groen	2	Historische betrokkenheid	De betrokkenheid van de onderneming is niet langer relevant doordat maatregelen doeltreffend genomen zijn of de schending lang geleden plaats vond.
Groen	1	Geen beschuldiging	

Lijst van ondernemingen; Normatieve Dialogen

betreffen dan verschillende casussen, vaak in verschillende landen.

In een aantal gevallen worden er meerdere dialogen gehouden met een bedrijf binnen hetzelfde thema. Dit

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
1	Accenture Plc	15-7-2021	Arbeidsnormen
2	Actividades de Construcción y Servicios SA	15-1-2021	Mensenrechten
	Actividades de Construcción y Servicios SA	15-1-2021	Milieu
3	Adani Ports & Special Economic Zone Ltd.	15-4-2022	Mensenrechten
4	Alibaba Group Holding Ltd.	15-7-2021	Corruptie
5	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Corruptie
	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Mensenrechten
6	Amazon.com, Inc.	15-10-2017	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-1-2019	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-1-2021	Arbeidsnormen
7	AmerisourceBergen Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
8	Anheuser-Busch InBev	14-3-2019	Arbeidsnormen
9	Bayer AG	15-4-2022	Milieu
10	BHP Group PLC	15-4-2018	Milieu
	BHP Group PLC	15-1-2021	Milieu
	BHP Group PLC	15-1-2021	Milieu
11	Bunge Limited	15-10-2019	Milieu
12	Capital One Financial Corporation	15-1-2021	Mensenrechten
13	Cardinal Health, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
14	Carrefour SA	15-4-2022	Arbeidsnormen
15	CBS Corporation	15-7-2019	Arbeidsnormen
16	Chevron Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
17	Coca-Cola Amatil Limited	15-10-2019	Arbeidsnormen
18	Commonwealth Bank of Australia	15-10-2018	Corruptie
19	Companhia de Saneamento do Parana	20-12-2021	Milieu
20	Daimler AG	15-4-2017	Milieu
21	Danske Bank A/S	15-10-2018	Corruptie
22	Daqo New Energy Corp.	15-7-2021	Arbeidsnormen
23	Deutsche Bank AG	15-7-2021	Corruptie
	Deutsche Bank AG	15-7-2021	Corruptie
24	Deutsche Bank AG /New York Branch/	15-7-2021	Corruptie
25	Deutsche Telekom AG	15-7-2020	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
26	Ecopetrol SA	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Ecopetrol SA	15-7-2021	Milieu
27	ENGIE SA	15-1-2017	Mensenrechten
	ENGIE SA	15-1-2017	Milieu
28	Eni S.p.A.	15-3-2019	Arbeidsnormen
	Eni S.p.A.	15-3-2019	Milieu
29	Experian PLC	15-1-2021	Mensenrechten
	Experian PLC	15-1-2021	Mensenrechten
30	Exxon Mobil Corp.	15-7-2017	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	15-7-2017	Milieu
31	FAST RETAILING CO., LTD.	15-4-2022	Arbeidsnormen
32	First Pacific Co. Ltd.	15-7-2018	Arbeidsnormen
33	Freeport-McMoRan, Inc.	15-1-2022	Mensenrechten
	Freeport-McMoRan, Inc.	15-1-2022	Milieu
34	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
35	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
36	Glencore plc	15-7-2020	Arbeidsnormen
	Glencore plc	15-7-2020	Corruptie
	Glencore plc	15-7-2020	Mensenrechten
	Glencore plc	15-7-2020	Milieu
37	Halliburton Co.	15-1-2020	Milieu
38	Iberdrola SA	15-4-2021	Mensenrechten
	Iberdrola SA	15-4-2021	Milieu
39	ING Groep NV	15-1-2022	Corruptie

	Onderneming	Dialog geïnitieerd	Normschending
40	Johnson & Johnson	15-1-2020	Corruptie
41	Kansai Electric Power Company, Incorporated	15-10-2021	Corruptie
42	Korea Electric Power Corp.	15-7-2021	Mensenrechten
43	Korian SA	15-4-2022	Mensenrechten
44	Lens Technology Co., Ltd.	15-7-2021	Arbeidsnormen
45	LM Ericsson Telefon AB	15-10-2021	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	15-10-2021	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2021	Corruptie
46	McDonald's Corp.	15-10-2020	Arbeidsnormen
47	McKesson Corp.	15-1-2020	Mensenrechten
48	Meta Platforms, Inc.	28-3-2019	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
49	Mitsubishi Corporation	15-10-2018	Mensenrechten
50	Mitsubishi Electric Corp.	15-1-2022	Arbeidsnormen
51	Mitsui & Co.,Ltd	15-1-2020	Mensenrechten
	Mitsui & Co.,Ltd	15-1-2020	Milieu
52	NIKE, Inc.	15-7-2018	Mensenrechten
53	Nordea Bank AB	15-7-2018	Corruptie
54	Petróleo Brasileiro (Petrobras)	15-10-2021	Milieu
55	Petroleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
56	Petróleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
57	Petroperu SA	15-4-2022	Milieu
58	PT Pertamina (Persero)	15-4-2022	Milieu
59	QUALCOMM Incorporated	15-4-2021	Corruptie
60	Renault SA	15-7-2019	Milieu
61	Rio Tinto plc	15-10-2020	Milieu
	Rio Tinto plc	15-1-2022	Mensenrechten
62	SAP SE	15-10-2021	Corruptie
63	Stellantis NV	15-4-2022	Milieu
64	Sumitomo Corporation	15-1-2022	Arbeidsnormen
65	Swedbank AB	15-10-2021	Corruptie
66	Target Corporation	15-4-2022	Arbeidsnormen
67	Telefonaktiebolaget LM Ericsson	17-10-2021	Corruptie
68	The Coca-Cola Co.	15-4-2020	Arbeidsnormen
69	Total SA	15-7-2020	Arbeidsnormen
70	TotalEnergies SE	15-7-2020	Milieu

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
71	Tyson Foods, Inc.	15-10-2020	Arbeidsnormen
72	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Mensenrechten
73	BASF	15-7-2021	Milieu
74	Lonza Group	15-7-2021	Milieu
75	UBS AG	15-10-2021	Mensenrechten
76	UBS Group AG	15-10-2021	Mensenrechten
77	Verizon Communications, Inc.	15-7-2020	Arbeidsnormen
78	Vestas Wind Systems A/S	4-12-2019	Arbeidsnormen
	Vestas Wind Systems A/S	15-7-2021	Mensenrechten
79	Volkswagen AG	15-7-2019	Milieu
80	Wal-Mart Stores, Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.	15-4-2022	Arbeidsnormen
81	Wilmar International Limited	15-1-2020	Milieu

Lijst van ondernemingen; Thematische Dialogen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1	AbbVie, Inc.	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
2	Alimentation Couche-Tard Inc. Class B	Niet-duurzame consumptiegoederen	Canada	Biodiversiteit in de landbouwketen
3	Anglo American Platinum Ltd.	Materialen (NL)	Zuid-Afrika	Afbouw blootstelling steenkolen
4	Aurizon Holdings Ltd.	Industrie	Australië	Klimaat en Transport 2
5	Bayer AG	Gezondheidszorg	Duitsland	Goede en Beschikbare Medicijnen
6	BHP Group PLC	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Afbouw blootstelling steenkolen
7	Biogen Inc.	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
8	BMW	Duurzame consumptiegoederen	Duitsland	Dialogo Klimaattransitie
9	Canadian National Railway Company	Industrie	Canada	Klimaat en Transport 2
10	Carlsberg A/S Class B	Niet-duurzame consumptiegoederen	Denemarken	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
11	Carnival plc	Duurzame consumptiegoederen	Verenigd Koninkrijk	Human Capital
12	Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli AG	Niet-duurzame consumptiegoederen	Zwitserland	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
13	Costco Wholesale Corporation	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
14	Covestro AG	Basismaterialen	Duitsland	Industriële Energie-efficiëntie
15	DTE Energy Company	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Afbouw blootstelling steenkolen
16	Endesa S.A.	Nutsbedrijven	Spanje	Afbouw blootstelling steenkolen
17	Enel SpA	Nutsbedrijven	Italië	Afbouw blootstelling steenkolen
18	Exxon Mobil Corp.	Olie en gas	Verenigde Staten	Dialogo Klimaattransitie
19	Fortescue Metals Group Ltd	Basismaterialen	Australië	Industriële Energie-efficiëntie
20	Freeport-McMoRan, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
21	General Mills, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
22	George Weston Limited	Niet-duurzame consumptiegoederen	Canada	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
23	Gilead Sciences, Inc.	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
24	Hershey Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
25	Hydro One Ltd.	Nutsbedrijven	Canada	Reductie CO2 uitstoot
26	J. M. Smucker Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
27	Jardine Matheson Holdings Limited	Industrie	Hong Kong	Afbouw blootstelling steenkolen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
28	Johnson & Johnson	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
29	Kellogg Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
30	Kirkland Lake Gold Ltd	Basismaterialen	Canada	Klimaatadaptatie en water
31	Kroger Co.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
32	LyondellBasell Industries NV	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics
33	McDonald's Corporation	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
34	Mondelez International, Inc. Class A	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
35	Mondi plc	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Plastics
36	Newcrest Mining Limited	Basismaterialen	Australië	Klimaatadaptatie en water
37	Novartis AG	Gezondheidszorg	Zwitserland	Goede en Beschikbare Medicijnen
38	Nucor Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Industriële Energie-efficiëntie
39	Nucor Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
40	OMV AG	Energie	Oostenrijk	Dialoog Klimaattransitie
41	ONEOK, Inc.	Energie	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
42	PPG Industries, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Industriële Energie-efficiëntie
43	Qorvo, Inc.	Informatietechnologie	Verenigde Staten	Klimaatadaptatie en water
44	Renault SA	Duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Dialoog Klimaattransitie
45	Rio Tinto plc	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Klimaatadaptatie en water
46	Roche Holding AG	Gezondheidszorg	Zwitserland	Goede en Beschikbare Medicijnen
47	Royal Caribbean Cruises Ltd.	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
48	RWE AG	Nutsbedrijven	Duitsland	Afbouw blootstelling steenkolen
49	Sika AG	Basismaterialen	Zwitserland	Industriële Energie-efficiëntie
50	Sodexo SA	Duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Human Capital
51	South32 Ltd.	Basismaterialen	Australië	Afbouw blootstelling steenkolen
52	Southern Company	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Afbouw blootstelling steenkolen
53	Starbucks Corporation	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
54	Subaru Corp	Duurzame consumptiegoederen	Japan	Dialoog Klimaattransitie
55	TFI International Inc	Industrie	Canada	Klimaat en Transport 2
56	Tyson Foods, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
57	Uber Technologies, Inc.	Informatietechnologie (NL)	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
58	Umicore	Basismaterialen	België	Reductie CO2 uitstoot
59	Unilever NV	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Access to Nutrition
60	Union Pacific Corporation	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
61	Valero Energy Corporation	Energie	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
62	WEC Energy Group Inc	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Afbouw blootstelling steenkolen

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren.

U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V., statutair gevestigd te Zeist (KvK 18059537), beschikt over een vergunning als beheerder van beleggingsinstellingen zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht. Achmea Investment Management B.V. is ingeschreven in het register van de Stichting Autoriteit Financiële Markten onder nummer 15001209.

Uitsluitingsproces

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks of halfjaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het relevante beleggingsuniversum. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingslijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.